

Uchwała Nr XXI/308/16
Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 21 marca 2016r.

w sprawie przyjęcia do realizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim do 2020 r.

Na podstawie art. 21 pkt 4a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163, z późn. zm.), art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2015 r. poz. 1392, z późn. zm.), uchwała się co następuje:

§1

Przyjmuje się do realizacji Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim do 2020 r.

§ 2

Traci moc Uchwała Nr XXX/543/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Świętokrzyskiego.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku

Arkadiusz Bąk

Uzasadnienie
do Uchwały Nr XXI/308/16
Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 21 marca 2016 r.

w sprawie: przyjęcia do realizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim do 2020r.

Realizując ustawowe zadanie samorządu województwa wynikające z art. 4a ustawy *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2015 r. poz 163, z późn. zm.), oraz zapisy przyjętego Uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (M.P z 2014 r. poz.811) opracowany został Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim do 2020 r. Program ten zgodnie z zapisami KPRES zastąpi obowiązujący w województwie "Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020" przyjęty Uchwałą Nr XXX/543/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 kwietnia 2013r. Zapisy Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim do 2020 r. są spójne z KPRES. Program określa: działania dotyczące instytucjonalizacji zarządzania rozwojem ekonomii społecznej, podstawowe kierunki rozwoju sektora ekonomii społecznej, docelową sieć usług wsparcia sektora ekonomii społecznej, mechanizmy współpracy samorządu województwa z samorządami powiatowymi i gminnymi w zakresie rozwoju ekonomii społecznej, zasady promocji idei ekonomii społecznej.

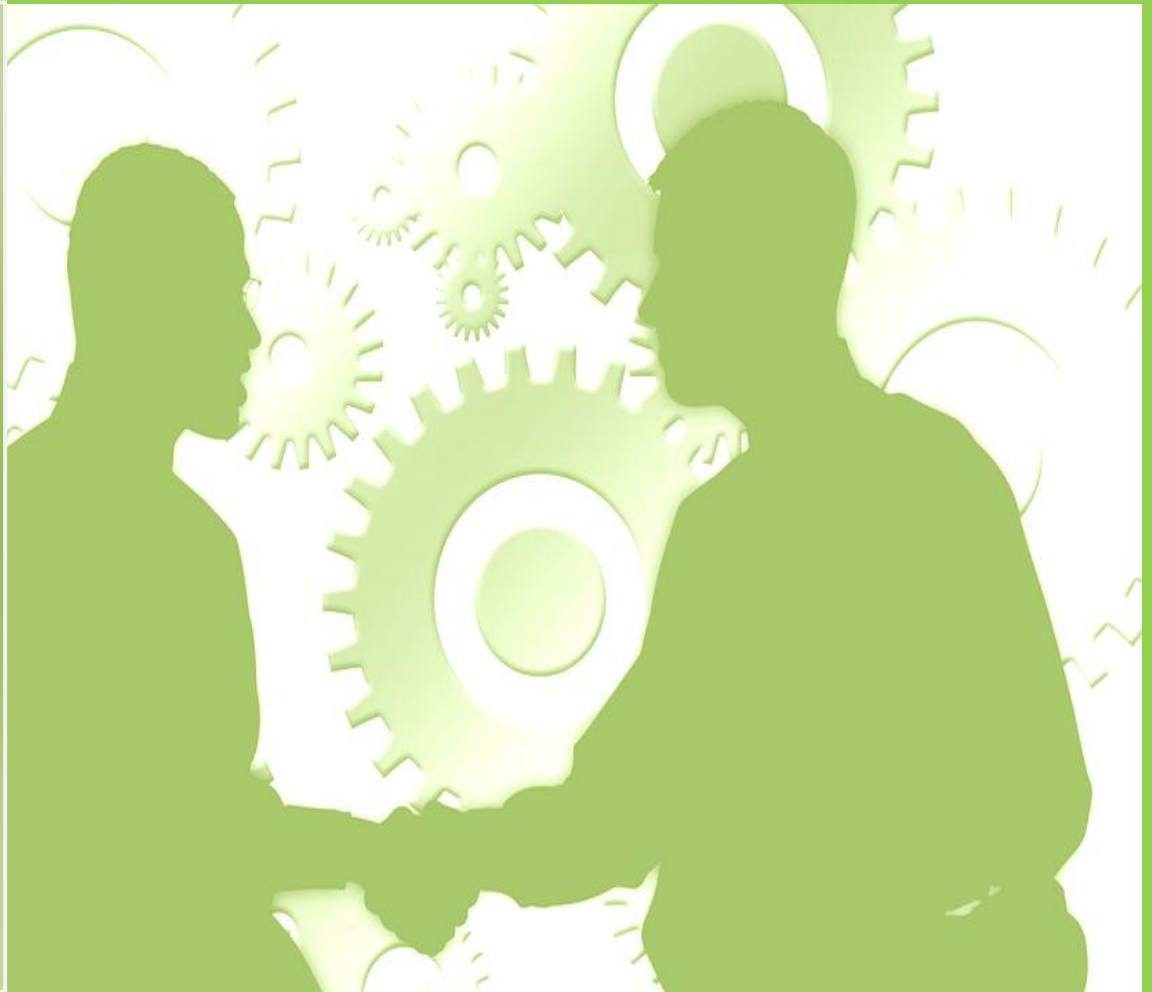
Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim do 2020 r. dwukrotnie poddany został konsultacjom społecznym. Projekt Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim do roku 2020 został pozytywnie zaopiniowany na posiedzeniu Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

**REGIONALNY PROGRAM ROZWOJU
EKONOMII SPOŁECZNEJ**

**W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
DO 2020 R.**

Kielce, marzec 2016

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	3
Wstęp	4
Rozdział 1 Ekonomia społeczna w kontekście dokumentów strategicznych krajowych i regionalnych	9
1.1 Dokumenty krajowe	9
1.2 Dokumenty regionalne	14
Rozdział 2 Diagnoza sytuacji ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.....	24
2.1 Charakterystyka sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.....	24
2.2 System wsparcia ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim.....	39
2.3 Rozwój podmiotów ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim w odniesieniu regionalnym i ogólnopolskim	50
Rozdział 3 Założenia wsparcia ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim do 2020 roku	65
3.1 Struktura Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej województwa świętokrzyskiego	65
3.1.1 Zarządzanie rozwojem ekonomii społecznej.....	65
3.1.2 Rola OWES w rozwoju ekonomii społecznej	66
3.2 Cele, priorytety oraz kierunki interwencji	68
3.3 Wskaźniki	75
3.4 Monitoring realizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.....	82
Spis: map, schematów, tabel, wykresów	85
Załącznik nr 1. Definicje ekonomii społecznej	88
Załącznik nr 2. Wybrane elementy RPO WŚ 2014-2020.....	101
Załącznik nr 3. Dane dot. sektora ekonomii społecznej.....	111
Załącznik nr 4. Słownik terminologiczny	112

WYKAZ SKRÓTÓW

BIP	- Biuletyn Informacji Publicznej
CES	- Centrum Ekonomii Społecznej
CIS	- Centrum Integracji Społecznej
EFRR	- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	- Europejski Fundusz Społeczny
EMES	- Europejska Sieć Badawcza, zajmująca się głównie problematyką III sektora
GUS	- Główny Urząd Statystyczny
JST	- Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS	- Klub Integracji Społecznej
KKRES	- Krajowy Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
KPRES	- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
KRS	- Krajowy Rejestr Sądowy
KSES	- Krajowy Sekretariat Ekonomii Społecznej
LGD	- Lokalna Grupa Działania
MPiPS	- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, obecnie Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MiR	- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, obecnie Ministerstwo Rozwoju
NGO	- (ang. Non-governmental organization) organizacja pozarządowa
OPS	- Ośrodek Pomocy Społecznej
OWES	- Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
OZPS	- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PS	- Przedsiębiorstwo Społeczne
PES	- Podmiot Ekonomii Społecznej
PFRON	- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO	- Program Operacyjny
PO FIO	- Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
PO KL	- Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PROW	- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
RDPP	- Rada Działalności Pożytku Publicznego
REGON	- Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RKR ES	- Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
ROPS	- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RPO WŚ	- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
RPRES	- Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2020 r.
SRWŚ	- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego
WTZ	- Warsztat Terapii Zajęciowej
WUP	- Wojewódzki Urząd Pracy
ZAZ	- Zakład Aktywności Zawodowe

WSTĘP

W związku z zapisami przyjętego uchwałą nr 14 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) opracowane dotychczas przez Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej „Wieloletnie regionalne plany działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej” (samorządy województw) zostaną przekształcone w Regionalne Programy Rozwoju Ekonomii Społecznej.¹

Program jest aktualizacją: *Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020*, posiada status dokumentu programowego szczebla regionalnego, który jest elementem Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020. W programie przedstawiona została wizja rozwoju ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim poprzez określenie warunków i rezultatów, których osiągnięcie do roku 2020 jest istotne dla Samorządu Województwa. Program zawiera propozycje konkretnych działań, które mają prowadzić do osiągnięcia rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

EKONOMIA SPOŁECZNA – DEFINICJE

Pojęcie ekonomii społecznej jest wielowymiarowe i bardzo różnie definiowane. W literaturze spotyka się ponad 50 terminów, które można posegregować według pewnego klucza, mając na uwadze aspekty społeczne i ekonomiczne, prawno-instytucjonalne i normatywne, czy też związek z rozwojem lokalnym (*definicje zostały przedstawione w załączniku nr 1 do Programu*).

Definicja przyjęta w KPRES określa **ekonomię społeczną jako sferę aktywności obywatelskiej, która „poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwoju lokalnego”².**

¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, zatwierdzony uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12.08.2014 r.

² Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, zatwierdzony uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12.08.2014 r.

Według tej definicji w sferze ekonomii społecznej działają podmioty ekonomii społecznej (PES), należące do czterech głównych grup:

- **„przedsiębiorstw społecznych (PS)**, będących fundamentem ekonomii społecznej; posiadające cechy wspólne dla podmiotów ekonomii społecznej i charakteryzujące się tym, że:
 - są to podmioty prowadzące działalność gospodarczą, wyodrębnioną pod względem organizacyjnym i rachunkowym;
 - celem działalności gospodarczej jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym przypadku wymagane jest zatrudnienie co najmniej 50% osób pochodzących z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub 30% niepełnosprawnych o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności) lub świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych (zatrudnienie min. 20% osób z określonych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym);
 - nie rozdzielają zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej w której działa przedsiębiorstwo;
 - są zarządzany na zasadach demokratycznych lub co najmniej konsultacyjno – doradczych z udziałem pracowników i innych interesariuszy, wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami”³
- **podmioty reintegracyjne**, służące reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj.: zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej; formy te nie będą w żadnym przypadku przedsiębiorstwami społecznymi, ale mogą przygotować do prowadzenia lub pracy w przedsiębiorstwie społecznym lub być prowadzone jako usługa na rzecz społeczności lokalnej przez przedsiębiorstwo społeczne;
- **podmioty działające w sferze pożytku publicznego**, które prowadzą działalność ekonomiczną i zatrudniają pracowników, choć ich aktywność nie jest oparta na ryzyku ekonomicznym. W ich skład wchodzi organizacje pozarządowe prowadzące działalność

³ Ibidem

odpłatną i nieodpłatną korzyść publiczną; podmioty te mogą stać się przedsiębiorstwami społecznymi, o ile podejmą działalność gospodarczą w pewnym zakresie, podejmując również zobowiązania statutowe odnośnie dystrybucji zysku;

- **podmioty sfery gospodarczej**, które tworzone były w związku z realizacją celu społecznego bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej. Są to podmioty, które nie posiadają wszystkich cech przedsiębiorstwa społecznego. Grupę tę można podzielić na podgrupy:
 - organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych;
 - zakłady aktywności zawodowej;
 - spółdzielnie, których celem jest zatrudnianie;
 - spółki non-profit;
 - pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim i wzajemnościowym”.
 - Osobną, piątą grupą w obszarze ekonomii społecznej są pojawiające się coraz częściej inicjatywy o charakterze nieformalnym⁴.

Należy podkreślić, iż ekonomia społeczna odpowiada za tworzenie zależności współpracy ekonomiczno-socjalnej, które w głównym stopniu kładą nacisk na czynniki społeczne i korzyści ekonomiczne. Forma ekonomii społecznej stanowi sposób funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych w społeczności lokalnej oraz ich wzajemnych powiązań między sobą oraz z innymi środowiskami. W zamyśle wspomaga tworzenie warunków oraz narzędzi sprzyjających przedsiębiorczości i aktywności obywatelskiej, które sprzyjają kreowaniu wzajemnej pomocy i solidarności międzyludzkiej. W głównej mierze polityka ekonomii społecznej sprzyja generowaniu aktywności społecznej osób zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją, przez stworzenie warunków do utworzenia miejsc pracy skierowanych do odpowiedniej grupy beneficjentów.

Ekonomia społeczna jest określana jako nowe narzędzie rozwoju społeczno – gospodarczego, zwłaszcza na szczeblu lokalnym. Podmioty działające w tym sektorze realizują bardzo istotne funkcje wspomagające ład społeczny i gospodarkę, zwłaszcza zbiorowości lokalnych. Reprezentując interesy rozmaitych grup i społeczności, świadczą usługi, produkują dobra dla różnych odbiorców, a co najważniejsze podmioty te zajmują się świadczeniem pewnych rodzajów pomocy, wypełniając tym samym niszę na rynku.

⁴ Ibidem

Ekonomia społeczna może zatem wypełniać miejsca nieatrakcyjne dla podmiotów gospodarczych nastawionych przede wszystkim na osiągnięcie zysku, kreując w ten sposób miejsca pracy na rynku lokalnym i dostarczając dobra i usługi, których wytwarzanie, z czysto ekonomicznego punktu widzenia, jest nieopłacalne.

Sektor ekonomii społecznej winien tworzyć komplementarny dla gospodarki rynkowej system wsparcia społecznego oparty o aktywizację. W komunikacie Komisji Europejskiej SEK(2011)1278 *Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej* – zastosowana została definicja: do sektora ekonomii społecznej zaliczane są te podmioty, które prowadzą działalność rynkową dostarczając towary i świadcząc usługi w sposób przedsiębiorczy i innowacyjny, a zyski są reinwestowane w realizację celu społecznego, który stanowi rację bytu podmiotów⁵. Z uwagi na specyficzną grupę odbiorców ekonomii społecznej ważną rolę spełniają kryteria społeczne, które ukierunkowane są na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia, obywatelski charakter inicjatywy, możliwie demokratyczny sposób zarządzania oraz możliwie wspólnotowy charakter działania. Spełnienie kryteriów społecznych związane jest z kryteriami ekonomicznymi składającymi się z suwerenności działalności w stosunku do instytucji publicznych, istnienie płatnego personelu działalności, ponoszenie ryzyka ekonomicznego jak również prowadzenie działalności w sposób względnie ciągły w oparciu o instrumenty ekonomiczne⁶.

Kluczową rolą ekonomii społecznej jest świadczenie usług na rzecz społeczności oraz członków organizacji, niezależność i demokratyczny sposób zarządzania oraz traktowanie zysku, który w tym przypadku jest środkiem umożliwiającym realizację zadań organizacji oraz szeroko ujętych celów społecznych.

Instrumenty ekonomii społecznej w zakresie rozwoju gminy i rozwiązywania jej problemów mogą szczególnie wspomóc⁷:

- aktywizację zawodową osób wykluczonych, w tym osób niepełnosprawnych;
- przedłużenie aktywności zawodowej;
- tworzenie dodatkowych możliwości zarobkowych;
- integrację społeczną;

⁵ Komunikat Komisji *Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej. Budowanie ekosystemu sprzyjającego przedsiębiorstwom społecznym w centrum społecznej gospodarki i społecznych innowacji*, KOM(2011) 682, wersja ostateczna z 25 października 2011.

⁶ Europejska Sieć Badawcza EMES (European Research Network) (za: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl>).

⁷ Por. A., Klimek P., Piekutowski J., *Ekonomia społeczna w kreowaniu polityki lokalnej gmin i powiatów*, Zachodniopomorska Biblioteka Ekonomii Społecznej, Szczecin 2009, s. 10.

- pozyskiwanie środków zewnętrznych;
- przeciwdziałanie ucieczce młodych;
- oddłużanie mieszkań komunalnych i spółdzielczych;
- przeciwdziałanie uzależnieniu od pomocy społecznej, niezaradność życiowa;
- rosnące wydatki z budżetów.

ROZDZIAŁ 1 EKONOMIA SPOŁECZNA W KONTEKŚCIE DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH KRAJOWYCH I REGIONALNYCH

1.1 DOKUMENTY KRAJOWE

Analizując dokumenty dotyczące obszaru ekonomii społecznej w kontekście realizacji działań na poziomie regionalnym, należy wyjść od zapisów ustawy z dnia 14 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Nowelizacja z 11 maja 2013 r. rozszerzyła katalog zadań samorządu województwa m.in. o koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie.

Zadania przypisane regionom to:

Art. 21. pkt. 4a) koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie.

*Art. 21a. działania, o których mowa w art. 21 pkt. 4a obejmują w szczególności:
pkt. 1 rozwój infrastruktury usług aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
pkt. 2 inspirowanie i promowanie nowych metod działań w zakresie aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;*

pkt. 3 wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi, a podmiotami świadczącymi usługi aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;

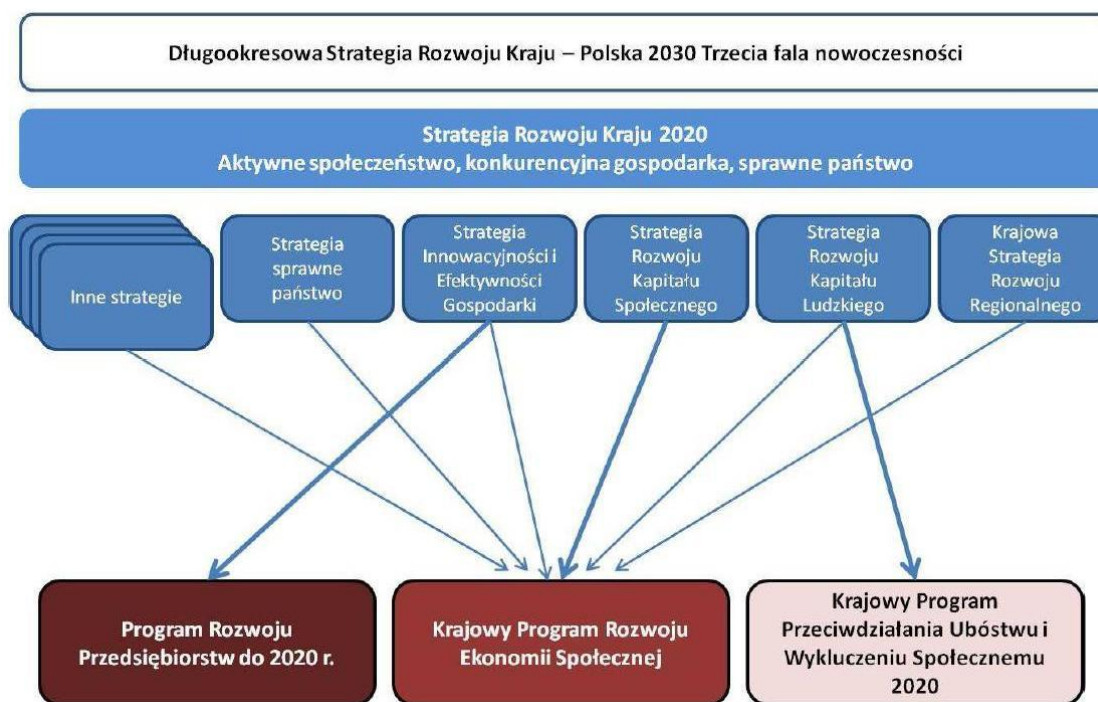
pkt. 4 monitorowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości społecznej służącej zwiększaniu aktywności społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;

pkt. 5 zwiększanie kompetencji służb zajmujących się aktywizacją, integracją oraz reintegracją społeczną i zawodową osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym⁸.

Kluczowym dokumentem programowym w zakresie planowania działań w obszarze ekonomii społecznej jest zatwierdzony Uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12.08.2014 r. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Zapisy KPRES osadzone są w kontekście dokumentów strategicznych na poziomie krajowym.

⁸ Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r., Dz.U.2004 Nr 64 poz.593.

Schemat 1. Struktura krajowych dokumentów strategicznych.

Źródło: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, zatwierdzony uchwałą nr 164 RM z dn. 12.08.2014 r.

W dokumencie sformułowano następujący cel *nadrzędny*:

W roku 2020 ekonomia społeczna stanowić będzie ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego.

Osiągnięcie tak sprecyzowanego celu wymaga determinacji w dynamice rozwoju sektora ekonomii społecznej w Polsce, zarówno w ujęciu ilościowym rozumianym jako:

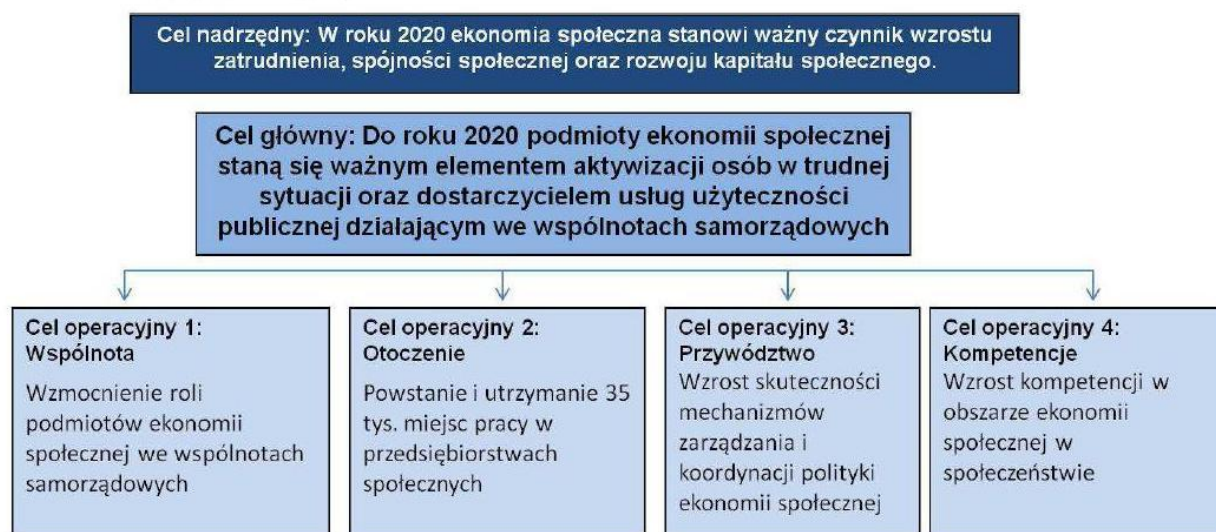
- liczba osób zaangażowanych w ekonomię społeczną;
- liczba działających podmiotów ekonomii społecznej;
- liczba działających przedsiębiorstw społecznych;

jak też jakościowym rozumianym jako:

- tworzenie miejsc pracy dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, w ramach lokalnych wspólnot samorządowych;
- dostarczenie społecznościom lokalnym dobrej jakości usług użyteczności publicznej, zwłaszcza usług społecznych użyteczności publicznej;
- osiągnięcie przez przedsiębiorstwa społeczne stabilnych postaw działalności dzięki uzyskiwaniu przychodów z działalności gospodarczej.

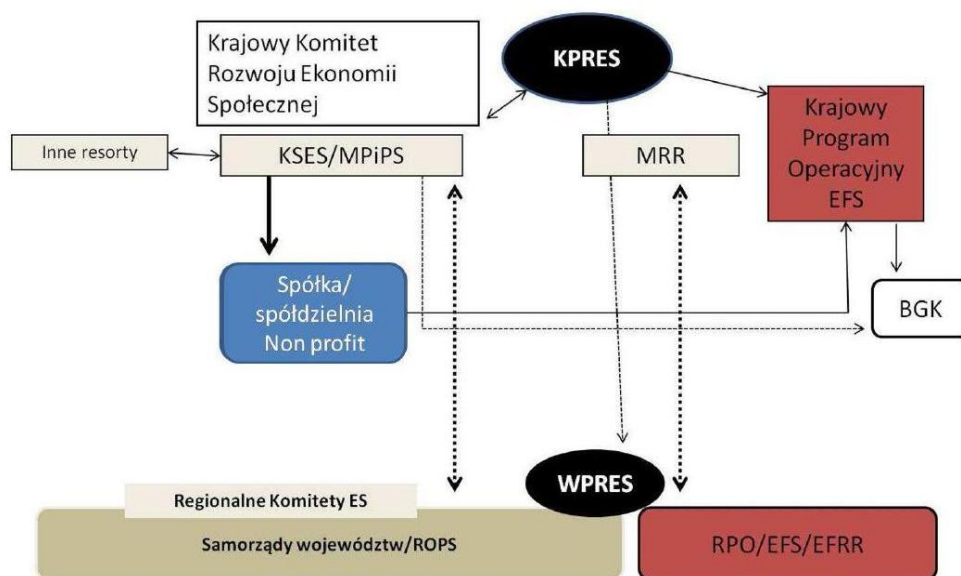
KPRES odwołuje się do społecznie odpowiedzialnego terytorium jako elementu efektywnej koordynacji polityk publicznych.

Schemat 2. Struktura KPRES ilustrująca zależności między celem głównym, strategicznym oraz celami operacyjnymi.

Źródło: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, zatwierdzony uchwałą nr 164 RM z dn. 12.08.2014 r.

Schemat 3. Metodyka wdrażania KPRES.

Źródło: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, zatwierdzony uchwałą nr 164 RM z dn. 12.08.2014 r.

Jak wynika z zapisów KPRES, znaczna część kierunków interwencji publicznej w zakresie rozwoju i wsparcia ekonomii społecznej realizowana będzie na poziomie województw. W ramach proponowanych kierunków interwencji publicznej najistotniejsze będą działania określone w Priorytecie I „*Ekonomia społeczna na społecznie*

odpowiedzialnym terytorium” oraz Priorytecie III „*System wsparcia ekonomii społecznej*”, stanowiące część regionalnej polityki rozwoju. Kierunki interwencji muszą znaleźć swój wyraz w strumieniach pieniężnych przepływających przez powiatowe urzędy pracy, powiatowe centra pomocy rodzinie oraz ośrodki pomocy społecznej.

Działania te będą finansowane ze środków:

- Funduszu Pracy,
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- jednostek samorządu terytorialnego;
- EFS i EFRR w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego;
- krajowych dla funduszy pożyczkowych (EFS), działań innowacyjnych (EFS) i edukacyjnych (EFS), a także regionalnych strumieni na rozpoczęcie działalności dla młodych organizacji obywatelskich (FIO).

KPRES przypisuje znaczącą rolę regionom w kreowaniu rozwoju oraz koordynacji działań na rzecz ekonomii społecznej. Program określa następujące zadania do realizacji na poziomie regionalnym:

- Włączenie ekonomii społecznej do strategii rozwoju województw w obszarach związanych z rynkiem pracy, integracją społeczną, rozwojem przedsiębiorczości oraz innowacji, rozwojem usług użyteczności publicznej oraz innymi priorytetami, w ramach których możliwy jest regionalny rozwój ekonomii społecznej; realizacja zapisów strategii będzie na bieżąco analizowana na poziomie wojewódzkim oraz przez Krajowy Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej;
- Opracowanie, realizacja i monitoring we współpracy z kluczowymi beneficjentami regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej do 2020 r., określających działania regionalnych władz publicznych, dotyczące w szczególności:
 - instytucjonalizacji zarządzania rozwojem ekonomii społecznej (problematyka regionalnego komitetu ekonomii społecznej, forum współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, instytucje odpowiedzialne);
 - podstawowych kierunków rozwoju sektora ekonomii – preferowanych we wsparciu finansowym – w zakresie reintegracji zawodowej, integracji społecznej oraz dostępnych usług społecznych. Kierunki te powinny wynikać ze zdiagnozowanych w województwie potrzeb. Preferencje mogą polegać na promowaniu określonych rodzajów działalności (kryteria dostępu i kryteria strategiczne w programach

- operacyjnych finansowanych ze środków europejskich, kryteria strategiczne w dostępie do środków krajowych Funduszu Pracy i PFRON), zachęcania samorządów powiatowych i gminnych (tworzenie lokalnych map potrzeb w dziedzinie usług użyteczności publicznej, partnerstwa lokalne z samorządami);
- stworzenia docelowej sieci usług wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w województwie;
 - zaprojektowania mechanizmów współpracy samorządu województwa z samorządami powiatów i gmin w zakresie rozwoju ekonomii społecznej (rola gminnych i powiatowych strategii, partnerstwo lokalne jako podstawa rozwoju); określenie zasad i form współpracy na rzecz ekonomii społecznej między różnego rodzaju instytucjami, które mogą mieć wpływ na jej rozwój w regionie m.in. ROPS, WUP, a instytucjami zarządzającymi i wdrażającymi programy finansowe ze środków europejskich;
 - opracowanie koncepcji promocji idei ekonomii społecznej w województwie poprzez system edukacji formalnej i nieformalnej dla dzieci i młodzieży oraz systemu edukacji formalnej i pozaformalnej dla dorosłych.
- Stworzenie Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej, powoływanych uchwałą zarządu województwa, koordynujących działania województw w zakresie ekonomii społecznej, złożonych z przedstawicieli samorządu województwa i samorządów lokalnych, a także przedstawicieli sektora ekonomii społecznej, nauki oraz biznesu.
 - Wyznaczenie w województwie jednostki odpowiedzialnej za koordynację działań związanych z ekonomią społeczną – Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, który koordynować będzie działania władzy publicznej w zakresie realizacji regionalnego programu oraz merytorycznie określać kierunki, preferencje i procedury wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Reasumując: założenia określone w RPRES wynikają z zapisów Ustawy o pomocy społecznej oraz są ściśle związane z założeniami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Założenia RPRES korelują także z innymi aktami prawnymi jak: ustawa o spółdzielniach socjalnych, ustawa o zatrudnieniu socjalnym, ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawa o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, ustawa o działalności pożytku publicznego, ustawa prawo zamówień publicznych (klauzule społeczne). Celem Programu jest określenie zakresu działań

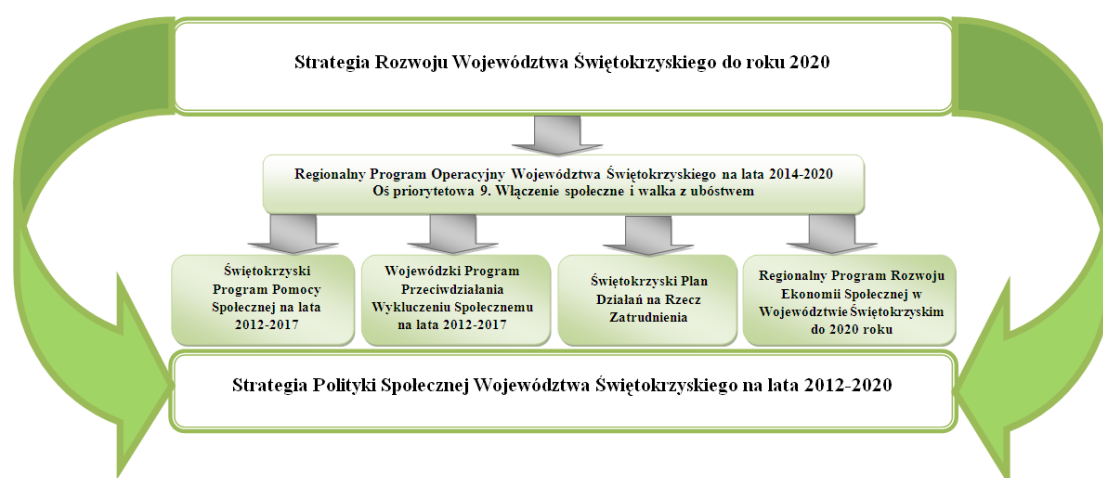
na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia. Samorząd jest zobowiązany do skoordynowania działań różnorodnych środowisk, w tym przedstawicieli władz województwa, samorządów powiatowych i gminnych, biznesu, nauki, podmiotów ekonomii społecznej na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej.

1.2 DOKUMENTY REGIONALNE

Jednym z najistotniejszych zadań spoczywających na Samorządzie Województwa jest kreowanie polityki społecznej służącej rozwiązywaniu oraz łagodzeniu występujących problemów społecznych. Zadania Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z zakresu polityki społecznej realizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Ekonomia społeczna jest jednym z instrumentów wykorzystywanych w regionalnych dokumentach strategicznych oraz programowych w obszarze rozwiązywania problemów społecznych w szczególności w zakresie aktywizacji społeczno - zawodowej. Celem Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2020r. jest zaplanowanie spójnych i skoordynowanych działań, wykorzystujących ekonomię społeczną do realizacji celów postawionych w krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych.

Zaktualizowany RPRES jest ściśle zintegrowany ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, zaktualizowaną w dniu 16 lipca 2013 r., Uchwała Nr XXXIII/589/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego, a także Strategią Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

Schemat 4. Zależność RPRES i innych regionalnych dokumentów strategicznych.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Schemat 4 przedstawia powiązania regionalnych dokumentów strategicznych i programów związanych z rozwojem ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.

Opracowany RPRES jest ściśle powiązany z aktualnymi dokumentami regionalnymi, które są istotne dla rozwoju ekonomii społecznej. W województwie świętokrzyskim są to:

- Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020, Uchwała Sejmiku Nr XVI/296/12 z dnia 26.01.2012 r.
- Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej na lata 2012-2017, Uchwała Sejmiku Nr XXVI/480/12 z dnia 28.12.2012 r.
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017, Uchwała Sejmiku Nr XXVI/481/12 z dnia 28.12.2012 r.
- Świętokrzyski Plan Działania na Rzecz Zatrudnienia na rok 2015, Uchwała Zarządu Województwa Świętokrzyskiego Nr 248/15 z dnia 11.03.2015 r.
- Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020, Uchwała Sejmiku Nr XXX/543/13 z dnia 26.04.2013 r.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO DO ROKU 2020

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 jako dokument horyzontalny o kluczowym znaczeniu dla kierunków rozwoju województwa dostrzega potrzebę interwencji w zakresie poprawy infrastruktury społecznej i usług publicznych. Jednym z celów operacyjnych Strategii jest poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w regionie. Realizacja w/w celu obejmuje m.in. rozwój sektora ekonomii społecznej oraz sektora organizacji pozarządowych jako istotnych elementów systemu zaspokajania potrzeb społecznych.

W zapisach Strategii określono, iż jednym z kluczowych aspektów prawidłowego programowania rozwoju regionalnego jest pełna integralność z regionalnymi strategiami branżowymi, w tym Strategią Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata

2012-2020, co służyć będzie rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego, będącego wyrazem wsparcia dla procesów rozwojowych⁹.

STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA LATA 2012-2020

Sformułowane w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 założenia określają koncepcje realizacji polityki społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania, odnoszą się do poszczególnych kwestii społecznych, stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w województwie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności.

Misją Strategii jest włączenie wszystkich mieszkańców, rodzin i podmiotów regionu do działań na rzecz trwałego rozwoju, poprawy jakości życia, zmniejszenia skali problemów społecznych, a także ich łagodzenia. Dokument wyznacza 5 celów strategicznych tj.:

- I.** Minimalizację obszarów wykluczenia społecznego;
- II.** Kompleksowe działania na rzecz integracji społecznej oraz aktywizacji osób niepełnosprawnych;
- III.** Efektywny system polityki społecznej;
- IV.** Profilaktykę i rozwiązywanie problemów wynikających z uzależnień od środków psychoaktywnych;
- V.** Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Miejsce ekonomii społecznej w zapisach Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 ulokowane zostało w Celu strategicznym V., Cel operacyjny „*Rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie*”.

Proponowane kierunki działań to:

- wsparcie organizacji pozarządowych i samorządów w procesie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej;
- promowanie dobrych praktyk i modelowych działań podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej;

⁹ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, zaktualizowaną w dniu 16 lipca 2013 r.

- promocja przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- działania na rzecz podnoszenia jakości produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej;
- inspirowanie do rozwoju spółdzielczości rolniczej oraz agroturystyki w środowisku wiejskim;
- tworzenie pozytywnego klimatu w obszarze ekonomii społecznej.

ŚWIĘTOKRZYSKI PROGRAM POMOCY SPOŁECZNEJ NA LATA 2012-2017

Kolejnym regionalnym dokumentem, określającym ekonomię społeczną jako jedno z narzędzi w zakresie realizacji działań pomocy i integracji społecznej jest Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej na lata 2012-2017. Podstawę do opracowania Programu, będącego integralną częścią Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020, stanowi zapis art. 21 pkt. 1 ustawy z 12 marca 2004 roku o *pomocy społecznej*.

Pomoc społeczna jako jeden z elementów polityki społecznej państwa jest ściśle uzależniona od innych gałęzi polityki tj.: polityki zdrowotnej, oświatowej czy bezpieczeństwa. Wynika to z celów, jakie stawiane są pomocy społecznej m.in. jest to zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, umożliwienie funkcjonowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej na lata 2012-2017 dostosowuje współczesne wyzwania i założenia pomocy społecznej do zdiagnozowanych potrzeb, możliwości i zasobów regionu świętokrzyskiego. Jego odbiorcami są mieszkańcy województwa świętokrzyskiego oraz podmioty realizujące, inspirujące i kreujące sferę polityki społecznej.

Szczególną uwagę należy zwrócić na cel strategiczny Programu: *Zwiększenie efektywności systemu pomocy i integracji społecznej*. Wsparcie ekonomii społecznej opisane jest w Celu operacyjnym IV: *Inicjowanie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej*, gdzie zostały wskazane m.in. działania takie jak:

- inicjowanie, wspieranie i promowanie innowacyjnych projektów, gdzie założonym rezultatem jest zwiększenie aktywności lokalnych grup działania;

- tworzenie warunków do rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości społecznej. Rezultatem realizowanego działania jest rozwój kompleksowych usług dla instytucji trzeciego sektora, PES;
- promocja i rozwój podmiotów ekonomii społecznej. Działanie realizowane będzie poprzez zwiększenie liczby przedsiębiorstw społecznych, wzrost zatrudnienia w sektorze społecznym oraz zwiększenie znaczenia ekonomicznego PES.

WOJEWÓDZKI PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU NA LATA 2012-2017

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017 stanowi rozwinięcie celów strategicznych oraz operacyjnych Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020. Powyższa strategia zakłada minimalizację obszarów wykluczenia społecznego, co podkreśla znaczenie tego problemu dla kierunków polityki społecznej w regionie. Problematyka ekonomii społecznej została uwzględniona w Celu operacyjnym III – *Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych*. Działania, które zostały zaprogramowane w ramach w/w celu to: tworzenie klubów pracy, klubów integracji społecznej, centrów integracji społecznej oraz wspieranie sektora ekonomii społecznej jako instrumentu walki z wykluczeniem społecznym.

ŚWIĘTOKRZYSKI PLAN DZIAŁAŃ NA RZECZ ZATRUDNIENIA

Świętokrzyski Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia jest corocznie opracowywany przez Wojewódzki Urząd Pracy zgodnie z art. 3 ust. 4 Ustawy o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*. Nadaje on kierunki przedsięwzięć na rzecz wzrostu zatrudnienia i efektywnej walki z bezrobociem. Zaprogramowane działania wpisują się w aktualny kontekst programowy RPRES. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej zostało określone w następujących priorytetach:

- **Priorytet 1. Kompleksowe wsparcie osób bezrobotnych i pozostających bez zatrudnienia, ze wskazaniem na grupy szczególnego ryzyka i korzystające z pomocy społecznej na rynku pracy oraz profilaktyka bezrobocia:**
Kierunki rozwoju ekonomii społecznej w Priorytecie 1 określają:
 - punkt 3. *Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w ramach środków Funduszu Pracy ze szczególnym uwzględnieniem nowych form i narzędzi aktywizacji*

wprowadzonych nowelizacją Ustawy o *promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy* w roku 2014,

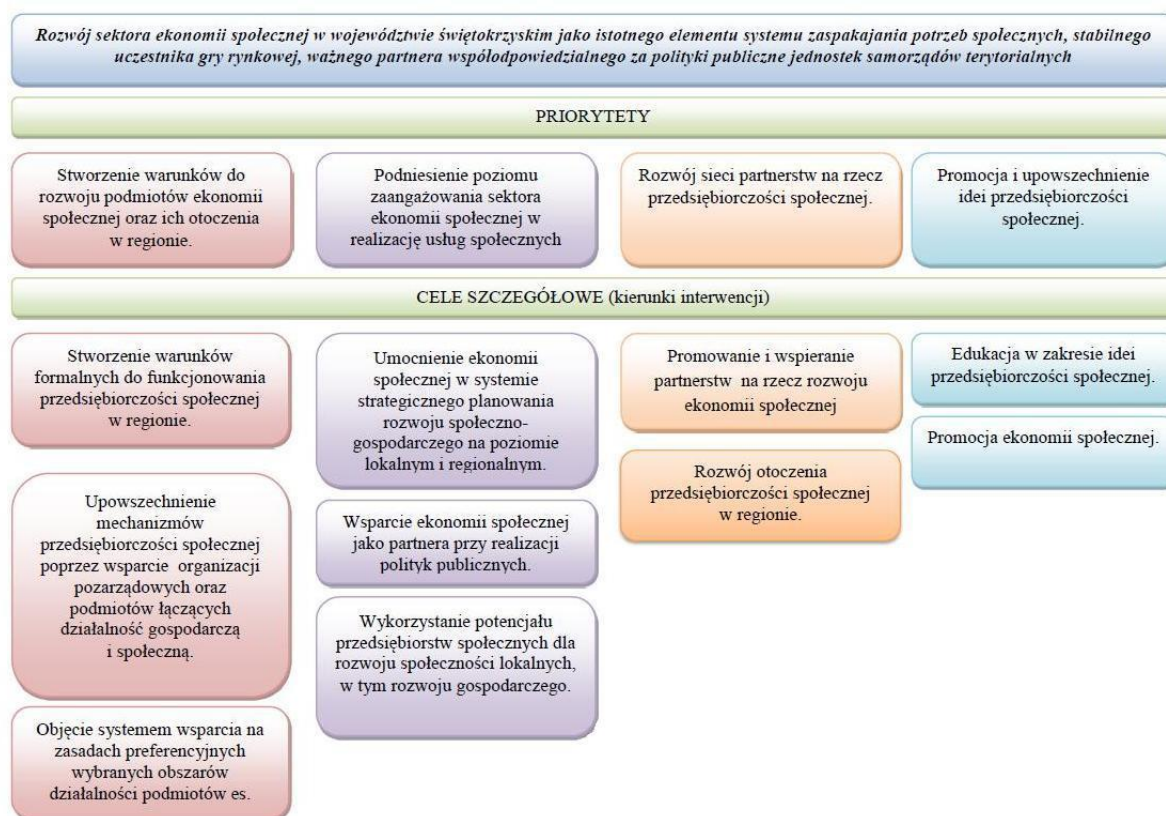
- punkt 7. *Wsparcie rozwoju instytucji pomocy i integracji społecznej rozwijające współpracę z publicznymi służbami zatrudnienia na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i wykluczeniu społecznemu w ramach projektu „Współpraca i kwalifikacje kadr gwarancją skutecznej pomocy”;*
- punkt 9. *Działania sprzyjające równości w dostępie do zatrudnienia i usług rynku pracy w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9i – „Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie” Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego.*
- **Priorytet 3. Korzystne warunki rozwoju przedsiębiorczości:**
 - punkt 5. *Wsparcie na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego*¹⁰.

**WIELOLETNI REGIONALNY PLAN DZIAŁAŃ NA RZECZ PROMOCJI I
UPOWSZECHNIANIA EKONOMII SPOŁECZNEJ ORAZ ROZWOJU INSTYTUCJI
SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ I JEJ OTOCZENIA
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM DO ROKU 2020**

„Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020” określa kierunki wsparcia obszaru ekonomii społecznej. Zapisy Planu stanowią podstawę do programowania działań wsparcia ekonomii społecznej. Zamieszczony schemat obrazuje założone priorytety Planu oraz cele szczegółowe, które określają kierunki działań rozwoju ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim.

¹⁰ Świętokrzyski Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na rok 2015.

Schemat 5. Graficzne przedstawienie celu, priorytetów działań oraz kierunków interwencji Planu.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W związku z nową perspektywą finansową oraz wdrożeniem w życie zapisów KRPREs, pojawiła się potrzeba aktualizacji Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020 – poprzez przekształcenie tego dokumentu w Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA LATA 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 jest kluczowym dokumentem operacyjnym w zakresie wsparcia finansowego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Szczególne znaczenie w zakresie wsparcia obszaru ekonomii społecznej mają zapisy określone w Osi Priorytetowej 9: *Włączenie społeczne i walka z ubóstwem*.

Planowana interwencja w zakresie Osi Priorytetowej 9 RPO WŚ 2014-2020 przyczynić się ma do wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i ich otoczenia, które swoimi działaniami łączą cele społeczne z ekonomicznymi, co wpłynie na pobudzenie aktywności zawodowej i społecznej osób doświadczających trudności w sferze społeczno – zawodowej. Wspierane będą działania na rzecz zwiększenia kompetencji i kondycji podmiotów ekonomii społecznej, a także instytucji wzmacniających ich potencjał na różnych poziomach poprzez rozwój Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. W ramach wsparcia preferowane będą projekty partnerskie instytucji integracji i pomocy społecznej z instytucjami rynku pracy oraz organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej. Wsparcie w ramach Osi Priorytetowej 9 dedykowane jest m.in.: podmiotom ekonomii społecznej, podmiotom realizującym usługi reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jak również jednostkom samorządu terytorialnego, instytucjom pomocy i integracji społecznej oraz organizacjom pozarządowym. Znaczenie wsparcia ekonomii społecznej w perspektywie finansowej 2014-2020 podkreśla fakt, iż w ramach Osi Priorytetowej 9 RPO WŚ 2014-2020, Priorytet inwestycyjny 9v „*Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia*” dedykowany jest w całości wspieraniu przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych.

W ramach wsparcia sektora ekonomii społecznej możliwe do realizacji będą działania obejmujące:

- kompleksowe usługi wsparcia sektora ekonomii społecznej, w tym usługi animacyjne, inkubacyjne, biznesowe realizowane w ramach OWES;
- wsparcie dotacyjne związane z tworzeniem miejsc pracy w nowych lub istniejących podmiotach ekonomii społecznej;
- tworzenie regionalnego i lokalnego partnerstwa na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej, w tym klastrów ekonomii społecznej;
- podnoszenie kwalifikacji, umiejętności i doświadczenia zawodowego kadry PES (w tym pracowników i wolontariuszy).

Koordinacja rozwoju ekonomii społecznej w regionie to przedsięwzięcie w ramach którego realizowane będą działania obejmujące:

- inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej, w tym o charakterze reintegracyjnym, OWES dla zwiększenia synergii działań podejmowanych przez te podmioty w procesie aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i wzrostu zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej m.in. w celu zapewnienia ciągłości procesu reintegracyjnego, a także współpracy ww. podmiotów z innymi podmiotami takimi jak szkoły, uczelnie wyższe, instytucje rynku pracy, przedsiębiorstwa m.in. w celu zwiększenia liczby staży i praktyk w podmiotach ekonomii społecznej czy też w typowych przedsiębiorstwach;
- organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej na poziomie regionalnym (np. targi ekonomii społecznej, sprzedaż produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej za pomocą jednego regionalnego portalu);
- tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie, w tym w szczególności poprzez organizowanie regionalnych spotkań sieciujących dla OWES, umożliwiających wymianę informacji pomiędzy ośrodkami na temat podejmowanych działań, postępów i problemów w realizacji wsparcia, stosowanych rozwiązaniach i metodach pracy itp., a także agregowanie informacji na temat działalności OWES i wyników ich pracy na poziomie całego regionu oraz uspoźnianie i synchronizowanie tych działań w regionie. Wspieranie działań OWES nakierowanych na jednostki samorządu terytorialnego;
- tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiąganiu standardów usług;
- tworzenie regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej (klastry, franczyzy) oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry);
- wspieranie realizacji przez podmioty ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej i współpraca z OWES w tym zakresie;

- współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności podmiotami ekonomii społecznej, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), stosowania klauzul społecznych lub społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej;
- budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji) w celu nawiązania stałej współpracy;
- wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej;
- zapewnienie funkcjonowania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, o którym mowa w KPRES, i organizowanie jego prac oraz tworzenie możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie;
- wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej;
- reprezentowanie interesów sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym oraz włączenie ekonomii społecznej do strategii rozwoju województwa w obszarach związanych z rynkiem pracy, integracją społeczną, rozwojem przedsiębiorczości oraz innowacji, rozwojem usług użyteczności publicznej oraz innymi priorytetami, w ramach których jest możliwy regionalny rozwój ekonomii społecznej.

Beneficjentami przedsięwzięć są wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), w szczególności:

- OWES;
- PES i organizacje pozarządowe;
- podmioty działające na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem;
- LGD;
- komórka organizacyjna/departament Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach w zakresie działań związanych z koordynacją rozwoju sektora ekonomii społecznej – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

ROZDZIAŁ 2 DIAGNOZA SYTUACJI EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

2.1 CHARAKTERYSTYKA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

Na potrzeby opracowania części diagnostycznej dokonano inwentaryzacji podmiotów definiowanych jako podmioty ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.

Tabela 1. Dane dotyczące wielkości sektora ekonomii społecznej w woj. świętokrzyskim na 2015 r.

Lp.	KATEGORIA PODMIOTU	LICZBA
1.	Organizacje pozarządowe w tym prowadzące działalność gospodarczą i/lub odpłatną	3 578 312
2.	Spółdzielnie socjalne	47 (w tym 3 w likwidacji)
3.	Spółdzielnie pracy	13
4.	Spółdzielnie inwalidów	2
5.	Spółki non profit	brak danych
6.	Zakłady aktywności zawodowej	4
7.	Centra Integracji Społecznej	6
8.	Kluby integracji społecznej	11
9.	Warsztaty terapii zajęciowej	26

Źródło: Opracowanie własne ROPS, stan na 30.11.2015r.

Sektor spółdzielczy

Istotną rolę w ewolucji społeczno – gospodarczej pełni spółdzielczość, która wpływa na jakość życia społeczeństwa. Spółdzielnie, poprzez wyjątkowy system funkcjonowania różnicują system gospodarczy, uzupełniają rynek oraz wspomagają jego cykliczne działanie.

Wsparcie tego sektora jest szczególnie istotne ze względu na pozytywną rolę, jaką spółdzielnie odgrywają w zatrudnieniu grup mających trudności na otwartym rynku pracy.

Tabela 2. Spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych w woj. świętokrzyskim.

Lp.	NAZWA	MIEJSCOWOŚĆ
SPÓŁDZIELNIE PRACY		
1	Spółdzielnia Pracy „Handlowo-Produkcyjna”	Kazimierza Wielka
2	Spółdzielnia Pracy „Techniczno-Produkcyjna”	Kielce
3	Spółdzielnia „Usługowa Obsługi Nieruchomości Zarządca w Kielcach”	Kielce
4	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDIS-MED” Lekarska Specjalistyczna Spółdzielnia Pracy	Kielce
5	Spółdzielnia Pracy „Kopaliny Mineralne”	Kielce
6	Spółdzielnia Pracy „Huta Szkła SŁAWA”	Kielce
7	Spółdzielnia Pracy „Wytwórcza SPOLEM”	Kielce
8	Spółdzielnia Pracy „Robót Kolejowych i Budowlanych”	Kielce
9	Spółdzielnia Pracy „Zakłady Metalowe STALMECH”	Kielce
10	Spółdzielnia Pracy „Politechniczna”	Kielce
11	Spółdzielnia Pracy „Usługowo-Handlowa UNIPRAL”	Kielce
12	Spółdzielnia Pracy „Wytwórczo-Usługowa NOWATOR”	Opatów
13	Spółdzielnia Pracy „Metalowa SKAMET”	Skarżysko-Kamienna

SPÓŁDZIELNIE INWALIDÓW I NIEWIDOMYCH		
1	Spółdzielnia Inwalidów „POSTĘP”	Sandomierz
2	Spółdzielnia Inwalidów „SIMKO”	Skarżysko-Kamienna

Źródło: Opracowanie własne ROPS, na podstawie danych Spółdzielczego Instytutu Badawczego - Krajowej Rady Spółdzielczej stan na dzień 30.06.2015r.

Zdecydowana większość spółdzielni pracy funkcjonujących w województwie świętokrzyskim zlokalizowanych jest na terenie miasta Kielce.

Spółdzielnie socjalne

Najbardziej znanym typem podmiotów ekonomii społecznej, działających w kraju w ramach tzw. nowej ekonomii społecznej są spółdzielnie socjalne. Podmioty te działają na podstawie ustawy z 27 kwietnia 2006 r. o *spółdzielniach socjalnych i umożliwiają prowadzenie działalności gospodarczej, w tym działalności na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji ich członków.*, Nadrzędnym celem jest przywrócenie na rynek pracy poprzez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa osób defaworyzowanych o niskim wskaźniku zatrudnienia, jak również umożliwienie osobom bezrobotnym aktywizacji zawodowej.

Tabela 3. Spółdzielnie socjalne w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.

LP.	NAZWA	MIEJSCOWOŚĆ	Data wpisu Nr KRS
powiat buski			
1.	Spółdzielnia Socjalna "AWOKADO"	Busko-Zdrój	2012-12-31 0000445604
2.	Spółdzielnia Socjalna "PHU DALIA"	Busko-Zdrój	2013-07-18 0000470289
3.	Spółdzielnia Socjalna "CAŁOROCZNA"	Busko-Zdrój	2013-05-09 0000475335
4.	Spółdzielnia Socjalna "Studio Odchudzania i Relaksu Euphoria"	Busko-Zdrój	2013-09-16 0000476274
powiat jędrzejowski			
5.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Jedność”	Jędrzejów	2014-08-12 0000519710
Miasto Kielce			
6.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "MILMAX"	Kielce	2008-12-17 0000320020
7.	Spółdzielnia Socjalna "SMAKOSZ"	Kielce	2010-03-24 0000352247
8.	Spółdzielnia Socjalna "DAGAZ"	Kielce	2012-12-05 0000442633
9.	Spółdzielnia Socjalna „TROPEM PRZYGODY”	Kielce	2013-04-26 0000459765
10.	Spółdzielnia Socjalna „OPEN”	Kielce	2013-07-31 0000472167
11.	Spółdzielnia Socjalna "AGRO-BUD"	Kielce	2013-09-11 0000475460
12.	Świętokrzyska Spółdzielnia Socjalna "CLEAN SPACE"	Kielce	2013-10-15 0000480979
13.	Spółdzielnia Socjalna "KIELECKA"	Kielce	2013-10-16 0000481587
14.	Spółdzielnia Socjalna "G5-WASH.PL"	Kielce	2014-01-17 0000494500
15.	Spółdzielnia Socjalna "MIG-BUD"	Kielce	2014-01-23 0000494851
16.	Spółdzielnia Socjalna „EKO” (w likwidacji)	Kielce	2012-12-20 0000445025
powiat kielecki			
16.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "ARES"	Piekoszów	2005-11-14 0000244911
17.	Spółdzielnia Socjalna "EKO PRZYSZŁOŚĆ" (w likwidacji)	Chmielnik	2013-02-28 0000452428
18.	Spółdzielnia Socjalna "CHMIELNICKIE SMAKI" (w likwidacji)	Chmielnik	2013-02-28 0000452440

19.	Spółdzielnia Socjalna "POD JODŁAMI"	Bieliny	2013-09-24 0000475738
20.	Spółdzielnia Socjalna „EKOOPALEK”	Bilcza	2013-12-12 0000490713
powiat konecki			
22.	Spółdzielnia Socjalna "NADZIEJA"	Stąporków	2013-12-06 0000489668
powiat opatowski			
23.	Spółdzielnia Socjalna "PORZĄDEK MUSI BYĆ!"	Sadowie	2014-04-25 0000507006
powiat ostrowiecki			
24.	Spółdzielnia Socjalna "STOLBUD"	Ostrowiec Świętokrzyski	2008-12-11 0000319513
25.	Spółdzielnia Socjalna „OSTROWIECKA”	Ostrowiec Świętokrzyski	2012-07-05 0000426196
26.	Spółdzielnia Socjalna "OSTROWIEC"	Ostrowiec Świętokrzyski	2013-12-04 0000489207
27.	Spółdzielnia Socjalna "BLUE PUB"	Ostrowiec Świętokrzyski	2014-01-21 0000494965
28.	Spółdzielnia Socjalna „BETSYSTEM”	Ostrowiec Świętokrzyski	2014-02-27 0000500034
powiat sandomierski			
29.	Spółdzielnia Socjalna "ŁONIOWIANKA"	Łoniów	2014-01-25 0000494268
30.	Spółdzielnia Socjalna „OD NOWA”	Łoniów	2014-07-03 0000515744
31.	Spółdzielnia Socjalna „WYŻSZE PIĘTRO KULTURY”	Sandomierz	2014-03-05 0000500796
32.	Spółdzielnia Socjalna "DZIECIĘCY ŚWIAT"	Dwikozy	2014-03-24 0000503105
powiat skarżyski			
33.	Spółdzielnia Socjalna "JODEŁKA"	Bliżyn	2013-03-26 0000455724
34.	Spółdzielnia Socjalna "POMOC I OPIEKA 45+"	Skarżysko-Kamienna	2011-03-25 0000381683
35.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "POMOCNA DŁOŃ"	Skarżysko-Kamienna	2013-02-21 0000451374
36.	Spółdzielnia Socjalna "SAMOPOMOC KREATYWNA"	Skarżysko-Kamienna	2013-05-09 0000461451
37.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "PARASOL"	Skarżysko-Kamienna	2014-02-27 0000500034
38.	Spółdzielnia Socjalna „PROM”	Skarżysko-Kamienna	2015-01-31 0000540656

39.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Wachlarz”	Skarżysko-Kamienna	2014-08-13 0000516747
powiat starachowicki			
40.	Spółdzielnia Socjalna "AGAWA"	Starachowice	2013-03-20 0000454832
41.	Spółdzielnia Socjalna "MOTO-PIASK"	Mirzec	2013-12-04 0000488968
powiat staszowski			
42.	Spółdzielnia Socjalna „LEPSZA PRZYSZŁOŚĆ”	Bogoria	2012-10-30 0000438201
43.	Spółdzielnia Socjalna "GRANT"	Oleśnica	2012-10-29 0000438198
44.	Spółdzielnia Socjalna "PRACUJMY RAZEM"	Połaniec	2013-12-06 0000489680
45.	Spółdzielnia Socjalna "TURKUS"	Staszów	2012-12-19 0000444411
powiat włoszczowski			
46.	Spółdzielnia Socjalna „Secemianka”	Secemin	2014-10-29 0000528996
47.	Spółdzielnia Socjalna „Orbital Center”	Włoszczowa	2015-06-16 0000562093

Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy, stan na listopad 2015 r.

Spółdzielnie socjalne mogą założyć osoby z pełną zdolnością do czynności prawnych i równocześnie zaliczające się do przynajmniej jednej z następujących kategorii, tj.: bezrobotni, niepełnosprawni, uzależnieni od alkoholu, narkotyków lub środków odurzających po zakończeniu leczenia, chorzy psychicznie, bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności, osoby zwalniane z zakładów karnych, które mają trudności z reintegracją społeczną, uchodźcy uczestniczący w indywidualnym programie integracji, osoby, które zakończyły udział w Centrum Integracji Społecznej lub w zajęciach w Klubie Integracji Społecznej, osoby do 30 roku życia oraz po ukończeniu 50 roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz inne osoby pod warunkiem, że ich liczba nie przekracza 50% ogólnej liczby założycieli¹¹. Spółdzielnię socjalną mogą również założyć co najmniej dwie spośród następujących osób prawnych: organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jednostki samorządu terytorialnego czy kościelne osoby prawne.

¹¹ Art. 4 ustawy o spółdzielniach socjalnych.

Mapa 1. Spółdzielnie socjalne w regionie świętokrzyskim w 2015 r. (IV kwartał)

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Przestrzenne rozmieszczenie spółdzielni socjalnych w regionie świętokrzyskim jest nierównomierne. Najwięcej spółdzielni socjalnych funkcjonuje w mieście Kielce oraz powiecie skarżyskim. Zwraca uwagę fakt, iż w powiatach znajdujących się w południowo – zachodniej części województwa tj.: pińczowskim i kazimierskim nie odnotowano spółdzielni socjalnych.

Spółdzielnie uczniowskie

Spółdzielnie uczniowskie mają ponad stuletnią tradycję, pierwsza Spółdzielnia Uczniowska została powołana w 1900 roku w Pszczelinie k/Warszawy. W 2011 r. w całym kraju działało ponad 5 tys. tego typu spółdzielni w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w województwach¹². Do spółdzielni uczniowskich mogą należeć

¹² Dane z Krajowej Rady Spółdzielczej.

uczniowie każdej szkoły, począwszy od 3 klasy szkoły podstawowej. Zakładane są podstawówkach, w gimnazjach i w szkołach średnich: zawodowych i licealnych. Należy do nich ok. 300 tysięcy uczniów.

Spółdzielczość uczniowska jest integralną częścią spółdzielczości dorosłych. To dobra szkoła gospodarowania, a więc dorosłego życia, a jednocześnie konkretna pomoc w zaopatrzeniu siebie i kolegów w najbardziej potrzebne artykuły szkolne oraz spożywcze. Poprzez uczestnictwo w samorządowej organizacji jako jest spółdzielczość uczniowska, młody człowiek uczy się demokracji, współodpowiedzialności, dobrego gospodarowania, szacunku dla uczciwie zarobionych pieniędzy a przede wszystkim pracy zespołowej i zbiorowej zaradności praktycznie poznając zagadnienia ekonomiczne, finansowe i gospodarcze. Nabyta wiedza i doświadczenie winny ułatwić start zawodowy w dorosłe życie, być może niejednokrotnie związany dalej ze spółdzielczością.

W spółdzielniach uczniowskich obowiązują takie same zasady wyłaniania organów samorządowych jak w pozostałych typach spółdzielczości. Statuty Spółdzielni Uczniowskich oparte są o Prawo Spółdzielcze. Funkcjonowanie Spółdzielni Uczniowskich oparte jest na wielkim społecznym zaangażowaniu wielu działaczy spółdzielczych, opiekunów spółdzielni oraz instruktorów spółdzielni uczniowskich. Brak jest natomiast rozwiązań formalno-prawnych dla tego typu spółdzielczości.

W województwie świętokrzyskim w roku szkolnym 2011/2012¹³ działało 68 spółdzielni uczniowskich, w tym 33 w szkołach podstawowych i 35 w szkołach ponadpodstawowych.

Podmioty reintegracyjne

Funkcjonowanie podmiotów reintegracyjnych określa ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2013 r. Zadania określone w ustawie realizowane są poprzez zatrudnienie socjalne, przez co należy rozumieć zapewnienie osobom, o których mowa w ust. 2, możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej i zatrudnienia wspieranego, o którym mowa w art. 2 pkt. 8 ustawy.

Centrum Integracji Społecznej to jednostka organizacyjna utworzona przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową, realizująca reintegrację zawodową i społeczną poprzez prowadzenie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym programów edukacyjnych, obejmujących m.in. nabywanie umiejętności

¹³ http://www.spoldzielczoscswietokrzyska.pl/spoldzielnie_uczniowskie_w_kielcach.

zawodowych, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie innych umiejętności niezbędnych do codziennego życia. CIS nie jest samodzielnym podmiotem prawnym lecz formą prawną adresowaną do instytucji oraz organizacji pozarządowych pracujących z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Beneficjentami CIS są te same grupy osób, które mogą założyć spółdzielnie socjalną¹⁴.

Tabela 4. Wykaz CIS w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.

LP.	NAZWA	INSTYTUCJA PROWADZĄCA	MIEJSCOWOŚĆ	Data powstania
powiat jędrzejowski				
1.	Centrum Integracji Społecznej "Błękitny Promyk Nadziei"	Fundacja „Miśka Zdzińska”	Jędrzejów	08.01.2013
miasto Kielce				
2.	Centrum Integracji Społecznej	Caritas Diecezji Kieleckiej	Kielce	24.11.2004
powiat kielecki				
3.	Centrum Integracji Społecznej	Fundacja „Nadzieja Rodzinie”	Chmielnik Biuro Fundacji "Nadzieja Rodzinie" Kielce	01.02.2013
powiat ostrowiecki				
4.	Centrum Integracji Społecznej	Fundacja „Pomocna Dłoń”	Ostrowiec Świętokrzyski	19.01.2011
powiat skarżyski				
5.	Centrum Integracji Społecznej	Urząd Miasta Skarżysko – Kamienna	Skarżysko – Kamienna	01.03.2009
powiat staszowski				
6.	Centrum Integracji Społecznej	Gmina Staszów	Staszów	22.11.2005

Źródło: Świętokrzyski Urząd Wojewódzki, stan na listopad 2015 r.

Klub Integracji Społecznej to jednostka, której celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. To jednostka pomagająca samoorganizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzające do tworzenia

¹⁴ Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 r Dz.U. z 2015, poz. 1567.

własnych miejsc pracy. KIS jest powoływany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową¹⁵.

Tabela 5. Wykaz KIS w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.

LP.	NAZWA	INSTYTUCJA PROWADZĄCA	MIEJSCOWOŚĆ	Data powstania
powiat buski				
1.	Klub Integracji Społecznej	Caritas Diecezji Kieleckiej	Busko – Zdrój	15.03.2006
powiat jędrzejowski				
2.	Klub Integracji Społecznej	Caritas Diecezji Kieleckiej	Jędrzejów	15.03.2006
3.	Klub Integracji Społecznej	Caritas Diecezji Kieleckiej	Sędziszów	20.03.2007
miasto Kielce				
4.	Klub Integracji Społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Kielce	09.02.2006
5.	Klub Integracji Społecznej	Świętokrzyski Klub Abstynentów „Raj”	Kielce	21.08.2007
6.	Klub Integracji Społecznej	Caritas Diecezji Kieleckiej	Kielce	15.03.2006
powiat kielecki				
7.	Klub Integracji Społecznej ”Warsztaty ku samodzielności”	Stowarzyszenie „Arka Nadziei”	Chałupki, gm. Morawica	01.01.2013
powiat konecki				
8.	Klub Integracji Społecznej	Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Końskie	27.04.2006
powiat ostrowiecki				
9.	Klub Integracji Społecznej	Fundacja „Pomocna Dłoń”	Ostrowiec Świętokrzyski	14.12.2010
powiat skarżyski				
10.	Klub Integracji Społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	24.06.2004
powiat starachowicki				
11.	Klub Integracji Społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Starachowicach	Starachowice	30.05.2008

Źródło: Świętokrzyski Urząd Wojewódzki, stan na listopad 2015 r.

Zakłady Aktywności Zawodowej – celem funkcjonowania ZAZ-ów jest zatrudnienie osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności poprzez prowadzenie rehabilitacji zawodowej i społecznej, przygotowanie ich do

¹⁵ Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 r. - Dz. U z 2015, poz. 1567.

samodzielnego i niezależnego życia adekwatnego do ich możliwości psychomotorycznych oraz znalezienie odpowiedniego zatrudnienia poza zakładem¹⁶.

Tabela 6. Wykaz ZAZ w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.

LP.	NAZWA	ORGANIZATOR	MIEJSCOWOŚĆ
powiat starachowicki			
1.	Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej	powiat	Kalków Godów gm. Pawłów z Filią w Stykowie,
powiat konecki			
2.	Zakład Aktywności Zawodowej	Polski Związek Niewidomych – Okręg Świętokrzyski w Kielcach	Końskie
Miasto Kielce			
3.	Zakład Aktywności Zawodowej	Caritas Diecezji Kieleckiej	Kielce
4.	Zakład Aktywności Zawodowej	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”	Kielce (Kielecki Park Technologiczny)

Źródło: Opracowanie ROPS, stan na listopad 2015 r.

Warsztaty Terapii Zajęciowej to placówki wyodrębnione organizacyjnie i finansowo, które mają na celu stwarzanie osobom z niepełnosprawnościami możliwości uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej. Terapia realizowana jest poprzez terapię zajęciową¹⁷.

Tabela 7. Wykaz WTZ w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.

powiat buski			
1.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	Busko – Zdrój
2.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Dom Pomocy Społecznej	Gnojno
powiat jędrzejowski			
3.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy	Jędrzejów
4.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Dom Pomocy Społecznej	Mnichów

¹⁶ Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.).

¹⁷ Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.).

powiat kazimierski			
5.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Promyk Nadziei"	Kazimierza Wielka
miasto Kielce			
6.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Domu Pomocy Społecznej im. Św. Brata Alberta	Kielce
7.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Domu Pomocy Społecznej Jana Pawła II	Kielce
powiat kielecki			
8.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Dom Pomocy Społecznej Zgórsko	Nowiny
9.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszenie „Pomocy Niepełnosprawnym”	Pierzchnica
10.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszenie „Braterskie Serca”	Belno gm. Zagnańsk
11.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Wiejskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelaktualnie i Ruchowo	Fanisławice gm. Łopuszno
powiat konecki			
12.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	TWRP Wszechnica Konecka	Końskie
powiat opatowski			
13.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	powiat	Opatów
powiat ostrowiecki			
14.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszenie "Razem" na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Umysłowo	Ostrowiec Świętokrzyski
15.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszenie "Szansa"	Ostrowiec Świętokrzyski
powiat pińczowski			
16.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszeniu „Rozwoju Kulturalno – Gospodarczego Powiatu Pińczowskiego”	Pińczów
powiat sandomierski			
17.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	gmina	Samborzec
18.	Warsztat Terapii Zajęciowej	Stowarzyszenie "Tratwa"	Sandomierz
19.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszeniu Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Zatrudnieniu, Rehabilitacji i Rewalidacji oraz Bezrobotnym i Poszukującym Pracy w Uaktywnieniu Zawodowym "Integracja"	Sandomierz

20.	Warsztat Terapii Zajęciowej	gmina	Zawichost
powiat skarżyski			
21.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszenie na Rzecz Warsztatów Terapii Zajęciowej "Tęcza"	Skarżysko – Kamienna
22.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych	Skarżysko – Kamienna
powiat starachowicki			
23.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Judy Tadeusza	Starachowice
24.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Parafia Rzymsko – Katolicka w Kałkowie – Godowie	Pawłów, Kałków – Godów
powiat staszowski			
25.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	powiat	Połaniec
Powiat włoszczowski			
26.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	Caritas Kielecka	Krasocin Ostrów Filia – Radków, Kossów

Źródło: Opracowanie ROPS, stan na listopad 2015 r.

Mapa 2. Podmioty reintegracyjne w regionie świętokrzyskim stan na 2015 r.

Źródło: Opracowanie ROPS, stan na listopad 2015 r.

W województwie świętokrzyskim występuje 47 podmiotów realizujących cele związane z reintegracją społeczno – zawodową. Najwięcej podmiotów reintegracyjnych występuje w mieście Kielce oraz powiecie buskim, kieleckim i jędrzejowskim.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością non - profit

Najmniej stosowaną formą ekonomii społecznej jest możliwość prowadzenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w celach społecznych.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością zgodnie z kodeksem spółek handlowych może mieć inne priorytety niż osiąganie zysku tj. cele społeczne. Taka forma określana jest jako spółka non – profit. Spółki z o.o. mogą być zakładane przez osoby fizyczne i prawne, w tym przez fundacje i stowarzyszenia. Najistotniejszym dokumentem jest umowa spółki sporządzona w formie aktu notarialnego, która określa: cele, strukturę, liczbę i wysokość udziałów oraz zasady podziałów zysku. Spółka ta ma osobowość prawną i odpowiada za swoje zobowiązania całym swoim majątkiem.

Na etapie opracowania programu nie dysponowano danymi pozwalającymi rozgraniczyć spółki non – profit, które są przedsiębiorstwem społecznym, a które nie są (zgodnie z kryteriami EMES).

Sektor obywatelski

Sektor obywatelski obejmuje zasadniczo dwa obszary: po pierwsze obywatelską aktywność zbiorową, tj.: działalność organizacji pozarządowych, wspólnot sąsiedzkich, lokalnych, samorządowych czy nawet subkulturowych, formalnych i nieformalnych grup; po drugie obywatelskie postawy oraz indywidualną aktywność i świadomość obywatelską mieszkańców. *„Społeczeństwo obywatelskie jest przestrzenią działania instytucji, organizacji, grup społecznych i jednostek, rozciągającą się pomiędzy państwem i rynkiem, w której ludzie podejmują wolną debatę na temat wartości składających się na wspólne dobro oraz dobrowolnie współdziałają ze sobą na rzecz realizacji wspólnych interesów¹⁸”.*

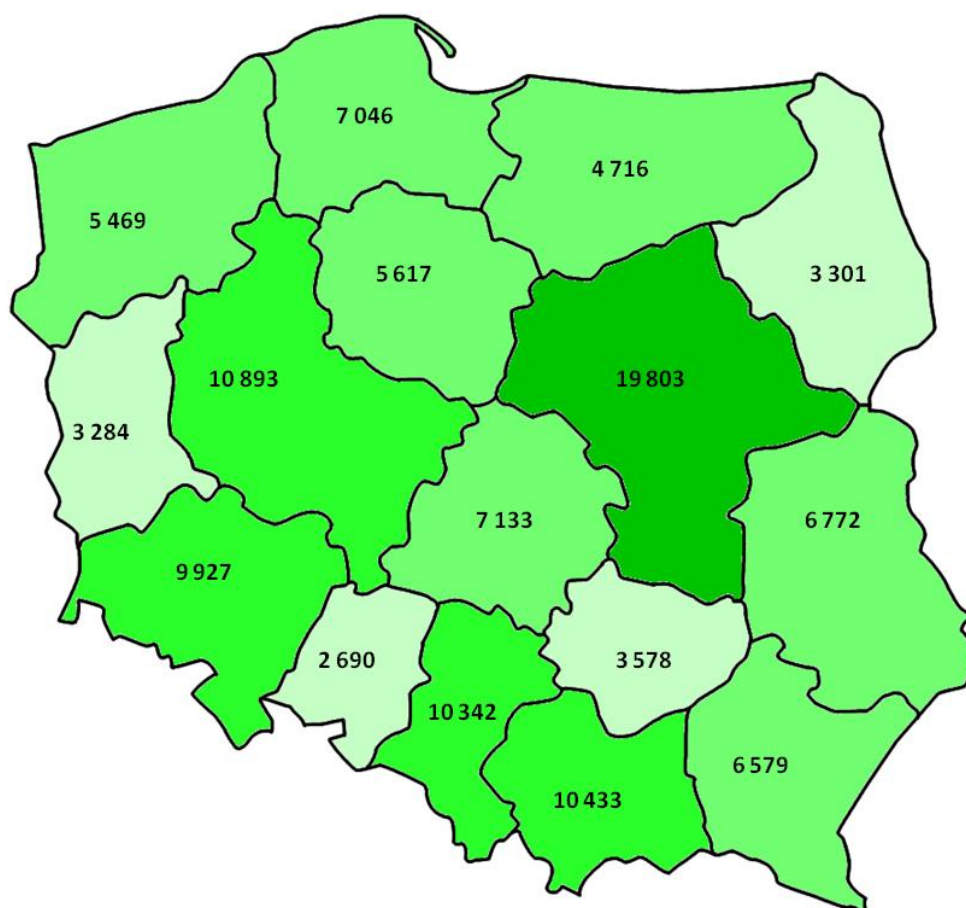
W tym kontekście można przywołać najprostszą definicję społeczeństwa obywatelskiego *„ogół niepaństwowych instytucji, organizacji i stowarzyszeń cywilnych działających w sferze publicznej. Są to struktury względnie autonomiczne wobec państwa,*

¹⁸ P. Frączak, M. Rogaczewska, K. Wygnański, Głos w dyskusji na temat wizji rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, Warszawa, luty 2005, mat. Powielony. [za:] Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2009-2015, Ministerstwo Polityki Społecznej, Warszawa 2008.

powstające oddolnie i charakteryzujące się na ogół dobrowolnym uczestnictwem swoich członków¹⁹”. W związku z tym społeczeństwo obywatelskie jest usytuowane w przestrzeni publicznej między państwem, a prywatną działalnością gospodarczą.

W województwie świętokrzyskim w 2014r. na 10 tys. mieszkańców przypadało niespełna 28,21 organizacji pozarządowych ogółem. W liczbach bezwzględnych funkcjonowało 3 578 organizacji pozarządowych. Obserwujemy widoczny wzrost w zakresie rozwoju trzeciego sektora w województwie świętokrzyskim: w 2008r. liczba organizacji pozarządowych wyniosła 1 730, natomiast w 2014r. w regionie funkcjonowało już 3 578 organizacji.

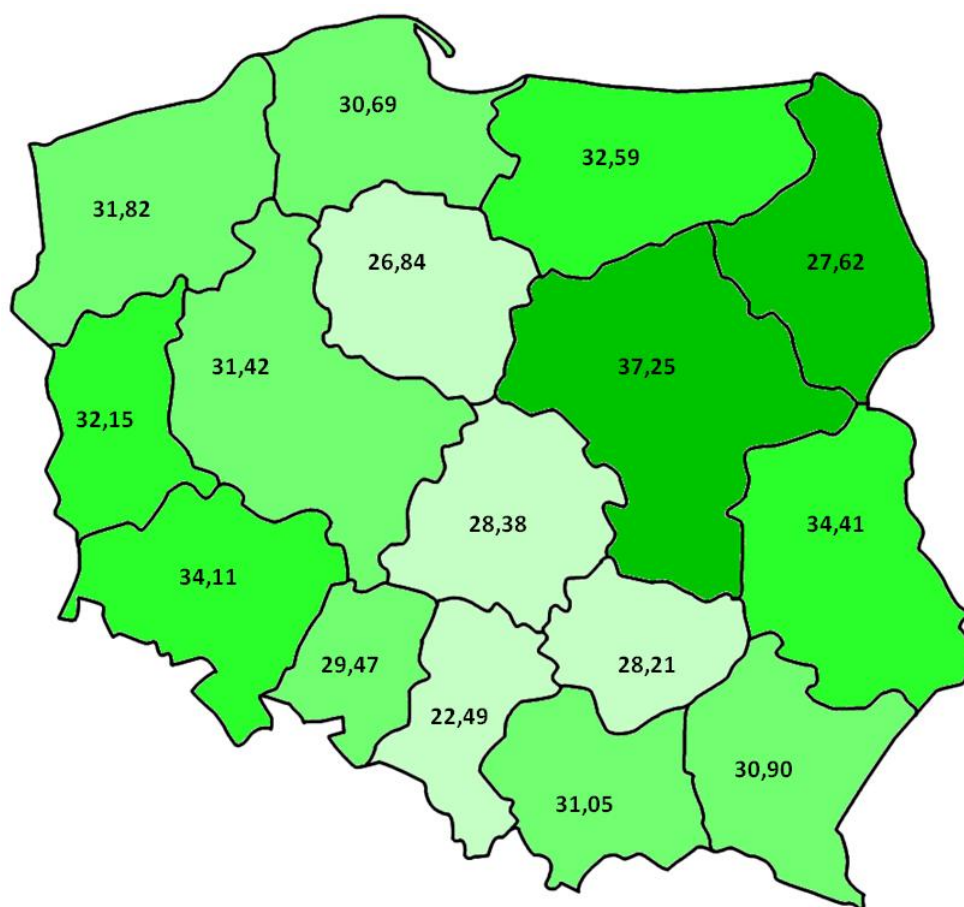
Mapa 3. Liczba bezwzględna stowarzyszeń i fundacji w województwach stan na 2014 r.

Źródło: Raport z badania 2014, strona: <http://fakty.ngo.pl/liczba-ngo>.

¹⁹ E. Wnuk-Lipiński, Socjologia życia publicznego, Warszawa 2005, Wydawnictwo Scholar, s. 119.

Mapa 4. Liczba stowarzyszeń i fundacji w województwach w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

Źródło: Raport z badania 2014, strona: <http://fakty.ngo.pl/liczba-ngo>.

Sieci i związki stowarzyszeń

Na terenie województwa świętokrzyskiego zdiagnozowano następujące sieci i związki stowarzyszeń²⁰:

- a) Świętokrzyska Federacja Oświatowa „Szansa”;
- b) Federacja Świętokrzyskich Organizacji Pozarządowych „Horyzont”.
- c) Związek Stowarzyszeń Kielecki Bank Żywności;
- d) Kieleckie Forum Organizacji Pozarządowych;
- e) Świętokrzyska Sieć Współpracy;
- f) „Synergia” Świętokrzyska Sieć Aktywności Młodzieżowej;
- g) Rada NOT Kielce;
- h) Świętokrzyski Bank Żywności;

²⁰ Na podstawie danych ze Świętokrzyskiej Rady działalności Pożytku Publicznego oraz http://www.flop.lublin.pl/media/Raport_siec_NGO/siecingo_regiony_ekspertyza_ost.pdf.

- i) Świętokrzyska Sieć Leader (nieformalna); zrzesza wszystkie LGD z terenu województwa);
- j) Świętokrzyska Federacja Sportu w Kielcach;
- k) Świętokrzyskie Zrzeszenie LZS w Kielcach;
- l) Świętokrzyska Federacja Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej „Ziemia Świętokrzyska”;
- m) Regionalny Związek Stowarzyszeń i Klubów Abstynenckich;
- n) Federacja Organizacji Pozarządowych „Pryzmat”.

2.2 SYSTEM WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ W REGIONIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

System wsparcia ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim opierał się w głównej mierze na projektach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, wdrażanego przez:

- Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego (Priorytet VII *„Promocja integracji społecznej”*, Działanie 7.2 – *Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej*, Poddziałanie 7.2.1 – *Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*, Poddziałanie 7.2.2 – *Wsparcie ekonomii społecznej*).
- Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach (Priorytet VI *„Rynek pracy otwarty dla wszystkich”*, Działanie 6.2. – *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia*) oraz poprzez działania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej tj.: wsparcie finansowe podmiotów reintegracyjnych, organizowanie wyjazdów studyjnych, szkoleń, konferencji oraz publikacji kierowanych do pracowników jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej.

Wsparcie ekonomii społecznej w ramach PO KL

Tabela 8. Wsparcie istniejących i nowopowstałych PES w ramach Działania 7.2 PO KL (wg daty podpisania umowy) - stan na 31.12.2014 r.

Rok	Sektor obywatelski	Sektor spółdzielczy		Sektor reintegracyjny			
	NGO	Spółdzielnie Socjalne	Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	CIS	KIS	ZAZ	WTZ
2008	35	0	0	1	1	0	2
2009	63	1	1	1	0	0	1
2010	96	4	0	1	0	0	2
2011	12	20	0	1	0	0	0
2012	49	18	0	0	0	0	0
Suma	255	43	1	4	1	0	5

Źródło: Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach.

Tabela 8 zawiera dane ilościowe w zakresie wsparcia w poszczególnych latach podmiotów sektora obywatelskiego, sektora spółdzielczego oraz sektora reintegracyjnego. Do 2014 roku wsparciem objętych zostało 255 organizacji pozarządowych, 44 podmioty w sektorze spółdzielczym oraz 10 podmiotów w sektorze reintegracyjnym.

Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego przekazało środki na realizowane projekty podmiotom, które w ramach swych działań inicjowały tworzenie spółdzielni socjalnych w ramach Poddziałania 7.2.2. Podmioty te realizowały rekrutację beneficjentów do utworzenia spółdzielni socjalnych, organizowały szkolenia, wspomagały rejestrację oraz udzielały wsparcia pomostowego przez okres od 6 do 12 miesięcy. Największy rozwój spółdzielni socjalnych odnotowano w latach 2013-2014, co związane jest z zainicjowaniem projektów w ramach Poddziałania 7.2.2 i podpisaniem umów przez Instytucje Pośredniczące do 2012 roku.

Tabela 9. Wartość sum dotacji (dane w zł.) działania 7.2 PO KL wg projektów przekazanych do realizacji w latach 2008-2014 w województwie świętokrzyskim.

Rok	Poddziałanie 7.2.1	Poddziałanie 7.2.2
2008	10 456 175,36	-
2009	563 603,20	1 508 638,92
2010	25 617 943,27	4695172,54
2011	8 487 032,28	4393097,52
2012	11 732 073,00	6404274,40
2013	11 419 254,60	7613767,67
2014	10 537 721,31	-
Suma	78 813 803,02	24 614 951,05
	103 428 754,07	

Źródło: Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach.

Na podstawie danych ze Świętokrzyskiego Biura Rozwoju Regionalnego w Kielcach w latach 2008-2014 na rozwój sektora ekonomii społecznej wydatkowano w sumie ponad 103,5 mln zł. Dzięki temu wsparciu:

- utworzono 31 nowych spółdzielni socjalnych,
- zawiązanych zostało 21 partnerstw na rzecz ekonomii społecznej.
- zrealizowanych zostało 26 815 godzin doradztwa na rzecz PES,
- zorganizowano 185 szkoleń umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności dotyczących założenia i/lub prowadzenia podmiotu ekonomii społecznej.
- PES korzystały także z usług prawnych (283 godziny), księgowych (25 050 godzin) oraz marketingowych (88 godzin).

W ramach realizacji projektów PO KL finansowanych ze środków EFS w województwie świętokrzyskim funkcjonowały/funkcjonują podmioty świadczące usługi doradztwa dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej, a także organizujące szkolenia dla osób zainteresowanych założeniem przedsiębiorstwa społecznego czy ekonomizacją organizacji pozarządowej. Wykaz podmiotów realizujących wsparcie dla podmiotów ekonomii społecznej na przestrzeni 2009-2015 roku w regionie świętokrzyskim przedstawia Tabela 10.

Tabela 10. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim w latach 2009-2015.

LP.	LIDER	NAZWA PROJEKTU	MIEJSCOWOŚĆ	OKRES REALIZACJI
1.	Stowarzyszenie „Integracja i Rozwój”	„Wzmocnienie i rozwijanie instytucji pomocy społecznej, rynku pracy, aktywizacji zawodowej i ekonomii społecznej.”	Kielce	02.2009 - 05.2010
2.	Stowarzyszenie "Nadzieja Rodzinie"	„Wsparcie i rozwój ekonomii społecznej.”	Kielce	02.2009 - 05.2010
3.	Akademia Przedsiębiorczości Sp. z o. o.	„Promocja ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.”	Starachowice	07.2009 - 03.2010
4.	Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o. o.	„Inkubator społecznej przedsiębiorczości narzędziem promocji ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.”	Kielce	04.2010 - 01.2012
5.	Fundacja „Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach”	„Świętokrzyskie Centrum Wspierania Ekonomii Społecznej.”	Starachowice	04.2010 - 09.2011
6.	Caritas Diecezji Kieleckiej	„Świętokrzyskie Centrum Ekonomii Społecznej- wsparcie i promocja ekonomii społecznej w woj. świętokrzyskim.”	Kielce	04.2010 - 09.2011
7.	Fundacja "Efekt Motyla"	„Chcesz pomagać? No to SIUP!”	Kielce	05.2010 - 04.2011
8.	Związek Młodzieży Wiejskiej	„Centra Inicjatyw Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim.”	Kielce	05.2010 - 03.2011
9.	Stowarzyszenie „Rozwoju Ziemi Świętokrzyskiej”	„Promocja ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej.”	Staszów	06.2010 - 05.2011
10.	Świętokrzyski Zarząd Wojewódzki Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Kielcach	„Społeczny Potencjał- wsparcie osób i podmiotów ekonomii społecznej w powiecie skarżyskim poprzez partnerstwo lokalne, promocję.”	Kielce	07.2010 - 12.2011
11.	Europejski Dom Spotkań - Fundacja „Nowy Staw”	„Razem! - inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej.”	Kielce	08.2010 - 12.2011
12.	Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o. o.	„Przedsiębiorca społeczny na rynku pracy.”	Kielce	03.2011 - 10.2012
13.	„Beauty Source Rafał Siemieniecki”	„Kompleksowe wsparcie świętokrzyskich PES.”	Kielce	03.2011 - 04.2013

14.	Stowarzyszenie „Integracja i Rozwój”	„Kielecki Inkubator Ekonomii Społecznej.”	Kielce	07.2011 - 06.2014
15.	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”	„Spółdzielnie socjalne szansą na lepszą przyszłość.”	Kielce	01.2012 - 02.2014
16.	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Busku-Zdroju	„Spółdzielnia Socjalna – szansą dla Ciebie.”	Busko Zdrój	04.2012 - 03.2014
17.	Fundacja „Inicjatyw Lokalnych”	„Spółdzielnie socjalne szansą rozwoju regionu.”	Staszów	04.2012 - 12.2013
18.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Starachowicach	„Świętokrzyskie Centrum Wspierania Ekonomii Społecznej II.”	Kielce	04.2012 - 03.2014
19.	Podkarpacka Agencja Konsultingowo-Doradcza Sp. z o. o.	„Twoją szansą spółdzielnie socjalne.”	Skarżysko - Kamienna	05.2012 - 11.2013
20.	Stowarzyszenie LGD "Krzemienny Krag"	„Lokalny Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej we Włoszczowie.”	Włoszczowa	01.2013 - 10.2015
21.	Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu	„Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej na obszarze subregionu południowo-wschodniego woj. świętokrzyskiego.”	Opatów	01.2013 - 12.2014
22.	Gmina Kielce/Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Kielcach	„Spółdzielnia socjalna - szansa na zmianę i lepsze życie.”	Kielce	01.2013 - 06.2014
23.	Caritas Diecezji Kieleckiej	„Lokalne Centrum Ekonomii Społecznej.”	Busko - Zdrój	01.2013 - 06.2015

Źródło: www.mapyowes.ekonomiaspoleczna.pl.

W ramach wsparcia finansowego ze środków Funduszu Pracy skierowanego do spółdzielni socjalnych za pośrednictwem WUP w latach 2007-2014 przeznaczono na rozwój tych podmiotów **606 900,00** zł. W ramach działań WUP w powyższym okresie przyznano wsparcie 64 osobom bezrobotnym.

Tabela 11. Wykaz wsparcia przyznanego przez urzędy pracy w regionie w ramach środków Funduszu Pracy w latach 2007-2014 w woj. świętokrzyskim na utworzenie spółdzielni socjalnych.

Rok	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Wysokość wsparcia w PLN	0,0	0,0	40,0	98,0	19,0	32,5	152,2	265,2
Liczba osób, którym przyznano wsparcie	0	0	b.d.	b.d.	2	2	16	44

kwoty w tys. zł z jednym miejscem po przecinku

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

WSPARCIE REALIZOWANE PRZEZ ROPS:

a) Wsparcie zakładów aktywności zawodowej

Wsparcie ZAZ – ów obejmowało dofinansowanie ze środków PFRON kosztów utworzenia i działania ZAZ, jak również dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa Świętokrzyskiego kosztów działania tych zakładów. Na przestrzeni 10 lat wsparciem objęte zostały cztery zakłady funkcjonujące w regionie.

W ciągu 10 lat Samorząd Województwa Świętokrzyskiego utworzył nowe 3 ZAZ – y i przekazał na ich działanie ze środków PFRON łącznie **22 416 675,73 zł**. Z budżetu Samorządu Województwa Świętokrzyskiego na wsparcie działalności ZAZ – ów przeznaczono w sumie **1 715 803,04 zł** (od roku 2009 ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych nakłada na samorządy województw obowiązek 10% współfinansowania kosztów działania zakładów aktywności zawodowej). Dofinansowanie ZAZ – ów w poszczególnych latach działalności obrazuje Tabela 12 i 13.

Tabela 12. Dofinansowanie ze środków PFRON kosztów utworzenia i działania Zakładów Aktywności Zawodowej w latach 2006-2015 (dane w zł).

ZAZ	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	Razem
Styków	764 116	754 740	754 740	832 500	832 500	1 544 713	1 205 522	1 392 319	1 461 632,73	1 238 475,98	10 781 258,71
Końskie	2 152 775	620 564	620 564	684 500	687 583	709 166	740 000	948 255	772 375	795 500	8 731 282,00
Kielce Caritas								644 221	740 000	826 414,02	2 210 635,02
Kielce Nadzieja Rodzinie										693 500	693 500
Razem	2 916 891	1 375 304	1 375 304	1 517 000	1 520 083	2 253 879	1 945 522	2 984 795	2 974 007,73	3 553 890	22 416 675,73

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Tabela 13. Dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa kosztów działania Zakładów Aktywności Zawodowej w latach 2009-2015 (dane w zł).

ZAZ	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	Razem
Styków				141 054	197 175,10	167 721	210 000	715 950,10
Końskie	88 197,68	106 288,60	110 909,52	119 615,42	142 322,03	133 056,58	133 056,58	833 446,41
Kielce Caritas							81 000	81 000
Kielce Nadzieja Rodzinie							85 406,53	85 406,53
Razem	88 197,68	106 288,60	110 909,52	260 669,42	339 497,13	300 777,58	509 463,11	1 715 803,04

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

OBJAŚNIENIA:

ZAZ Styków – utworzony w 2001 r.

ZAZ Końskie – utworzony w 2006 r.

ZAZ Caritas – utworzony w 2013 r.

ZAZ Nadzieja Rodzinie – utworzony w 2014 r.

b) Wsparcie centrów integracji społecznej

Zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym Samorząd Województwa Świętokrzyskiego dofinansowuje centra integracji społecznej, przekazując środki na utworzenie, doposażenie lub działalność tych podmiotów przez okres pierwszych trzech miesięcy. Na przestrzeni 2004-2013 roku przeznaczono w sumie **419 244,29 zł** na dofinansowanie CIS w województwie świętokrzyskim (Tabela 15).

Tabela 14. Dotacje na pierwsze wyposażenie CIS w okresie 2004 – 2013.

Lp.	Podmiot	Data utworzenia	Kwota dotacji na pierwsze wyposażenie w zł
1.	CIS Caritas Diecezji Kieleckiej	2004	50 000
2.	CIS Staszów	2004	50 000
3.	CIS Skarżysko-Kamienna	2008	50 000
4.	CIS Ostrowiec Świętokrzyski	2011	100 000
5.	CIS Jędrzejów	2013	37 002
6.	CIS Chmielnik	2013	13 501

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W roku 2014 nie wpłynął żaden wniosek na utworzenia CIS.

c) Wsparcie organizacji pozarządowych

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego kieruje swoje wsparcie również do organizacji pozarządowych poprzez dofinansowanie realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, przeciwdziałania przemocy, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, jak również profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Środki finansowe przekazane organizacjom (w tym również PES) wpływają na rozwój ekonomii społecznej poprzez wzmacnianie aktywności społecznej mieszkańców regionu oraz zapobieganie lub minimalizację problemów społecznych województwa (Tabela 15).

Tabela 15. Dotacje przeznaczone na wsparcie organizacji pozarządowych w latach 2012 – 2014.

Zadanie	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Pomoc społeczna dla trzeciego sektora [zł]	120 000,00	119 810,00	200 000,00
Przeciwdziałanie przemocy [zł]	36 005,00	50 000,00	51 250,00
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych [zł]	110 000,00	100 000,00	110 000,00
Rehabilitacja osób niepełnosprawnych – PFRON [zł]	150 000,00	300 000,00	1 600 000,00

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W latach 2012-2014 samorząd przeznaczył w sumie: **439 810,00 zł** na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej dla trzeciego sektora. W 2012 roku dofinansowaniem w wysokości **120 000,00 zł** objętych zostało 11 organizacji pozarządowych, natomiast w 2013 roku dofinansowanie otrzymało 15 organizacji pozarządowych w łącznej kwocie **119 810,00 zł**. Najwyższą kwotę przeznaczono w roku 2014 na wsparcie 22 organizacji pozarządowych – **200 000,00 zł**.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w latach 2012 – 2014 przeznaczył w sumie: **137 255,00 zł** dla organizacji pozarządowych. Wsparcie otrzymało w tym okresie 19 organizacji pozarządowych. W 2012 roku całkowita kwota dotacji wynosiła **36 005,00 zł**, w kolejnym roku na działania przeznaczono **50 000,00 zł**, natomiast w 2014 roku przeznaczona została kwota **51 250,00 zł**.

Realizacja zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2013-2014 roku objęła swoim wsparciem 27 organizacji pozarządowych. Samorząd Województwa Świętokrzyskiego przeznaczył w 2 letnim okresie w sumie: **199 614,00 zł**.

Województwo Świętokrzyskie łącznie w latach 2013 – 2014 roku na realizację zadań Samorządu Województwa z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych otrzymało środki PEFRON w wysokości: **10 249 385,00 zł**.

d) Projekty i programy realizowane przez ROPS na rzecz ekonomii społecznej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej realizował szereg działań mających na celu promocję idei ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim. Programem dającym podstawy do budowania systemu ekonomii społecznej był realizowany Program Integracji Społecznej. Program ten głównym komponentem był Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich. Miał on wesprzeć gminy we wdrażaniu strategii rozwiązywania problemów społecznych poprzez finansowanie projektów z nich wynikających. W regionie świętokrzyskim program ten realizowany był w 42 gminach w latach 2007-2010. Program Integracji Społecznej przyczynił się do pobudzenia kapitału społecznego, integracji grup społecznych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. W ramach Programu Integracji Społecznej wdrażane były instrumenty m.in. takie, jak: ekonomia społeczna oraz partnerstwa lokalne. W województwie świętokrzyskim 42 gminy otrzymały na realizację Programu Integracji Społecznej łącznie: 14 000 000,00 zł.

W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki ROPS zrealizował dwa projekty:

- w latach 2007-2014 projekt systemowy „Edukacja receptą na lepsze jutro” (Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.3 Podnoszenie kwalifikacji kadr pomoc i integracji społecznej) w ramach którego funkcjonowała „Akademia Ekonomii Społecznej”;
- w latach 2009-2014 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” (Działanie 1.2 Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej) – projekt realizowany był przez ROPS na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy Skarbem Państwa, w imieniu którego działa Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w Warszawie a województwem świętokrzyskim).

Przedsięwzięcia, które obejmowały swym zakresem wsparcie rozwoju ekonomii społecznej to przede wszystkim organizowane wizyty studyjne dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, które miały na celu poznanie dobrych praktyk w obszarze ekonomii społecznej oraz możliwości ich wykorzystania na terenie województwa świętokrzyskiego. W latach 2009 – 2013 zorganizowano łącznie 8 wizyt studyjnych (Mapa 5), w których udział wzięło łącznie 310 osób, realizowano również szkolenia, konferencje oraz wydane publikacje. Prowadzono studia podyplomowe na kierunku „Ekonomia społeczna”, które ukończyło 60 osób.

Mapa 5.

Kierunki wizyt studyjnych organizowanych przez ROPS w okresie 2009-2013.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

PILOTAŻOWY PROGRAM FINANSOWANIA PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ (PES) W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

Celem pilotażowego programu finansowania podmiotów ekonomii społecznej było zapewnienie podmiotom ekonomii społecznej (PES) dostępu do preferencyjnych pożyczek, udzielanych w ramach projektu systemowego pt. „**Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej**”, realizowanego w zakresie Działania 1.4 PO KL. Minister Pracy i Polityki Społecznej powierzył Bankowi Gospodarstwa Krajowego jako instytucji odpowiedzialnej za realizację projektu, środki finansowe na utworzenie Funduszu Powierniczego. Środki te przekazywane były do Towarzystwa Inwestycji Społeczno – Ekonomicznych S.A. tj. pośrednika finansowego wybranego przez BGK w trybie przetargu nieograniczonego. Rolą TISE jest udzielanie pożyczek podmiotom ekonomii społecznej, a także świadczenie usług doradztwa na rzecz tych PES, z którymi zawarte zostały umowy pożyczki. Doradztwo ma pomóc PES w efektywnym wykorzystaniu środków pożyczek. Pośrednik odpowiedzialny jest ponadto za monitorowanie prawidłowości wykorzystania środków pożyczek przez PES, terminowość spłat i ewentualną windykację pożyczek niespłacanych.

Towarzystwo Inwestycji Społeczno – Ekonomicznych TISE S.A. udziela przedsiębiorstwom ekonomii społecznej dwóch rodzajów pożyczek:

- Pożyczki preferencyjnej ze środków ES Funduszu TISE (finansowanej z EFS UE z linii Banku BGK) i do 100 tys. zł na 5 lat, z oprocentowaniem 0,44-0,88% wyłącznie dla PES prowadzących działalność gospodarczą od co najmniej 12 miesięcy.
- Pożyczki ze środków własnych TISE S.A. – dla NGO i PES niekoniecznie prowadzących działalność gospodarczą. Kwota pożyczki wynosi do 700 tys. zł, zaś spłata rozłożona jest na 3 lata, oprocentowanie 9,5% + opłata manipulacyjna 2%.

Dotychczas (z obydwu programów) TISE S.A. udzieliło podmiotom ekonomii społecznej z województwa świętokrzyskiego 25 pożyczek na kwotę 800 tys. zł.

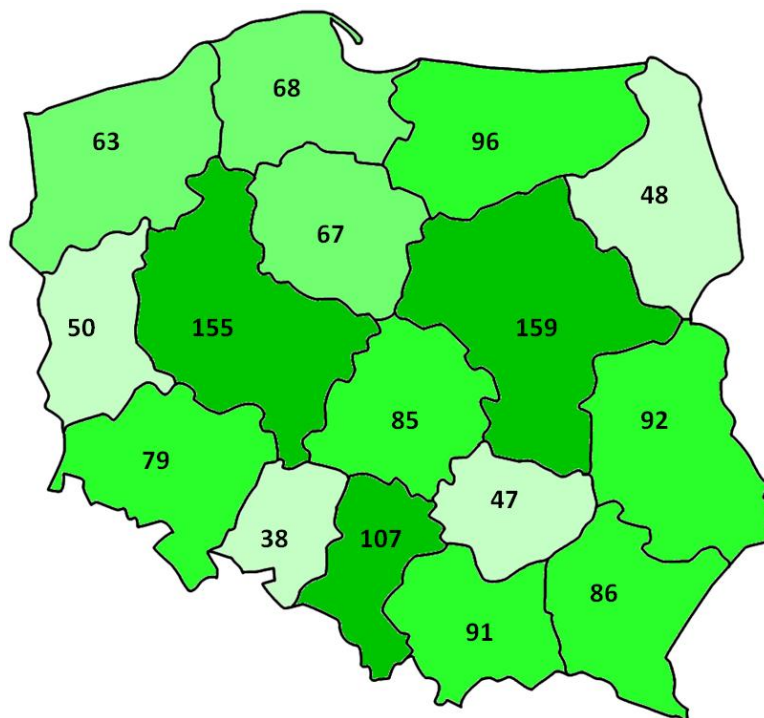
2.3 ROZWÓJ PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM W ODNIESIENIU REGIONALNYM I OGÓLNOPOLSKIM

Ekonomia społeczna dla Samorządu Województwa Świętokrzyskiego stanowi istotną część polityki rozwojowej regionu. W 2013 roku opracowany został „Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020”.

W niniejszym podrozdziale dokonana została analiza rozwoju sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim w okresie realizacji założeń „Wieloletniego Planu (...)”, tj. 2013–2015 na tle innych regionów w Polsce.

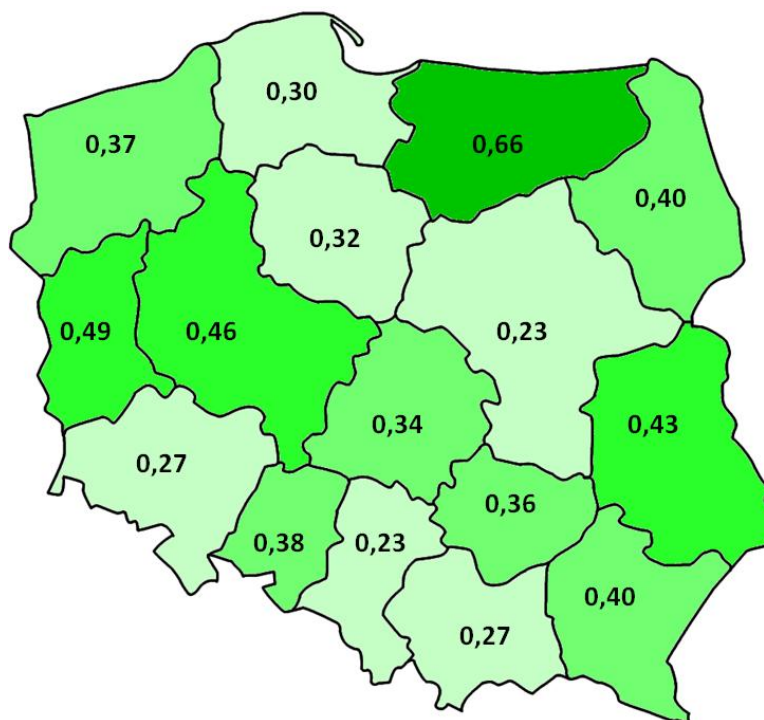
Spółdzielnie socjalne:

Mapa 6. Spółdzielnie Socjalne w Polsce - stan na 06.05.2015 r.

Źródło: <http://ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/>

Mapa 7. Spółdzielnie Socjalne na 10 tys. mieszkańców - stan na 06.05.2015 r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Region świętokrzyski pod względem liczby spółdzielni socjalnych zajmuje przedostatnie miejsce w kraju (przed województwem opolskim) – mapa 6. Wynika to z faktu, iż województwo świętokrzyskie jest jednym z najmniejszych w kraju pod względem obszarowym i ludnościowym. Na potrzeby niniejszego opracowania dokonano analizy liczby spółdzielni socjalnych przypadających na 10 tys. mieszkańców. Według analiza tego wskaźnika region świętokrzyski sklasyfikowany został na 9. miejscu w kraju (mapa 7).

W Polsce na przestrzeni lat 2012-2015 obserwowany jest dynamiczny przyrost spółdzielni socjalnych. Na podstawie danych zawartych w Tabeli 17 można dokonać porównania wzrostu liczby spółdzielni socjalnych funkcjonujących w województwie świętokrzyskim w odniesieniu do innych regionów Polski. W stosunku do 2012 roku, w 2015 roku odnotowujemy wzrost liczby spółdzielni socjalnych o 40 podmiotów. Największy wzrost spółdzielni socjalnych w analizowanym okresie odnotowano w województwie wielkopolskim (wzrost o 97 podmioty) – co jest uzasadnione znacznie większym potencjałem ekonomicznym oraz społecznym tego województwa.

Tabela 16. Wzrost liczby spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2012-2015.

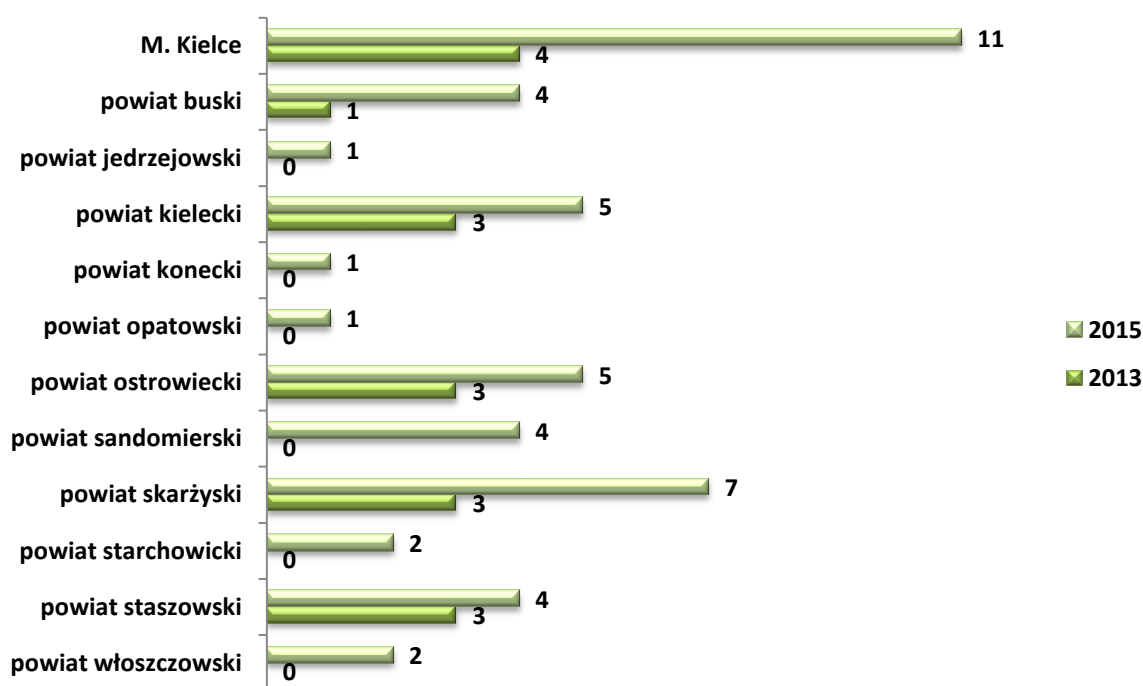
województwa	Spółdzielnie Socjalne		
	2012 r.	2015 r.	Wzrost
dolnośląskie	32	79	47
kujawsko – pomorskie	25	67	42
lubelskie	25	92	67
lubuskie	17	50	33
łódzkie	37	85	48
małopolskie	44	91	47
mazowieckie	47	123	76
opolskie	12	38	26
podlaskie	9	48	39
podkarpackie	38	86	48
pomorskie	23	68	45
śląskie	46	107	61
świętokrzyskie	7	47	40
warmińsko – mazurskie	27	96	69
wielkopolskie	62	159	97
zachodnio – pomorskie	23	63	40

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W województwie świętokrzyskim w 2012 roku funkcjonowało 7 spółdzielni socjalnych, rok później: w 2013 roku liczba ta wzrosła do 17 podmiotów. Okres 2013–2015 to dynamiczny przyrost nowopowstałych podmiotów w województwie świętokrzyskim. Wg stanu na dzień 30.11.2015 w regionie funkcjonuje 47 spółdzielni socjalnych, z tego 3 są w stanie likwidacji.

Wzrost liczby spółdzielni socjalnych w poszczególnych powiatach województwa świętokrzyskiego na przestrzeni lat 2013-2015 przedstawia wykres 1.

Wykres 1. Spółdzielnie socjalne w województwie świętokrzyskim w okresie 2013-2015 r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Największy wzrost liczby spółdzielni socjalnych nastąpił w stolicy województwa – mieście Kielce, natomiast najmniejszy przyrost obserwujemy w powiecie koneckim, jędrzejowskim i opatowskim. W dwóch powiatach województwa świętokrzyskiego tj.: kazimierskim i pińczowskim nie powstały spółdzielnie socjalne.

Podmioty reintegracyjne:

Ważnym elementem dla rozwoju ekonomii społecznej są podmioty reintegracyjne: CIS, KIS, WTZ i ZAZ.

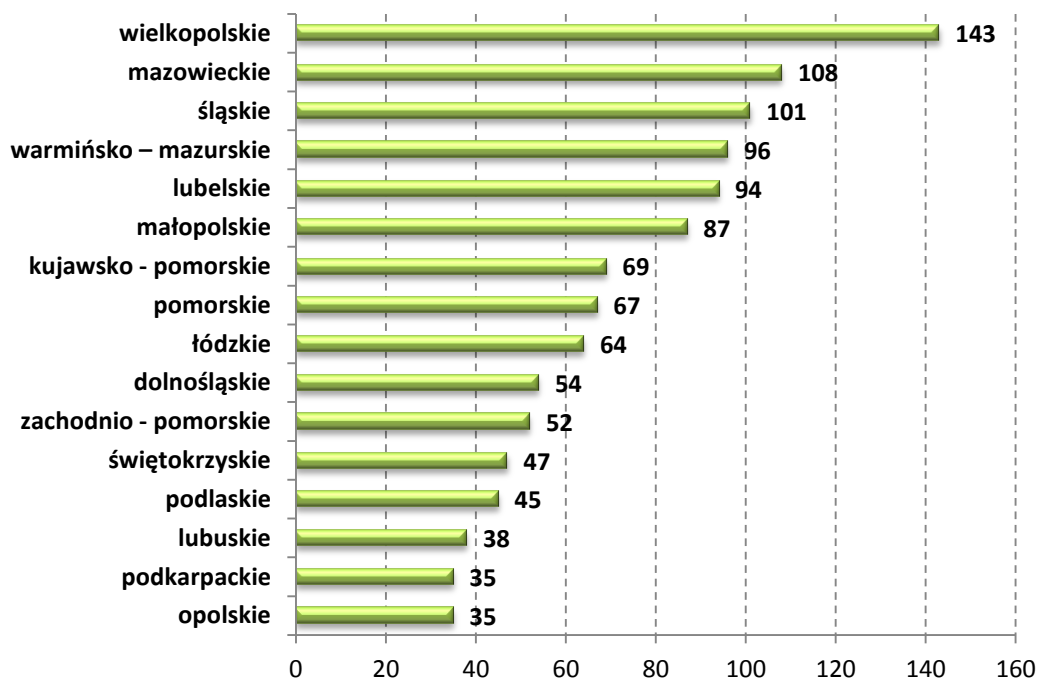
Tabela 17. Dane dotyczące wielkości sektora ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim na tle kraju wg stanu na grudzień 2014 r.

województwa	Zakłady Aktywności Zawodowej	Centra Integracji Społecznej	Kluby Integracji Społecznej	Warsztaty Terapii Zajęciowej
dolnośląskie	4	5	3	42
kujawsko - pomorskie	7	4	21	37
lubelskie	6	10	20	58
lubuskie	0	10	8	20
łódzkie	6	4	14	40
małopolskie	6	5	12	64
mazowieckie	6	11	18	73
opolskie	2	3	12	18
podlaskie	2	12	6	25
podkarpackie	9	9	1	25
pomorskie	2	13	9	43
śląskie	9	15	22	55
świętokrzyskie	4	6	11	26
warmińsko – mazurskie	7	7	47	35
wielkopolskie	9	27	24	83
zachodnio - pomorskie	4	8	14	26

Źródło: ROPS Kraków oraz Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie..

Jak wynika z powyższej tabeli w roku 2015 w Polsce funkcjonowało 1 135 podmiotów o charakterze reintegracyjnym. Najwięcej, bo prawie 13% ogółu wszystkich podmiotów działa na terenie województwa wielkopolskiego (143 podmioty). Region świętokrzyski, w którym występuje ogółem 47 CIS/KIS/WTZ/ZAZ znajduje się na 12 miejscu w kraju przed województwami: podlaskim, lubuskim, podkarpackim i opolskim.

Wykres 2. Liczba podmiotów reintegracyjnych w Polsce w 2015 r.

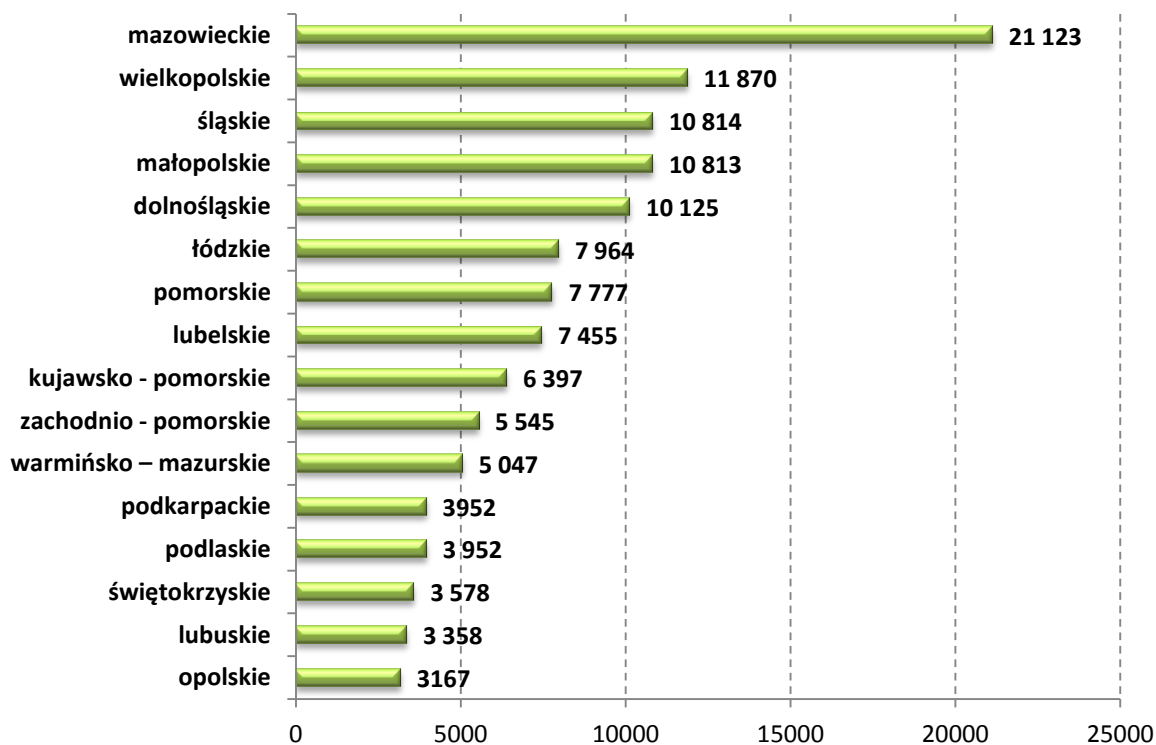
Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych ROPS Kraków oraz NGO.pl.

W latach 2013-2015 liczba CIS, KIS i WTZ w województwie świętokrzyskim nie zmieniła się. Wzrosła jedynie liczba Zakładów Aktywności Zawodowej z 2 w 2013 r. do 4 w 2015 r.

Organizacje pozarządowe

Według danych Stowarzyszenia Klon/Jawor liczba stowarzyszeń i fundacji w województwie świętokrzyskim w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2008 roku wynosiła 13,4. W świetle aktualnie dostępnych danych analogiczny wskaźnik w 2014 roku wyniósł 28,21 (wzrost o 14,8%). Dane te świadczą o rozwoju sektora pozarządowego, a co za tym idzie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, są dobrym prognostykiem dla możliwości rozwoju ekonomii społecznej.

Wykres 3. Liczba organizacji pozarządowych w Polsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych ROPS Kraków oraz NGO.pl.

W 12 województwach Polski liczba organizacji pozarządowych przekroczyła 5 tysięcy: najwięcej, bo aż 21 123 NGO odnotowano w województwie mazowieckim. W pięciu województwach, w tym w świętokrzyskim liczba ta nie przekroczyła 5 tysięcy.

Z bazy NGO.pl wynika, iż w województwie świętokrzyskim z 3 578 organizacji pozarządowych jedynie 312 prowadzi działalność gospodarczą. Organizacje pozarządowe mogą tworzyć przedsiębiorstwa społeczne, natomiast już prowadzące działalność gospodarczą są do tego przygotowane (dąży się do ekonomizacji organizacji pozarządowych). Dlatego też ich rozwój ma istotne znaczenie dla sektora ekonomii społecznej w regionie.

Klastry

Klastry to silne i wysoce konkurencyjne skupiska przedsiębiorstw o określonym profilu działalności wraz z otaczającymi instytucjami (naukowymi, usługowymi, administracyjnymi). Podstawową ich siłą są firmy, jednak istotną dla rozwoju klastrów i inicjatyw klastrowych jest również obecność różnego rodzaju instytucji, które mogą wspierać rozwój przedsiębiorstw (w tym ze sfery B+R), polityka publiczna oraz mentalność środowisk biznesu, nauki, ngo i administracji.

W województwie świętokrzyskim zawiązały się następujące klastry:

- Klaster Turystyki i Rozwoju Regionalnego "Słońce Regionu" (siedziba w Skarżysku Kamiennej) – powstał z myślą o wdrożeniu nowoczesnych technologii w sektorze turystycznym w województwie świętokrzyskim. Jego zadaniem jest wspieranie informatyzacji przedsiębiorstw turystycznych;
- Klaster Medycyna Polska (siedziba w Tarnowie) działa w regionie południowo-wschodniej Polski. Łączy działania niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, zakładów oferujących usługi odnowy biologicznej – sanatoriów, ośrodków Spa, gabinetów kosmologii oraz towarzyszących im usług turystycznych oferowanych przez linie lotnicze, firmy przewozowe, biura podróży, hotele, pensjonaty, ośrodki wypoczynkowe, muzea, parki narodowe, oraz firm z ofertą sportów elitarnych;
- Stowarzyszenie Producentów Komponentów Odlewniczych KOM-CAST (siedziba w Rzeszowie) jest urzeczywistnieniem idei przedsiębiorstw odlewniczych z województw: świętokrzyskiego, podkarpackiego i lubelskiego w zakresie utworzenia grupy komponentów odlewniczych. Klaster nawiązuje i wyrasta z tradycji międzywojennych Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz zasobów majątkowych i ludzkich ukształtowanych historycznie na terenie Podkarpacia, Ziemi Świętokrzyskiej i Ziemi Lubelskiej;
- Pomidor z Ziemi Sandomierskiej – klaster skupiający przedsiębiorców branż spożywczej, rolnictwa, warzywniczej. Celem działalności jest wzmocnienie inicjatyw lokalnych producentów pomidora wykorzystując naturalne warunki glebowo-klimatyczne oraz zwiększenie efektywności działania na rynku jako grupa związana z Ziemią Sandomierską. Opiekunem grupy jest: firma Eko Marketing we współpracy z Wyższą Szkołą Humanistyczno- Przyrodniczą w Sandomierzu;
- Klaster ogrodniczo-sadowniczy „Ekologiczna żywność” – utworzony w Sandomierzu, koordynowany przez Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej. Jego celem nadrzędnym jest promocja najlepszej jakości warzyw i owoców w kraju i za granicą, podwyższanie jakości produktów rolno-spożywczych, inicjowanie współpracy między producentami, dostawcami, odbiorcami, organizowanie szkoleń merytoryczno-informacyjnych, nawiązywanie niezbędnych relacji z ośrodkami władz lokalnych i wojewódzkich;
- Świętokrzysko-podkarpacki klaster budowlany INNOWATOR. Celem projektu, przygotowanego przez Staropolską Izbę Przemysłowo-Handlową, jest wsparcie

i rozwój przedsiębiorstw branży budowlanej oraz branż pokrewnych, poprzez stworzenie platformy współpracy wzajemnej oraz współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi. W efekcie ułatwienia transferu wiedzy i nowoczesnych technologii, podnoszenia wiedzy i umiejętności oraz promowania korzystnych form współpracy, nastąpi wzmocnienia pozycji konkurencyjnej beneficjentów na rynku regionalnym, krajowym i zagranicznym;

- Grono ceramiczne Końskie-Opoczno skupia firmy zlokalizowane w rejonie, w którym spotykają się granice trzech województw: mazowieckiego, świętokrzyskiego i łódzkiego. Administracyjnie miejscowości, w których zarejestrowane są przedsiębiorstwa z grupy znajdują się na terenie powiatów: opoczyński, konecki, przysuski. Grupa zorganizowana jest głównie wokół przedsiębiorstw z branży przemysłu ceramicznego oraz firm z branży handlowej – handel materiałami budowlanymi;
- Biomasa Świętokrzyska – klaster producentów biomasy dla potrzeb energetyki w województwie świętokrzyskim. Celem działalności jest wdrożenie w województwie świętokrzyskim systemu produkcji energii cieplnej opartego na odnawialnych źródłach energii;
- Grono Targowe Kielce - klaster targowo-kongresowo-usługowy jest ukierunkowany na działalność wystawienniczą i kongresową, która stanowi czynnik sprzyjający rozwojowi hotelarstwa, gastronomii, transportu osób i towarów, sprzyja także powstawaniu i rozwojowi firm doradczych, wydawniczych i reklamowych. Podstawowym celem działania klastra jest współpraca i wzrost konkurencyjności podmiotów świadczących usługi okołotargowe, wzmacnianie powiązań pomiędzy lokalnymi firmami, reprezentowanie interesów gospodarczych zrzeszonych firm oraz rozwój całego regionu;
- Klaster Przemysłowy dawnych terenów Centralnego Okręgu Przemysłowego to ponadregionalny klaster przemysłowy obejmujący swą działalnością obszar dawnego Centralnego Okręgu Przemysłowego tj. obecnych województw: mazowieckiego, świętokrzyskiego, łódzkiego, lubelskiego i małopolskiego. Jest organizacją wielobranżową, której uwaga skoncentrowana jest na rozwoju przedsiębiorstw, działających w branży budowlanej, metalowej, skórzaney, chemicznej, spożywczej, ochrony środowiska i innych;

- Świętokrzysko-Podkarpacki Klaster Energetyczny to projekt realizowany przez Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o., którego celem jest zbudowanie platformy współpracy ponadregionalnej z zakresu szeroko rozumianego poszanowania energii, a w szczególności: promocja, wdrażanie i upowszechnianie na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym celów nowej polityki energetycznej Unii Europejskiej, a w szczególności efektywnego wykorzystywania energii;
- Klaster Uzdrowiska Świętokrzyskie. Celem działalności klastra jest współpraca przedsiębiorców, jednostek naukowych, instytucji otoczenia biznesu, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji kultury, fundacji, podmiotów gospodarczych w ramach szeroko rozumianej turystyki prozdrowotnej na terenie województwa świętokrzyskiego;
- Świętokrzyski Klaster Edukacji Zawodowej. Ideą powstania klastra jest poprawa jakości kształcenia zawodowego w województwie świętokrzyskim oraz ściślejszego powiązania kształcenia teoretycznego z praktyczną nauką zawodu;
- Świętokrzyski Klaster Metalowy (siedzibą jest biuro Staropolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej). Celem działalności jest prowadzenie prac badawczo-rozwojowych oraz stymulowanie działalności innowacyjnej przez promowanie intensywnych kontaktów, korzystanie ze wspólnego zaplecza technologicznego, wymianę wiedzy i doświadczeń, przyczynianie się do transferu technologii, tworzenie sieci powiązań oraz rozpowszechnianie informacji wśród przedsiębiorców wchodzących w skład tego zgrupowania oraz jego promocji i rozwoju branży.

W sektorze ekonomii społecznej zdiagnozowano klastry:

- „SYNERGIA” Południowo-Wschodni Klaster Ekonomii Społecznej zawiązany przez Ośrodek Promowania i wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu oraz Stowarzyszenie "Człowiek Człowiekowi..." w Piotrowicach;
- Klaster Turystyczny „Szwajcaria Bałtowska” koordynowany przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Bałtów „Bałt” we współpracy ze Świętokrzyskim Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o. o.

Lokalne Grupy Działania

Podmiotem, który może inicjować oraz wspierać rozwój ekonomii społecznej jest Lokalna Grupa Działania. LGD to rodzaj partnerstwa terytorialnego tworzonego na obszarach wiejskich, zrzeszającego przedstawicieli lokalnych organizacji (z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego) oraz mieszkańców danego obszaru wyznaczonego granicą gmin członkowskich²¹. W Polsce podstawą prawną funkcjonowania LGD są ustawy: *o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich oraz prawo o stowarzyszeniach*.

Członkami LGD mogą być m.in.: przedstawiciele samorządów gmin, placówek oświaty, kultury, parafii, organizacji i stowarzyszeń działających na danym terenie, firm, spółdzielni itp., a w stowarzyszeniach także zwykli mieszkańcy. W świętokrzyskim funkcjonuje 19 takich podmiotów (tabela 18).

Tabela 18. Wykaz LGD obejmujący obszar działania województwa świętokrzyskiego wg stanu na kwiecień 2015 r.

LP.	NAZWA LGD	ADRES SIEDZIBY
1.	„LGD Białe Ługi”	Trzemosna 27, 26-021 Daleszyce
2.	Stowarzyszenie „G5”	ul. Słupska 31, 28-133 Pacanów
3.	Stowarzyszenie „Rozwoju Wsi Świętokrzyskiej”	ul. Rakowska 5, 26-025 Łagów
4.	„LGD Perły Czarnej Nidy”	ul. Spacerowa 7, 26-026 Morawica
5.	„LGD Perły Ponidzia”	ul. Szkolna 3, 28-530 Skalbmierz
6.	Stowarzyszenie „LGD – U ŹRÓDEŁ”	ul. Piotrkowska 30, 26-200 Końskie
7.	„Sandomierskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego – LGD”	Ożarowska 1, 27-600 Sandomierz
8.	„LGD Powiatu Opatowskiego”	ul. 16 Stycznia 1, 27-500 Opatów
9.	Stowarzyszenie „LGD Ziemia Jędrzejowska – GRYF”	ul. Armii Krajowej 9, 28-300 Jędrzejów
10.	„Buska LGD Słoneczny Lider”	Zbludowice, ul. Świętokrzyska 9, 28-100 Busko – Zdrój
11.	„LGD Nad Czarną i Pilicą”	ul. Żeromskiego 28, 26-230 Radoszyce

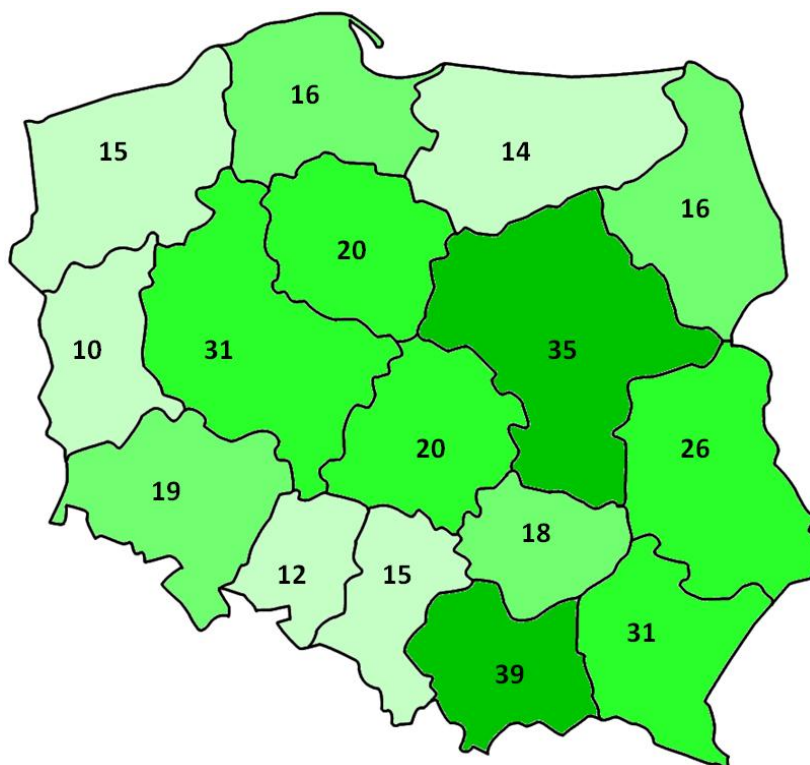
²¹ Ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich z dnia oraz Ustawa prawo o stowarzyszeniach.

12.	„LGD – Dorzecze Wisły”	ul. Ruszczańska 27, 28-230 Połaniec
13.	„LGD Region Włoszczowski”	ul. Wiśniowa 23, 29 - 100 Włoszczowa
14.	Stowarzyszenie „LGD – Wokół Łysej Góry”	ul. Partyzantów 3, 26-004 Bieliny
15.	„LGD Ponidzie”	ul. Złota 7, 28-400 Pińczów
16.	Stowarzyszenie „LGD Krzemieny Krąg”	Bałtów 55, 27-423 Bałtów
17.	„LGD Dorzecze Bobrzy”	Kostomłoty II, ul. Kościelna 2A, 26-085 Miedziana Góra
18.	Stowarzyszenie „LGD Razem na Rzecz Rozwoju”	Mirzec Stary 9, 27-220 Mirzec
19.	„Nadwiślańska Grupa Działania E.O.CENOMA”	ul. Rynek 4, 32-820 Szczurowa (obejmuje obszar Kazimierza Wielka)

Źródło: www.prow.sbrr.pl

Mimo że w regionie zarejestrowanych jest 18 LGD, w wykazie obejmującym obszar działania województwa świętokrzyskiego uwzględnionych zostało 19, ponieważ „Nadwiślańska Grupa Działania E.O.CENOMA” zarejestrowana w województwie małopolskim obejmuje swoim działaniem Miasto i Gminę Kazimierza Wielka w regionie świętokrzyskim.

Mapa 8. LGD w województwach w Polsce wg stanu na kwiecień 2015 r.

Źródło: <http://ksow.pl>

Pod względem ilości organizacji LGD województwo świętokrzyskie znajduje się w pierwszej dziesiątce w klasyfikacji ogólnopolskiej.

Rozwój ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim szczegółowo moderowany był przez priorytety działań oraz kierunki interwencji opracowane w Wieloletnim regionalnym planie działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie świętokrzyskim do roku 2020 tj.:

- Priorytet 1: Stworzenie warunków do rozwoju ekonomii społecznej oraz ich otoczenia w regionie;
- Priorytet 2: Większe zaangażowanie sektora ekonomii społecznej w realizację usług społecznych oraz w gospodarkę regionu;
- Priorytet 3: Inicjowanie rozwoju partnerstw na rzecz przedsiębiorczości społecznej;
- Priorytet 4: Promocja i upowszechnianie idei przedsiębiorczości społecznej.

Realizacja w/w priorytetów i kierunków działań wpłynęła pozytywnie na wzrost liczby podmiotów w obszarze sektora ekonomii społecznej: aktualna analiza wykazała w województwie świętokrzyskim sześciokrotny wzrost liczby spółdzielni socjalnych w badanym okresie, oraz wzrost liczby podmiotów reintegracyjnych (ZAZ).. Szczególnym znaczeniem dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej było wsparcie finansowe z budżetu samorządu województwa oraz EFS. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej stworzył przyjazne warunki dla rozwoju ekonomii społecznej poprzez inicjowanie współpracy Powiatowych Urzędów Pracy i Ośrodków Pomocy Społecznej w ramach projektu systemowego „Współpraca i kwalifikacje kadr gwarancją skutecznej pomocy” – Działanie 7.1., Poddziałanie 7.1.3 PO KL.

WNIOSKI

- Obserwujemy wzrost znaczenia problematyki ekonomii społecznej na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym. Odzwierciedleniem tego faktu jest m.in.: umocowanie ekonomii społecznej w zapisach dokumentów strategicznych, programowych na szczeblu europejskim, krajowym oraz regionalnym, co może stanowić duży impuls rozwojowy dla tego obszaru.
- Jak wynika z badania pn. „Aktywność społeczna mieszkańców województwa świętokrzyskiego – diagnoza społeczeństwa obywatelskiego”, zrealizowanego przez ROPS we wrześniu 2013r. na zlecenie Samorządu Województwa, pomimo pozytywnych symptomów w zakresie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w regionie świętokrzyskim, działalność społeczna jest obszarem, który wymaga stymulacji rozwojowej. W aktywności społecznej tkwią niewykorzystane pokłady „energii”, które mogą być wykorzystane do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, a co za tym idzie rozwoju sektora ekonomii społecznej.
- Pomimo znacznego rozwoju ekonomii społecznej w regionie konieczne jest dalsze przekazywanie wiedzy władzom samorządowym na temat korzyści w zakresie wspierania i inwestowania w obszar ekonomii społecznej. Jest to szczególnie istotne w kontekście możliwości finansowania przedsięwzięć dotyczących tzw. „rewitalizacji społecznej” w ramach RPO WŚ 2014-2020 przy wsparciu dwu – funduszowym tj. EFS oraz EFRR. Administracja samorządowa winna otworzyć się na współpracę z obywatelami w zakresie kreowania usług publicznych oraz przekazywania podmiotom ekonomii społecznej zadań publicznych do realizacji.
- Bariera rozwoju ekonomii społecznej jest m.in. jej rozproszenie oraz brak systemowego i konsekwentnego dotychczasowego wsparcia tego sektora. W związku z tym ważne jest wzmocnienie zakresu koordynacji działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Zgodnie z KPRES Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej został wskazany jako instytucja odpowiedzialna za koordynację działań w regionie w zakresie wyznaczania kierunków, preferencji i procesów wsparcia ekonomii społecznej. Poprzez umiejętną koordynację osiągnięty zostanie efekt synergii działań samorządów, instytucji oraz podmiotów III sektora na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej.

- Należy podejmować działania mające na celu podniesienie jakości oraz trwałości wsparcia dla sektora ekonomii społecznej, którego efektem będzie zbudowanie stabilnie funkcjonujących podmiotów świadczących usługi wsparcia na wysokim poziomie. Proces ten powinien opierać się na doświadczeniach zdobytych w tym zakresie w poprzednim okresie programowania.

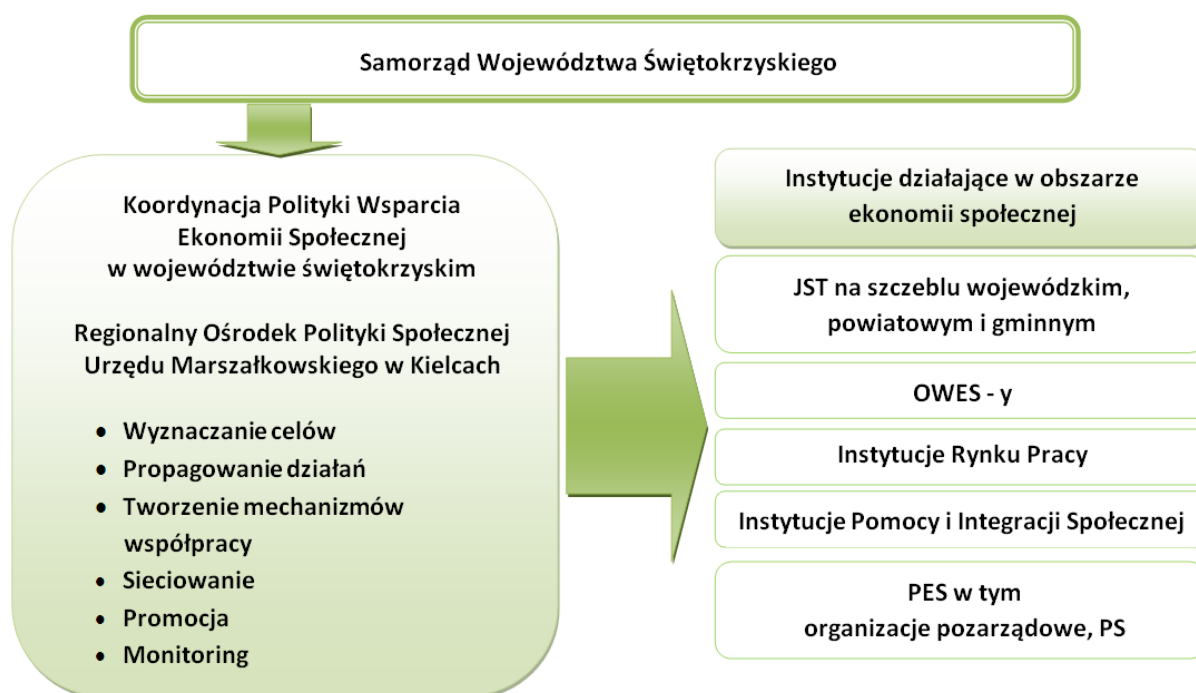
ROZDZIAŁ 3 ZALOŻENIA REGIONALNEGO PROGRAMU ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM DO 2020 ROKU

3.1 SYSTEM WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ W REGIONIE

3.1.1. ZARZĄDZANIE ROZWOJEM EKONOMII SPOŁECZNEJ

Jednym z kluczowych elementów programowania w obszarze ekonomii społecznej jest instytucjonalizacja zarządzania rozwojem ekonomii społecznej na poziomie regionalnym. Realizacja określonych w RPRES rezultatów wymaga spójnych i skoordynowanych działań wielu podmiotów, które składać się będą na efektywny system zarządzania procesem rozwoju ekonomii społecznej w regionie (schemat 8).

Schemat 6. System zarządzania rozwojem ekonomii społecznej.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego określając kierunki polityki rozwoju regionu włączył ekonomię społeczną jako jeden z instrumentów jej realizacji. Na poziomie Samorządu Województwa za realizację zadań związanych z szeroko rozumianą polityką społeczną odpowiada Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Koordynacja ROPS w obszarze ekonomii społecznej w latach 2015-2020 skupiać się będzie na realizacji przedsięwzięć m.in. takich jak:

- utworzenie i zapewnienie funkcjonowania regionalnego komitetu ds. ekonomii społecznej i organizowaniu jego prac;
- monitorowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej;
- zwiększanie kompetencji służb zajmujących się aktywizacją, integracją oraz reintegracją społeczną i zawodową osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- inspirowanie i promowanie nowych metod działań w zakresie aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- rozwój infrastruktury usług aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie;
- tworzenie regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej;
- tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ);
- inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym oraz OWES;
- budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym;
- promocja przedsiębiorczości społecznej;
- współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej;
- wspieranie realizacji przez podmioty ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej.

3.1.2. ROLA OWES W ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Zgodnie z KPRES za bezpośrednie wsparcie podmiotów ekonomii społecznej odpowiadają akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES).

W 2015 roku przeprowadzony został proces akredytacji Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Uzyskanie akredytacji przez OWES warunkuje możliwość występowania o wsparcie publiczne. Rozwiązanie to będzie wykorzystywane podczas wyboru

projektów realizowanych zarówno ze środków Unii Europejskiej w latach 2014-2020, jak i środków krajowych. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, które otrzymały akredytację, spełniły warunki określone w Standardach Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, oraz pozytywnie kończąc wszystkie etapy procesu akredytacji określone w Regulaminie procesu akredytacji OWES. Akredytacja jest ważna dwa lata od daty wydania. W tym czasie OWES zobowiązany jest do przestrzegania standardów działania i usług – określonych przez Komitet Akredytacyjny i zatwierdzonych przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Z pośród pięciu OWES ubiegających się o akredytację na dzień 31.12.2015 trzy podmioty uzyskały pozytywną ocenę w procesie akredytacji. W związku z wejściem w życie Zarządzenia Nr 45 Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej OWES posiadające status akredytowanych ośrodków z dniem 31 grudnia 2015r. utraciły ten status.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na podstawie wyników procedury powtórnej weryfikacji oraz po zapoznaniu się z rekomendacjami Komitetu Akredytacyjnego przyznaje status akredytowanego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej Wysokiej Jakości następującym OWES z regionu świętokrzyskiego.

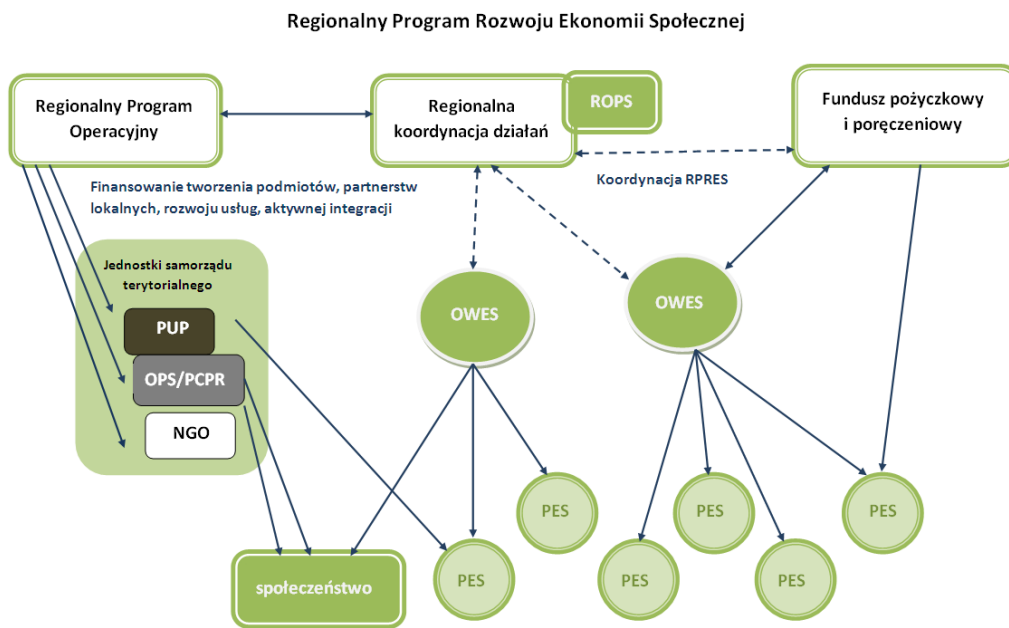
Tabela 19. Wykaz podmiotów z województwa świętokrzyskiego akredytowanych w ramach AKSES.

LP.	OWES	INSTYTUCJE TWORZĄCE OWES
1.	Kielecki Inkubator Ekonomii Społecznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stowarzyszenie „Integracja i Rozwój” – Lider, ▪ Lokalna Grupa Działania „Krzemienny Krąg”, ▪ Fundacja „Pestka”, ▪ Stowarzyszenie CAL
2.	Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (ŚOWES)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caritas Diecezji Kieleckiej - Lider, ▪ Fundacja „Centrum Europy Lokalnej”, ▪ Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne ROPS stan na 15 luty 2016 r.

System realizacji wsparcia rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim prezentuje zamieszczony wykres.

Schemat 7. System realizacji wsparcia rozwoju ekonomii społecznej.

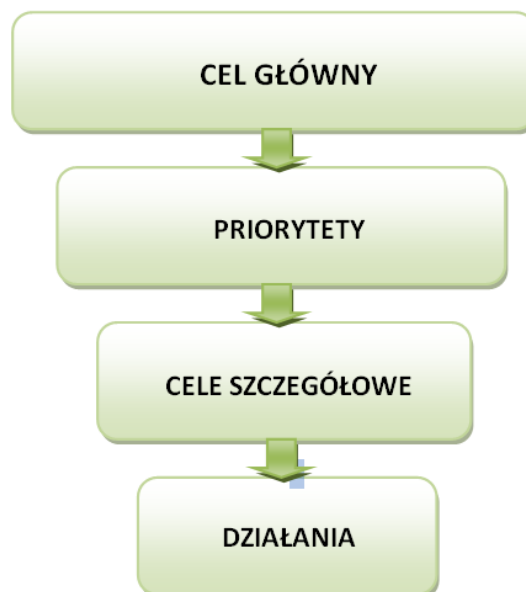

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

3.2 CELE, PRIORYTETY ORAZ KIERUNKI INTERWENCJI

Na potrzeby opracowania RPRES wyznaczono przejrzystą strukturę, prowadzącą do realizacji celu głównego (schemat 6).

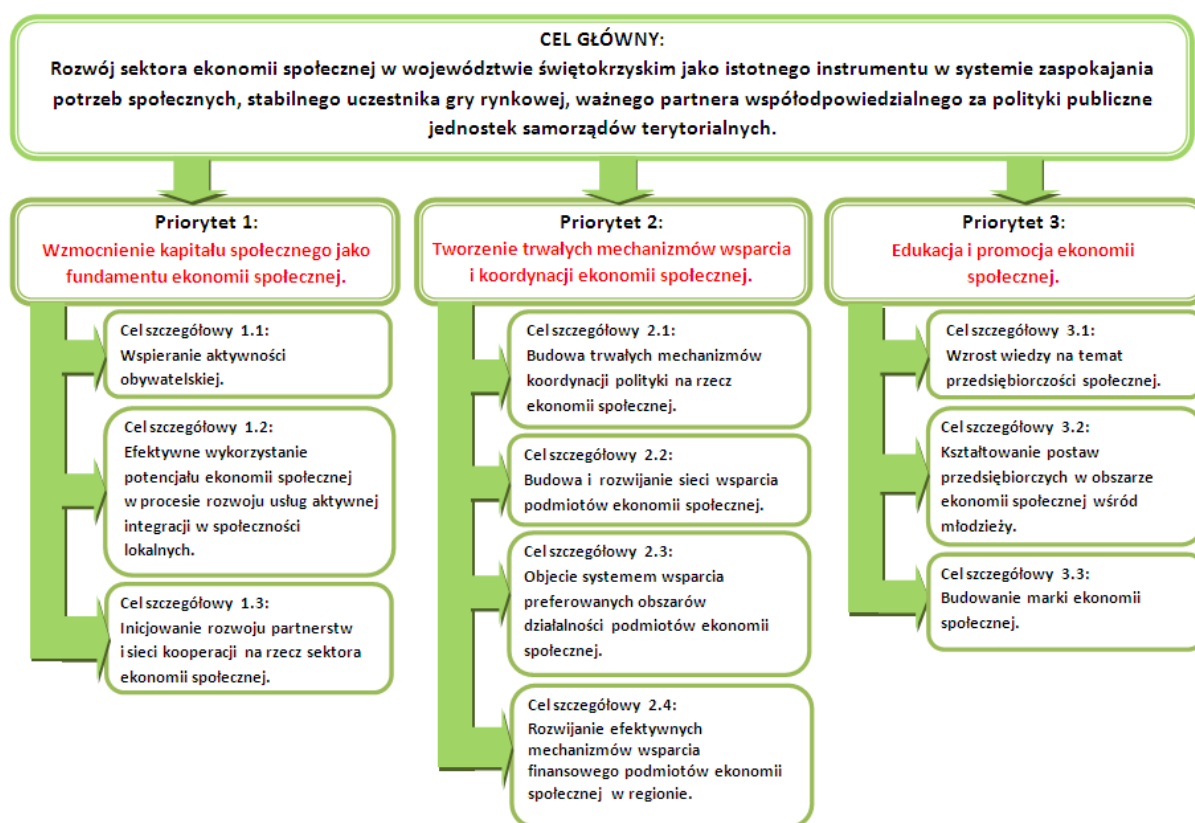
Schemat 8. Struktura Regionalnego Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej dla woj. świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Cel główny będzie realizowany poprzez 10 celów szczegółowych, przyporządkowanych do 3 obszarów priorytetowych ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim, co obrazuje schemat 9.

Schemat 9. Szczegółowa struktura Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej dla województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Priorytet 1. Wzmocnienie kapitału społecznego jako fundamentu ekonomii społecznej.

Jednym z warunków koniecznych dla rozwoju ekonomii społecznej jest jej trwałe i wielowymiarowe osadzenie i zakorzenienie we wspólnocie samorządowej. System współpracy ekonomii społecznej i samorządu terytorialnego, aby był trwały i efektywny, powinien wkomponować podmioty ekonomii społecznej w działania samorządu poprzez odpowiednie zapisy prawa lokalnego. Dopiero wówczas funkcjonowanie systemu skutkować będzie określonymi rezultatami. Wzajemne relacje sektora ekonomii społecznej z samorządem niższego szczebla wymagają zintegrowanych działań na rzecz aktywnego włączania się partnerów w realizację lokalnych usług użyteczności publicznej. Rozwój ekonomii społecznej odbywać się będzie tam gdzie zawiązywać się będą partnerstwa.

W ramach Priorytetu 1 wskazano trzy cele szczegółowe:

Cel 1.1 Wspieranie aktywności obywatelskiej.

Cel 1.2 Efektywne wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej w procesie rozwoju usług aktywnej integracji w społecznościach lokalnych.

Cel 1.3 Inicjowanie rozwoju partnerstw i sieci kooperacji na rzecz sektora ekonomii społecznej.

Tabela 20. Cele i kierunki działań w ramach Priorytetu 1.

PRIORYTET 1.	
WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO JAKO FUNDAMENTU EKONOMII SPOŁECZNEJ.	
Cel szczegółowy:	Proponowane kierunki działania:
<p>Cel 1.1</p> <p>Wspieranie aktywności obywatelskiej.</p>	Animacja środowisk lokalnych.
	Promowanie nieformalnych struktur i ruchów społecznych.
	Promowanie i wdrażanie budżetu obywatelskiego.
	Tworzenie i wspieranie gminnych/powiatowych Rad Działalności Pożytku Publicznego (RDPP).
	Wspieranie, animowanie i promowanie narzędzi dialogu obywatelskiego (stałe konferencje, sondaże deliberowane, panele obywatelskie).
	Wspieranie rozwoju: rad dzielnic/osiedli, rad sołeckich.
	Wspieranie Lokalnych Grup Działania.
<p>Cel 1.2</p> <p>Efektywne wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej w procesie rozwoju usług aktywnej integracji w społecznościach lokalnych.</p>	Inicjowanie działań mających na celu wzmocnienie współpracy jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy oraz organizacji pozarządowych.
	Realizacja programów służących aktywności lokalnej w partnerstwie z podmiotami ekonomii społecznej i przedsiębiorstwami społecznymi.
	Tworzenie i rozwijanie Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Zakładów Aktywności Zawodowej i Warsztatów Terapii Zajęciowej
	Promowanie i wdrożenie dobrych praktyk w zakresie modelowych rozwiązań w funkcjonowaniu i kooperacji podmiotów reintegracji społecznej (CIS, KIS, WTZ, ZAZ) z sektorem biznesu, przedsiębiorstwami społecznymi.
	Tworzenie przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielni socjalnych, które będą dostarczycielami usług społecznych.
	Wspieranie działań na rzecz solidarności pokoleń.
	Identyfikacja obszarów, w których realizację zadań publicznych można zlecić do realizacji przedsiębiorstwom społecznym (kontraktowanie) lub podjąć w ramach partnerstwa publiczno – społecznego.

Cel szczegółowy:	Proponowane kierunki działania:
<p style="text-align: center;">Cel 1.3</p> <p style="text-align: center;">Inicjowanie rozwoju partnerstw i sieci kooperacji na rzecz sektora ekonomii społecznej</p>	Utworzenie regionalnej sieci współpracy OWES.
	Budowanie powiązań między nauką, biznesem, samorządem oraz podmiotami ekonomii społecznej.
	Wspieranie tworzenia sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym.
	Wspieranie tworzenia i rozwijania konsorcjów, klastrów z udziałem podmiotów ekonomii społecznej.
	Tworzenie partnerstw publiczno - społecznych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.
	Promowanie dobrych praktyk w obszarze zawiązywania partnerstw.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Priorytet 2. Tworzenie trwałych mechanizmów wsparcia i koordynacji ekonomii społecznej.

Tradycje ekonomii społecznej w Polsce wskazują na konieczność popularyzacji tej idei i jej fundamentalnych zasad, takich jak: solidarność społeczna, wspólnotowość czy przedsiębiorczość. Sektor ekonomii społecznej w kraju i województwie znajduje się wciąż w fazie rozwoju, stanowią go w przeważającej mierze podmioty drobne, o niewielkiej skali oddziaływania. Dla skuteczności działania podmiotów ekonomii społecznej niezwykle ważne jest stworzenie kompleksowego systemu wsparcia oraz zaangażowanie instytucji i podmiotów innych sektorów na poziomie regionalnym i lokalnym. Rozwój ekonomii społecznej wymaga bieżącego zapewniania kompleksowego doradztwa na różnych poziomach. Niezwykle istotne jest stworzenie warunków formalnych do rozwoju sektora ekonomii społecznej. Zrozumienie władz lokalnych jest często podstawą do wprowadzenia zapisów sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej w strategiach lokalnych. Współpraca z lokalnymi samorządami, biznesem oraz zakorzenienie w społeczności lokalnej stanowią czynniki tworzące dobry klimat dla stabilności i rozwoju PES. Mogą stać się źródłem ich potencjalnego gospodarczego i społecznego sukcesu.

W ramach Priorytetu 2 wskazano cztery cele szczegółowe:

Cel 2.1 Budowa trwałych mechanizmów koordynacji polityki na rzecz ekonomii społecznej.

Cel 2.2 Budowa i rozwijanie sieci wsparcia podmiotów ekonomii społecznej.

Cel 2.3 Objęcie systemem wsparcia preferowanych obszarów działalności podmiotów ekonomii społecznej.

Cel 2.4 Rozwijanie efektywnych mechanizmów wsparcia finansowego podmiotów ekonomii społecznej w regionie.

Tabela 21. Cele i kierunki działań w ramach Priorytetu 2.

PRIORYTET 2. TWORZENIE TRWAŁYCH MECHANIZMÓW WSPARCIA I KOORDYNACJI EKONOMII SPOŁECZNEJ.	
Cele szczegółowe:	Proponowane kierunki działania:
<p style="text-align: center;">Cel 2.1</p> <p style="text-align: center;">Budowa trwałych mechanizmów koordynacji polityki na rzecz ekonomii społecznej</p>	Uwzględnienie ekonomii społecznej w dokumentach strategicznych samorządów wszystkich szczebli.
	Opracowanie lokalnych programów wspierania rozwoju ekonomii społecznej.
	Zapewnienie funkcjonowania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej.
	Monitoring i aktualizacja Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.
	Opracowywanie rocznych raportów o stanie ekonomii społecznej w regionie.
	Inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy i integracji społecznej z podmiotami ekonomii społecznej.
	Utworzenie portalu internetowego dot. ekonomii społecznej, którego integralną częścią będą m.in. moduły takie jak: elektroniczna baza podmiotów ekonomii społecznej, market społeczny, elektroniczne narzędzie służące do tworzenia map potrzeb oraz opracowywania analiz obszaru ekonomii społecznej.
	Doradztwo w zakresie ekonomii społecznej (klauzule społeczne, tworzenie lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej, inicjowanie współpracy na rzecz ekonomii społecznej).
<p style="text-align: center;">Cel 2.2</p> <p style="text-align: center;">Budowa i rozwijanie sieci wsparcia podmiotów ekonomii społecznej</p>	Wspieranie rozwoju oraz funkcjonowania akredytowanych ośrodków wsparcia ekonomii społecznej świadczących wyspecjalizowane, kompleksowe usługi na rzecz podmiotów ekonomii społecznej.
	Realizacja usług animacji lokalnej mającej na celu m.in.: tworzenie podmiotów obywatelskich, partnerstw publiczno - społecznych oraz wspieranie partycypacji społecznej.
	Realizacja usług rozwoju ekonomii społecznej mających na celu tworzenie nowych podmiotów i przedsiębiorstw społecznych.
	Realizacja usług na rzecz wzrostu jakości produktów i usług ekonomii społecznej.
	Wspieranie organizacji wolontariatu, praktyk, staży zawodowych w podmiotach działających w obszarze ekonomii społecznej.
	Ewaluacja procesu, jakości i efektywności wsparcia świadczonego przedsiębiorstwom społecznym, podmiotom ekonomii społecznej i grupom założycielskim.

Cele szczegółowy:	Proponowane kierunki działania:
<p style="text-align: center;">Cel 2.3</p> <p>Objęcie systemem wsparcia preferowanych obszarów działalności podmiotów ES</p>	<p>Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej promujących politykę rodzinną (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie, punkty przedszkolne, świetlice i szkoły, opieka nad osobami zależnymi).</p>
	<p>Wspieranie projektów przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej adresowanych do osób starszych (usługi opiekuńcze, organizacja czasu wolnego, turystyki senioralnej, solidarność pokoleń, srebrna gospodarka).</p>
	<p>Wspieranie projektów przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej funkcjonujących w branżach określonych w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego jako inteligentne specjalizacje²².</p>
<p style="text-align: center;">Cel 2.4</p> <p>Rozwijanie efektywnych mechanizmów wsparcia finansowego podmiotów ekonomii społecznej w regionie.</p>	<p>Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw społecznych poprzez bezzwrotne instrumenty finansowe (dofinansowanie na założenie przedsiębiorstwa społecznego oraz prowadzenie działalności pożytku publicznego).</p>
	<p>Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw społecznych poprzez zwrotne instrumenty finansowe (pożyczki, poręczenia).</p>
	<p>Informowanie o możliwościach skorzystania ze zwrotnych instrumentów finansowych m.in. w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej.</p>
	<p>Udzielanie dotacji centrom integracji społecznej.</p>
	<p>Promowanie możliwości wsparcia finansowego podmiotów ekonomii społecznej w ramach środków Funduszu Pracy oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.</p>
	<p>Dofinansowanie działalności zakładów aktywności zawodowej w ramach środków PFRON, będących w dyspozycji samorządu województwa.</p>
	<p>Zlecenie do realizacji podmiotom ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej (w tym kontraktowanie usług społecznych).</p>

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Priorytet 3. Edukacja i promocja ekonomii społecznej.

Znajomość tematyki ekonomii społecznej w społeczeństwie jest niska. Ważne jest zatem popularyzowanie idei ekonomii społecznej, prowadzenie kampanii społecznych, podniesienie świadomości i wiedzy w zakresie ekonomii społecznej, promowanie dobrych praktyk w tym sektorze, wykreowanie postaw przedsiębiorczych. Dotychczasowe działania

²² Inteligentne specjalizacje województwa świętokrzyskiego: przemysł metalowo-odlewniczy, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze, zasobooszczędne budownictwo, turystyka zdrowotna i prozdrowotna, technologie informacyjno-komunikacyjne, branża targowo-kongresowa, zrównoważony rozwój energetyczny; <http://www.2014-2020.rpo-swietokrzyskie.pl/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/zapoznaj-sie-z-prawem-i-dokumentami/dokumenty-regionalne/item/210-regionalne-inteligentne-specjalizacje-województwa-swietokrzyskiego>.

edukacyjne koncentrowały się na szkoleniach skierowanych głównie do pracowników ośrodków pomocy społecznej. Należy zatem włączyć do systemu edukacyjnego lokalnych polityków, włodarzy, radnych, członków rad zatrudnienia czy rad działalności pożytku publicznego. Jedną z podstaw rozwoju sektora ekonomii społecznej jest edukacja dzieci i młodzieży w zakresie tego sektora. Od zbudowania pozytywnie kojarzonej marki ekonomii społecznej uzależniony jest jej dalszy rozwój.

W ramach Priorytetu 3 wskazano dwa cele szczegółowe:

Cel 3.1 Wzrost wiedzy na temat przedsiębiorczości społecznej.

Cel 3.2 Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w obszarze ekonomii społecznej wśród młodzieży

Cel 3.3 Budowanie marki ekonomii społecznej.

Tabela 22. Cele i kierunki działań w ramach Priorytetu 3.

PRIORYTET 3. EDUKACJA I PROMOCJA EKONOMII SPOŁECZNEJ.	
Cele szczegółowe:	Proponowane kierunki działania:
<p>Cel 3.1</p> <p>Wzrost wiedzy na temat przedsiębiorczości społecznej.</p>	Promowanie działań mających na celu podniesienie świadomości oraz wiedzy z zakresu ekonomii społecznej adresowanych do członków wojewódzkiej i powiatowych rad zatrudnienia, wojewódzkiej oraz powiatowych i gminnych rad działalności pożytku publicznego, władz samorządowych, radnych.
	Promowanie działań mających na celu podniesienie świadomości oraz wiedzy z zakresu ekonomii społecznej wśród kadr pomocy społecznej, instytucji rynku pracy i pracowników JST odpowiedzialnych za kontakt z organizacjami pozarządowymi.
	Podnoszenie kompetencji pracowników samorządu, podmiotów ekonomii społecznej oraz przedstawicieli nauki, biznesu i innych podmiotów lokalnych w zakresie funkcjonowania i wspierania podmiotów ekonomii społecznej.
	Organizowanie regionalnych działań edukacyjnych na rzecz zmiany sposobu realizacji zadań użyteczności publicznej poprzez włączenie sektora ekonomii społecznej.
	Organizowanie regionalnych działań edukacyjnych i szkoleniowych na rzecz wdrożenia w JST klauzul społecznych w zamówieniach publicznych jako trwałego elementu realizacji usług użyteczności publicznej.
	Prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie współpracy międzysektorowej i tworzenia partnerstw.

Cele szczegółowe:	Proponowane kierunki działania:
<p style="text-align: center;">Cel 3.2</p> <p style="text-align: center;">Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w obszarze ekonomii społecznej wśród młodzieży</p>	Włączenie tematyki przedsiębiorczości społecznej do programu zajęć uczelni wyższych na kierunkach ekonomicznych, społecznych i turystycznych.
	Edukacja młodzieży na temat przedsiębiorczości społecznej.
	Organizowanie dni ekonomii społecznej na uczelniach.
	Propagowanie tworzenia spółdzielni uczniowskich jako wstępu do przedsiębiorczości społecznej.
<p style="text-align: center;">Cel 3.3</p> <p style="text-align: center;">Budowanie marki ekonomii społecznej.</p>	Prowadzenie kampanii społecznych na rzecz przedsiębiorczości społecznej.
	Włączenie podmiotów ekonomii społecznej z regionu do systemu certyfikacji „Zakup Prospołeczny”, będącego znakiem wysokiej jakości produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej.
	Promowanie społecznie odpowiedzialnego biznesu.
	Promocja liderów ekonomii społecznej w regionie - organizacja konkursu na Świętokrzyskiego Lidera Przedsiębiorczości Społecznej w różnych kategoriach np. gmina przyjazna ekonomii społecznej, lider przedsiębiorczości społecznej.
	Promocja i upowszechnianie dobrych praktyk w obszarze ekonomii społecznej.
	Opracowanie i upowszechnianie publikacji dotyczących tradycji przedsiębiorczości społecznej w regionie jako istotnej części dorobku kulturowego i historycznego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

3.3. WSKAŹNIKI

Wskaźniki będą służyły do oceny, w jakim stopniu udaje się osiągnąć cele i rezultaty, określone w Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2020 roku.

Tabela 23. Wskaźniki w ramach Priorytetu 1.

PRIORYTET 1. WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO JAKO FUNDAMENTU EKONOMII SPOŁECZNEJ				
Cel szczegółowy:	Wskaźnik	Rezultat	Wartość docelowa	Źródło danych
Cel 1.1 Wspieranie aktywności obywatelskiej	Odsetek RDPP, powołanych w gminach i powiatach województwa świętokrzyskiego.	Do 2020 roku w 60% gmin oraz 100% powiatów funkcjonować będą RDPP.	60% gmin i 100%powiatów	Powiat/Gmina
	Odsetek JST, które zrealizowały minimum jedną procedurę inicjatywy lokalnej.	80% JST w zrealizuje co najmniej raz w roku jedną procedurę inicjatywy lokalnej.	80% JST	Powiat/Gmina
	Odsetek LGD, których członkami jest minimum 1 PES	50% LGD posiada wśród swoich członków minimum 1 PES	50% LGD	LGD/ROPS
Cel 1.2 Efektywne wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej w procesie rozwoju usług aktywnej integracji w społecznościach lokalnych	Odsetek gmin, na terenie których zostaną utworzone spółdzielnie socjalne, świadczące usługi społeczne.	Na terenie 15% gmin utworzone zostaną spółdzielnie socjalne, świadczące usługi społeczne.	15 % gmin	OWES
	Odsetek JST, na terenie których funkcjonują podmioty reintegracyjne (CIS, KIS, ZAZ, WTZ).	Do końca 2020 roku w 50% JST funkcjonować będą podmioty reintegracyjne.	50% JST	Powiat/Gmina
	Liczba zorganizowanych otwartych spotkań o charakterze równościowym.	Raz w roku organizowane będą regionalne spotkania o charakterze równościowym.	5 spotkań	ROPS

Cel szczegółowy:	Wskaźnik	Rezultat	Wartość docelowa	Źródło danych
Cel 1.3 Inicjowanie rozwoju partnerstw i sieci kooperacji na rzecz sektora ekonomii społecznej	Liczba zawiązanych partnerstw/sieci/klastrow/porozumień na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.	Do 2020 roku zostanie zawiązane min. 10 partnerstw/sieci/klastrow/porozumień na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.	10 partnerstw/sieci/klastrow/porozumień	ROPS/OWES
	Liczba akredytowanych OWES działających w województwie.	W województwie działają akredytowane OWES w liczbie zgodnej z założeniami regionalnych planów	2 OWES	ROPS

Tabela 24. Wskaźniki w ramach Priorytetu 2.

PRIORYTET 2. TWORZENIE TRWAŁYCH MECHANIZMÓW WSPARCIA I KOORDYNACJI EKONOMII SPOŁECZNEJ.				
Cel szczegółowy	Wskaźniki:	Rezultat	Wartość docelowa	Źródło danych
Cel 2.1 Budowa trwałych mechanizmów koordynacji polityki na rzecz ekonomii społecznej.	Odsetek JST uwzględniających ekonomię społeczną w dokumentach strategicznych.	Do 2020 roku 100% JST uwzględniać będzie problematykę ekonomii społecznej w dokumentach strategicznych.	100% JST	Powiat/Gmina
	Odsetek JST posiadających opracowany lokalny program rozwoju ekonomii społecznej.	Do 2020 roku 50% gmin oraz 50% powiatów posiadać będzie opracowany lokalny program rozwoju ekonomii społecznej.	50% JST	Powiat/Gmina
	Liczba funkcjonujących Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES).	Do 2020 roku funkcjonuje 1 Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej	1RKRES	ROPS
	Liczba posiedzeń Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej.	Minimum 2 razy w roku.	10 posiedzeń	ROPS

Liczba opracowanych analiz lub raportów dot. ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.	Corocznie zostanie opracowanych 2-3 raporty lub analizy	10 analiz/raportów	ROPS
Liczba wypracowanych zindywidualizowanych rekomendacji w zakresie wdrażania ekonomii społecznej dla głównych interesariuszy ekonomii społecznej.	Do 2020 roku zostanie wypracowanych min. 5 zindywidualizowanych rekomendacji dla głównych interesariuszy ekonomii społecznej.	5 rekomendacji	ROPS
Liczba utworzonych portali internetowych służących wzmocnieniu potencjału podmiotów ekonomii społecznej z woj. świętokrzyskiego	Zostanie utworzony 1 portal internetowy	1portal	ROPS
Liczba pracowników JST, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz innych podmiotów objętych doradztwem w zakresie ekonomii społecznej w tym: klauzul społecznych oraz tworzenia lokalnych planów rozwoju ES.	Do 2020 roku min. 150 pracowników JST, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz innych podmiotów objętych doradztwem w zakresie ekonomii społecznej.	150 pracowników	ROPS
Liczba wypracowanych koncepcji sieci usług wsparcia ekonomii społecznej finansowanych z RPO WŚ	Zostanie wypracowana 1 koncepcja sieci usług wsparcia ekonomii społecznej w województwie finansowana z RPO WŚ.	1koncepcja	ROPS/DWEFS
Liczba powołanych grup tematycznych dot. rozwoju ekonomii społecznej.	Utworzone zostaną min. 4 grupy tematyczne dot. rozwoju ekonomii społecznej.	minimum 4 grupy tematyczne	ROPS
Liczba zorganizowanych regionalnych targów ekonomii społecznej.	Raz w roku.	5 targów	ROPS

Cel szczegółowy	Wskaźniki:	Rezultat	Wartość docelowa	Źródło danych
<p align="center">Cel 2.2 Budowa i rozwijanie sieci wsparcia podmiotów ekonomii społecznej</p>	Liczba środowisk, które w wyniku wsparcia OWES podjęły realizację wspólnego przedsięwzięcia.	Każdy OWES będzie zaangażowany w tworzenie min. 10 przedsięwzięć.	20 przedsięwzięć	OWES
	Liczba PES założonych w wyniku działalności OWES.	Min. 2 PES w każdym powiecie, w którym działa OWES.	28 PES	OWES
	Odsetek PES, które powstały w wyniku działalności OWES, a działają dłużej niż 18 miesiące	Minimum 70% PES spośród przedsiębiorstw działających dłużej niż 18 miesiące	70%	OWES
	Liczba NGO's działających dłużej niż rok, które w wyniku działania OWES zaczęło prowadzić działalność gospodarczą.	Min. 1 ekonomizowane NGO w każdym powiecie, w którym działa OWES.	14 NGO	OWES
	Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES.	W wyniku działalności OWES do 2020 roku powstanie min. 437 miejsc pracy w PES (nowoutworzonych i funkcjonujących).	437 miejsc pracy	OWES
	Liczba PES, w których wdrożono Program rozwoju	Na terenie każdego z powiatów zostanie wdrożonych średniorocznie min. 2 programy rozwoju PES	140	OWES
	Odsetek klastrów, których członkiem jest minimum 1 PS	10% dotychczasowych klastrów posiada wśród swoich członków min. 1 PS	10% klastrów	ROPS
	Liczba badań ewaluacyjnych w zakresie wsparcia, świadczonego przez OWES.	Minimum 1 w roku.	4 badania	ROPS
	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	Do roku 2020 zostanie objętych wsparciem 393 PES	393 PES	ROPS/OWES

Cel 2.3 Objęcie systemem wsparcia preferowanych obszarów działalności przedsiębiorstw społecznych.	Odsetek PS wśród podmiotów działających w obszarze usług społecznych.	20% PS działać będzie w obszarze usług społecznych.	20% PS	OWES
	Odsetek nowoutworzonych PS działających w branżach określonych w SRWŚ do 2020 roku jako inteligentne specjalizacje.	10% nowoutworzonych PS działać będzie w branżach określonych w SRWŚ do 2020 roku jako inteligentne specjalizacje.	10% PS	OWES
Cel 2.4 Rozwijanie efektywnych mechanizmów wsparcia finansowego podmiotów ekonomii społecznej w regionie.	Liczba PES które skorzystały z bezzwrotnych instrumentów finansowych/wolumen udzielonych dotacji.	Do 2020 roku min. 25 PES skorzysta z bezzwrotnych instrumentów finansowych.	25 PES	OWES/PUP/PFRON
	Liczba PES, które skorzystały ze zwrotnych instrumentów finansowych/wolumen udzielonych pożyczek/gwarancji bankowych.	Do 2020 roku min. 5 PES skorzysta ze zwrotnych instrumentów finansowych.	5 PES	Regionalny pośrednik finansowy
	Liczba CIS, którym udzielono wsparcia w formie dotacji.	Do 2020 roku Samorząd Województwa udzieli wsparcia w formie dotacji min. 5 CIS-om.	5 CIS	ROPS
	Liczba ZAZ, którym udzielono dofinansowania w ramach środków PFRON.	Do 2020 roku Samorząd Województwa udzieli wsparcia min. 5 ZAZ-om.	5 ZAZ	ROPS
	Odsetek usług użyteczności publicznej, zleconych do realizacji PES-om.	Do 2020 roku 10% usług użyteczności publicznej zostanie zleconych PES-om.	10% usług użyteczności publicznej	ROPS/OWES/JST

Tabela 25. Wskaźniki w ramach Priorytetu 3.

PRIORYTET 3. EDUKACJA I PROMOCJA EKONOMII SPOŁECZNEJ.				
Cel szczegółowy	Wskaźniki	Rezultat	Wartość docelowa	Źródło danych
Cel 3.1 Wzrost wiedzy na temat przedsiębiorczości społecznej	Liczba pracowników JST, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz innych podmiotów, którzy zdobyli wiedzę z zakresu ekonomii społecznej.	Do 2020 roku min. 320 pracowników JST, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz innych podmiotów zdobędzie wiedzę z zakresu ekonomii społecznej.	320 pracowników	ROPS
	Odsetek JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.	Do 2020 roku w 15% JST stosowane będą klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.	15% JST	Powiat/Gmina
Cel 3.2 Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w obszarze ekonomii społecznej wśród młodzieży	Liczba szkół, objętych działaniami edukacyjnymi na temat przedsiębiorczości społecznej.	Do 2020r. min. 100 szkół zostanie objętych działaniami edukacyjnymi na temat przedsiębiorczości społecznej.	100 szkół	ROPS
	Liczba uczelni wyższych obejmujących w swoim programie tematykę ekonomii społecznej.	30 % uczelni funkcjonujących w regionie świętokrzyskim uwzględni w swoim programie studiów tematykę ekonomii społecznej.	30% uczelni	Uczelnie wyższe
	Liczba uczelni wyższych, w których odbyły się Dni Ekonomii Społecznej .	Do 2020 roku min. w 5 uczelniach wyższych odbędą się „Dni Ekonomii Społecznej”.	5 uczelni	ROPS
Cel 3.3 Budowa marki ekonomii społecznej	Liczba kampanii radiowych i telewizyjnych promujących przedsiębiorczość społeczną.	Na poziomie regionu zrealizowane zostaną min. 3 kampanie promujące przedsiębiorczość społeczną.	3 kampanie	ROPS
	Liczba podmiotów ekonomii społecznej z regionu włączonych do systemu certyfikacji „Zakup Prospołeczny”.	Do 2020 roku min. 5 PES uzyska certyfikat „Zakup Prospołeczny”.	5 PES	ROPS
	Liczba zorganizowanych konkursów na „Świętokrzyskiego Lidera Przedsiębiorczości Społecznej.”	Do 2020 roku zorganizowanych zostanie min. 5 konkursy „Świętokrzyski Lider Przedsiębiorczości Społecznej”.	5 konkursów	ROPS

3.4. MONITORING REALIZACJI REGIONALNEGO PROGRAMU ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Monitorowanie realizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie świętokrzyskim jest jednym z zadań wchodzących w zakres koordynacji ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim. Monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie pozwoli na ocenę stanu realizacji Programu, elastyczne i skuteczne zarządzanie zaplanowanymi działaniami, a także umożliwi podjęcie działań będących odpowiedzią na ewentualne zmiany i bieżące potrzeby zaistniałe w obszarze ekonomii społecznej.

Monitorowanie realizacji RPRES wpisuje się w system monitoringu KPRES i ma układ pionowy, tzn. dane podstawowe z działalności OWES, a także gmin i powiatów będą gromadzone i agregowane na poziomie regionu. Do zbierania i analizy danych związanych z ekonomią społeczną wykorzystane zostanie wystandaryzowane narzędzie jakim jest *ocena zasobów pomocy społecznej*, gromadzące informacje poprzez bazę danych Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS). Jak wynika z KPRES, narzędzie OZPS uzupełnione zostanie o działy dotyczące ekonomii społecznej oraz udostępnienie możliwości wprowadzania danych przez OWES.

W celu właściwej realizacji monitoringu rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym, koniecznym jest przeszkolenie osób odpowiedzialnych za wprowadzanie danych oraz wprowadzenie sankcji za nieterminowe lub nierzetelne wprowadzanie danych. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej na podstawie zebranych danych corocznie opracowuje raport o stanie ekonomii społecznej w regionie, który będzie stanowił część OZPS.

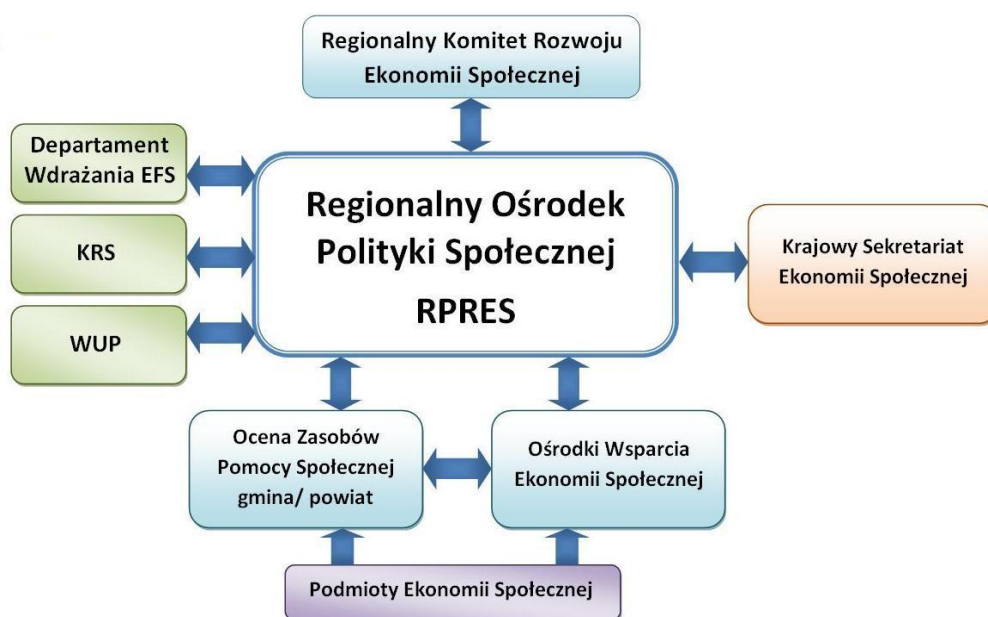
Raport będzie zawierał następujące elementy:

- opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie;
- dane dotyczące rozwoju przedsiębiorczości społecznej w regionie na podstawie wskaźników RPRES oraz KPRES;
- dane na temat stanu realizacji RPRES;
- porównanie benchmarkingowe działalności infrastruktury wsparcia w regionie;
- ocenę trwałości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych;

- rekomendację w zakresie rozwoju ekonomii społecznej;
- sprawozdanie z wdrażania rekomendacji z każdego roku poprzedniego.

Raport będzie zawierał bazę danych przedsiębiorstw społecznych wraz ze wskazaniem obszarów ich działalności i będzie przyjmowany przez Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej, monitorujący realizację RPRES, a po jego zatwierdzeniu zamieszczony na stronie internetowej Samorządu Województwa Świętokrzyskiego i portalu poświęconemu świętokrzyskiej ekonomii społecznej.

Schemat 10. System monitoringu realizacji RPRES.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Podmioty realizujące usługi na rzecz wsparcia ekonomii społecznej będą prowadziły bieżący monitoring własnej działalności na podstawie wypracowanych przez ROPS standaryzowanych narzędzi. Każdy OWES będzie miał obowiązek sporządzać raport z prowadzonych działań monitoringowych, dodatkowo raport będzie publikowany.

Zebrane informacje będą zawierać:

- opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej na terenie działania podmiotu realizującego usługi;
- dane dotyczące rozwoju przedsiębiorczości społecznej na terenie działania podmiotu realizującego usługi;

- dane na temat stanu realizacji projektu, w ramach którego działa podmiot realizujący usługi;
- opis innych działań podejmowanych przez podmiot realizujący usługi, w tym współpracy z partnerami społecznymi;
- wyniki autoewaluacji.

SPIS MAP:

Mapa 1. Spółdzielnie socjalne w regionie świętokrzyskim na 2015 r. (IV kwartał)	30
Mapa 2. Podmioty reintegracyjne w regionie świętokrzyskim stan na 2015 r.	35
Mapa 3. Liczba bezwzględna stowarzyszeń i fundacji w województwach stan na 2014 r.	37
Mapa 4. Liczba stowarzyszeń i fundacji w województwach w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	38
Mapa 5. Kierunki wizyt studyjnych organizowanych przez ROPS w okresie 2009-2013	49
Mapa 6. Spółdzielnie Socjalne w Polsce - stan na 06.05.2015 r.	51
Mapa 7. Spółdzielnie Socjalne na 10 tys. mieszkańców - stan na 06.05.2015 r.	51
Mapa 8. LGD w województwach w Polsce wg stanu na kwiecień 2015 r.	61

SPIS SCHEMATÓW:

Schemat 1. Struktura krajowych dokumentów strategicznych	10
Schemat 2. Struktura KPRES ilustrująca zależności między celem głównym, strategicznym oraz celami operacyjnymi	11
Schemat 3. Metodyka wdrażania KPRES	11
Schemat 4. Zależność RPRES i innych regionalnych dokumentów strategicznych.....	14
Schemat 5. Graficzne przedstawienie celu, priorytetów działań oraz kierunków interwencji Planu	20
Schemat 6. System zarządzania rozwojem ekonomii społecznej	65
Schemat 7. System realizacji wsparcia rozwoju ekonomii społecznej	68
Schemat 8. Struktura Regionalnego Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej dla woj. świętokrzyskiego	68
Schemat 9. Szczegółowa struktura Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej dla województwa świętokrzyskiego	69
Schemat 10. System monitoringu realizacji RPRES.....	83

SPIS TABEL:

Tabela 1. Dane dotyczące wielkości sektora ekonomii społecznej w woj. świętokrzyskim na 2015 r.....	24
Tabela 2. Spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych w woj. świętokrzyskim	25
Tabela 3. Spółdzielnie socjalne w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.....	26
Tabela 4. Wykaz CIS w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.	31
Tabela 5. Wykaz KIS w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.	32

Tabela 6. Wykaz ZAZ w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.....	33
Tabela 7. Wykaz WTZ w województwie świętokrzyskim, stan na 30.11.2015 r.	33
Tabela 8. Wsparcie istniejących i nowopowstałych PES w ramach Działania 7.2 PO KL - stan na 31.12.2014 r. (wg daty podpisania umowy).....	40
Tabela 9. Wartość sum dotacji działania 7.2 PO KL wg projektów przekazanych do realizacji w latach 2008-2014 w województwie świętokrzyskim”	41
Tabela 10. Wykaz projektów realizowanych w ramach Poddziałania 7.2.2 POKL w latach 2009-2015.....	42
Tabela 11. Wykaz wsparcia przyznanego przez urzędy pracy w regionie w ramach środków funduszu pracy w latach 2007-2014 w woj. świętokrzyskim na utworzenie spółdzielni socjalnych	44
Tabela 12. Dofinansowanie ze środków PFRON kosztów utworzenia i działania Zakładów Aktywności Zawodowej w latach 2006-2015	45
Tabela 13. Dofinansowanie ze środków Samorządu Województwa kosztów działania Zakładów Aktywności Zawodowej w latach 2009-2015	45
Tabela 14. Dotacje na pierwsze wyposażenie CIS w okresie 2004 – 2013	46
Tabela 15. Dotacje przeznaczone na wsparcie organizacji pozarządowych w latach 2012 – 2014	47
Tabela 16. Wzrost liczby spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2012-2015	52
Tabela 17. Dane dotyczące wielkości sektora ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim na tle kraju wg stanu na grudzień 2014 r.	54
Tabela 18. Wykaz LGD obejmujący obszar działania województwa świętokrzyskiego wg stanu na kwiecień 2015 r.	60
Tabela 19. Wykaz podmiotów z województwa świętokrzyskiego akredytowanych w ramach AKSES.....	67
Tabela 20. Cele i kierunki działań w ramach Priorytetu 1.	70
Tabela 21. Cele i kierunki działań w ramach Priorytetu 2.	72
Tabela 22. Cele i kierunki działań w ramach Priorytetu 3.	74
Tabela 23. Wskaźniki w ramach Priorytetu 1.	76
Tabela 24. Wskaźniki w ramach Priorytetu 2.	77
Tabela 25. Wskaźniki w ramach Priorytetu 3.	81

SPIS WYKRESÓW:

Wykres 1. Spółdzielnie socjalne w województwie świętokrzyskim w okresie 2013-2015 r.....	53
Wykres 2. Liczba podmiotów reintegracyjnych w Polsce w 2015 r.	55
Wykres 3. Liczba organizacji pozarządowych w Polsce w 2015 r.	56

Załącznik nr 1.

Definicje Ekonomii Społecznej.

Aspekt społeczny	
„Ekonomia społeczna to trudne pole działania przeznaczone dla ludzi aktywnych, pomysłowych, innowacyjnych, zaangażowanych społecznie”.	Jerzy Wilkin Mazur S., Pacut A., Szczepanik A., Szopa B., <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik 1/2007</i> , MSAP, Kraków 2007.
„Ekonomia społeczna wykorzystuje instrumenty rynkowe do realizacji celów społecznych, człowiek zaś i wykonywana przez niego praca są ważniejsze niż kapitał i maksymalizacja zysku przedsiębiorstwa”.	Izabela Rybka <i>System pomocy społecznej w Polsce wobec nowej fali ekonomii społecznej: szanse i bariery</i> , „Trzeci Sektor”, nr 2, FISE, Warszawa 2005.
„Pojęcie ekonomii społecznej jest bardzo szerokie i dotyka wielu sfer życia społecznego”.	Dorota Pieńkowska <i>Ekonomia społeczna – podstawowe informacje</i> (www.ngo.pl).
„Ekonomia społeczna to przede wszystkim specyficzne podejście poszczególnych osób i instytucji do społecznej rzeczywistości. Dotyczy to zarówno nastawienia do własnych problemów (a więc raczej aktywność niż roszczeniowość), sposobu ich rozwiązywania (raczej zbiorowy niż indywidualny), jak i celów, jakie się stawia (raczej dobro wspólne – dobro innych, niż wąskie interesy grupowe). Działania te opierają się więc w dużej mierze na solidarności i współpracy, a nie na partykularyzmie i konkurencji”.	Piotr Frączak, Jan Jakub Wygnański Frączak P., Wygnański J.J. (red.), <i>Polski model ekonomii społecznej. Rekomendacje dla rozwoju. Zaproszenie do dyskusji. Praca zbiorowa</i> , FISE, Warszawa 2008.
„Ekonomia społeczna to sektor gospodarki, w którym organizacje są zorientowane na społeczną użyteczność, a wypracowana przez nie nadwyżka służy realizacji celu społecznego. Taka ich misja wynika z i jest chroniona przez autonomię zarządzania, demokratyczne decydowanie oraz lokalne zakorzenienia tych organizacji”.	Jerzy Hausner Hausner J. (red.), <i>Ekonomia społeczna jako kategoria rozwoju, Wersja robocza</i> , Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2007.
„Ekonomia społeczna, w wąskim rozumieniu, jest inwestycją społeczną – inwestycją w osoby czy grupy szczególnie narażone na wykluczenie lub wykluczone społecznie”.	Tadeusz Borutka Borutka T., <i>Nauczanie społeczne papieża Jana Pawła II</i> , Kraków 1994.
„Ekonomia społeczna to prymat działania na rzecz ludzi (członków, podopiecznych), nad maksymalizacją zysku, a więc pierwszeństwo celów społecznych przed ekonomicznymi”.	Program Operacyjny Funduszu Inicjatyw Obywatelskich na lata 2009-2013 [w:] http://www.mpips.gov.pl/bip/download/PO%20FIO%202009-2013%2002.10.2008

<p>„Ekonomia społeczna kieruje się zasadą prymatu działania na rzecz ludzi nad maksymalizacją zysku”.</p>	<p>Arkadiusz Jachimowicz Jachimowicz A., <i>Samorząd terytorialny i organizacje pozarządowe – partnerzy w rozwoju ekonomii społecznej?</i>, „Ekonomia Społeczna Teksty” 2006.</p>
<p>Ekonomia społeczna to „działalność organizacji, które łączą cele gospodarcze oraz społeczne, przy czym te drugie mają znaczenie nadrzędne. Ekonomia społeczna uzupełnia lukę w gospodarce, w której tradycyjne przedsiębiorstwa nie funkcjonują ze względu na brak wystarczającej opłacalności, a typowe organizacje społeczne nie potrafią działać efektywnie”.</p>	<p>Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.</p>
<p>„Ekonomia społeczna to inicjatywy i przedsiębiorstwa, dla których jednym z głównych celów jest produkcja korzyści społecznych, realizacja usług dla społeczności lokalnych, czy pierwszeństwo pracy nad kapitałem”.</p>	<p>Flamandzkie konsorcjum na rzecz Gospodarki Społecznej (VOSEC) z 1997 roku, Leś E. (red.), <i>Gospodarka społeczna i przedsiębiorstwo społeczne. Wprowadzenie do problematyki</i>, Wyd. UW, Warszawa 2008.</p>
<p>„Ekonomia społeczna to pewna filozofia działania, polegająca na wzajemnej odpowiedzialności różnych grup społecznych za innych”.</p>	<p>Mirosław Grewiński Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP, Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej Austen- Tynda A. (red.), <i>Ekonomia społeczna – wybrane problemy i metody ich rozwiązywania</i>, Katowice 2009.</p>
<p>„W ekonomii społecznej mamy do czynienia z bardziej obywatelskim prowadzeniem polityki społecznej, w oparciu o większą odpowiedzialność pracodawców, działaczy i aktywistów społecznych oraz samych uczestników”.</p>	<p>Mirosław Grewiński Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej Austen - Tynda A. (red.), <i>Ekonomia społeczna – wybrane problemy i metody ich rozwiązywania</i>, Katowice 2009.</p>
<p>„Ekonomia społeczna jest to alternatywny w stosunku do państwowej polityki społecznej sposób rozwiązywania problemów społecznych, angażujący podmioty z różnych sektorów w celu zapewnienia większej spójności i integracji społecznej i osiągania bardziej skutecznych rezultatów przy wykorzystaniu metod partycypacji, odpowiedzialności i aktywizacji społecznej”.</p>	<p>Mirosław Grewiński Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej Austen - Tynda A. (red.), <i>Ekonomia społeczna – wybrane problemy i metody ich rozwiązywania</i>, Katowice 2009.</p>
<p>„Ekonomia społeczna to dobrowolna i spontaniczna działalność, która podporządkowana jest częściowo lub w całości celom społecznym realizowanym poprzez wykorzystywanie instrumentów ekonomicznych”.</p>	<p>J. Defourny , P. Develtere Defourny J., Develtere P., <i>Social Economy In North and South</i>, Leuven/Liege: HIVA/Centre Economie Sociale – Ulg 2008.</p>

<p>„Ekonomia społeczna definiowana jest także jako dziedzina aktywności społecznej, nie przynależna rynkowi i państwu”.</p>	<p>Magdalena Małecka-Łyszczek, Zbigniew Wesołowski Małecka-Łyszczek M., Wesołowski Z., <i>Modele współpracy podmiotów ekonomii społecznej z administracją publiczną</i>, „Ekonomia Społeczna Teksty”, nr 5/2008.</p>
<p>" (...) najistotniejszy jest fakt, iż w ekonomii społecznej obecny jest człowiek i jego współuczestnictwo w rozwiązywaniu problemów"(...)</p>	<p>Sylwia Kraus Mazur S., Pacut A., Szczepanik A., Szopa B. (red.), <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik 1/2007</i>, MSAP, Kraków 2007.</p>
<p>"Współczesna gospodarka społeczna dąży do takiego układu ekonomicznego i społecznego, który przewiduje więcej sprawiedliwości i szczęścia dla ludzi. Stara się to osiągnąć przez dobrowolną i racjonalną działalność organizacyjną."</p>	<p>Fundacja Rozwoju demokracji Lokalnej <i>Działania w dziedzinie gospodarki społecznej</i>, FRDL Warszawa 1990.</p>
<p>„Ekonomia społeczna to <nauka małych cnót>, która wyzwala energię i potencjał ludzi, uruchamia lokalne inicjatywy i innowacyjność, pozwala zagospodarować zasoby”.</p>	<p>Jerzy Buzek Buzek J., <i>Nauka małych cnót</i>, „Tygodnik Powszechny”, Nr 26 dodatek, 2008.</p>
<p>„Współczesna ekonomia społeczna jest utożsamiana z przedsiębiorczością rozumianą jako gotowość i umiejętność przyjmowania odpowiedzialności za swój los, a obywatelskie zaangażowanie rozumiane jako przyjęcie odpowiedzialności za wspólnotę”.</p>	<p>Bogumiła Szopa Szopa B. (red.), <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik, nr 1/2007</i>, MSAP, Kraków 2007.</p>
<p>Ekonomia społeczna „podkreśla znaczenie organizacji, która służy człowiekowi, a nie mu przeszkadza. Odnosi się to w pierwszej kolejności do ustroju społecznego, w tym gospodarczego oraz do organizacji przedsiębiorstwa. Zwraca on także uwagę na rolę gospodarki, która ma do zrealizowania zadania społeczne, poprzez oddziaływanie na kulturę, politykę, ustrój socjalny. Nie tylko obowiązuje ją osiągnięcie zysku, lecz także altruizm w służbie społecznej – zaspokojenie potrzeb społecznych w dziedzinie: edukacji, kultury, zdrowia. Przy czym stanowi ograniczoną całość, w której obok interesów przedsiębiorstwa uwzględnia się także interesy pracowników i społeczeństwa. Zatem ekonomia społeczna w tym ujęciu zajmuje się zagadnieniami sprawiedliwości społecznej oraz przeciwstawia się krzywdzie ludzkiej.”</p>	<p>Zygmunt Narski Narski Z., <i>Ekonomia społeczna. Zarys popularny.</i>, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.</p>

Aspekt ekonomiczny	
Ekonomia społeczna to „sektor gospodarki, w którym nastawiona na zysk działalność ekonomiczna łączy się z celami społecznymi”.	Stanisław Mazur, Agnieszka Pacut Mazur S., Pacut A., <i>Ekonomia społeczna i jej wartości konstytutywne</i> , „Ekonomia Społeczna Teksty”, 2006.
„Nie odrzucając oczywistego faktu, że ekonomia społeczna leży na styku trzech sektorów: publicznego, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, trzeba przyjąć, tak jak czyniono to kiedyś, że należy ona do sfery gospodarki, że jest szczególną formą przedsiębiorczości, a zatem musi ona odpowiadać podstawowym cechom sektora przedsiębiorców”.	Hubert Izdebski Szopa B. (red.), <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik</i> , nr 1/2007, MSAP, Kraków 2007.
„Ekonomia społeczna to próba połączenia gospodarowania z budowaniem więzi społecznych, których zasadniczym celem jest wzmocnienie bezpieczeństwa ekonomicznego i socjalnego ludzi”.	Jerzy Wilkin Szopa B. (red.), <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik</i> , nr 1/2007, MSAP, Kraków 2007.
„Z punktu widzenia relacji do państwa i rynku ekonomię społeczną możemy pozycjonować na kilka różnorodnych sposobów: po pierwsze, jako alternatywę zarówno w stosunku do rozwiązań czysto rynkowych, jak i nadmiernej etatyzacji gospodarki.(...), po drugie, ekonomię społeczną można widzieć jako specyficzną metodę uczestnictwa w rynku”.	Kuba Wygnański Wygnański K., Frączak P., <i>Ekonomia społeczna w Polsce – definicje, zastosowania, oczekiwania, wątpliwości</i> , „Ekonomia Społeczna Teksty” 2006.
„Ekonomia powszechnie kojarzy się z działaniem nastawionym na zysk, maksymalizacją efektów i minimalizowaniem nakładów, a zarazem z racjonalnością w działaniu. W związku z tym trudno połączyć ją ze słowem „społeczna”, czyli z czymś dla ludzi i z myślą o nich, nie nastawionym na zysk, lecz na zaspokojenie potrzeb społecznych oraz nie zawsze zgodnym z zasadą efektywności”.	Projekt „Podlaska Sieć Partnerstw na rzecz Ekonomii Społecznej” nr POKL.07.02.02-20-016/09. Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
„Ekonomia społeczna zajmuje się zasadami i prawidłowościami podziału tej części dochodu, która przypada ludności. Omawia zjawiska ekonomiczne pod kątem tego, w jakim stopniu przyczyniają się one do dobrobytu społecznego i w jaki sposób wpływa to na sprawiedliwość gospodarowania”.	Zygmunt Narski Narski Z., <i>Ekonomia społeczna. Zarys popularny</i> , Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.
„Dziedzinę tę [ekonomię społeczną] uznaje się także za „antonimę rynkowego podejścia do zagadnień społecznych i gospodarczych, szczególnie gdy rynek definiujemy jako walkę o tantiemy”.	Michał Boni Mazur S., Pacut A., Szczepanik A., Szopa B., <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik 1/2007</i> , MSAP, Kraków 2007.

„Gospodarka [ekonomia] społeczna to ten sektor gospodarczy, w którym następuje połączenie działalności gospodarczej z celami społecznymi zmierzającymi do ograniczenia zjawiska marginalizacji i wykluczenia społecznego oraz aktywizacji i integracji społecznej”.	Grodzki Urząd Pracy w Krakowie <i>Program rozwoju ekonomii społecznej, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji zawodowej na krakowskim rynku pracy, Grodzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2005.</i>
Aspekt instytucjonalny	
„Ekonomia społeczna jako dziedzina gospodarki społecznej odnosi się do organizacji, które nie są własnością ani publiczną, ani prywatną. Organizacje te należą do sektora niekomercyjnego, który w wielu częściach świata obejmuje wiele stowarzyszeń, sektor wolontariatu oraz organizacje i związki ²³ , których główna działalność ma charakter nierynkowy”.	OECD <i>Poprawa potencjału integracji społecznej na poziomie lokalnym poprzez gospodarkę społeczną. Sprawozdanie na temat Polski, OECD 2009.</i>
Ekonomia społeczna to „zbiór instytucji i działań ułatwiających i poprawiających życie, oczywiście przede wszystkim w obszarze szeroko rozumianego dostępu do pracy tym, którzy mają najtrudniej – osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym”.	Jacek Kowalczyk Szopa B. (red.), <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik, nr 1/2007, MSAP, Kraków 2007.</i>
„Termin ekonomia społeczna odnosi się najczęściej do „działalności na pograniczu sektora prywatnego i publicznego, prowadzoną przez organizacje zaliczane do tzw. trzeciego sektora.”	S. Kelly Kazimierczak T., Rymśza M., <i>W stronę aktywnej polityki społecznej, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.</i>
„Ekonomia społeczna stwarza nową przestrzeń dla działalności wielu różnych podmiotów, dla których zysk prywatny nie jest najważniejszym priorytetem aktywności”.	Mirosław Grewiński Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej Austen- Tynda A. (red.), <i>Ekonomia społeczna – wybrane problemy i metody ich rozwiązywania, Katowice 2009.</i>
Ekonomia społeczna to „mniej więcej spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych oraz stowarzyszenia, które prowadzą działalność gospodarczą”.	Komitet Regionów Unii Europejskiej (COR)
Ekonomia społeczna – rozumiana jako „powstanie i funkcjonowanie poszczególnych przedsiębiorstw ekonomii społecznej, a także tworzenie się systemu, w którym przedsiębiorstwa te mogłyby sprawnie funkcjonować”.	Piotr Frączak i Jan Jakub Wygnański Frączak P., Wygnański J.J. (red.), <i>Polski model ekonomii społecznej. Rekomendacje dla rozwoju. Zaproszenie do dyskusji. Praca zbiorowa, FISE, Warszawa 2008.</i>

²³ *Poprawa potencjału integracji społecznej na poziomie lokalnym poprzez gospodarkę społeczną. Sprawozdanie na temat Polski, OECD 2009, s. 13.*

<p>„Badana dziedzina [ekonomia społeczna] jest obszarem aktywności organizacji pozarządowych – powinny tu działać i podmioty prywatne (więc nie publiczne), i niekomercyjne (więc nie biznesowe)”.</p>	<p>Tomasz Kazimierczak Kaźmierczak T., <i>Polski przepis na ekonomię społeczną</i>, „Trzeci Sektor”, nr 9/2007.</p>
<p>„Ekonomia społeczna utożsamiana jest z trzecim sektorem, z uwagi na reprezentujące ją organizacje inne niż publiczne i rynkowe”.</p>	<p>Ewa Leś Leś E. (red.), <i>Gospodarka społeczna i przedsiębiorstwo społeczne. Wprowadzenie do problematyki</i>, Wyd. UW, Warszawa 2008.</p>
<p>„Jej [ekonomii społecznej] instytucjonalne ramy odpowiadają granicom szerokiego sektora pozarządowego”.</p>	<p>Magdalena Małecka-Łyszczek, Zbigniew Wesołowski Małecka-Łyszczek M., Wesołowski Z., <i>Modele współpracy podmiotów ekonomii społecznej z administracją publiczną</i>, „Ekonomia Społeczna Teksty”, nr 5/2008.</p>
<p>Ekonomia społeczna to „sektor ze względu na typ podmiotów prawnych, do których zalicza się spółdzielnie, towarzystwa wzajemnościowe, stowarzyszenia i fundacje. Przedsiębiorstwa te są szczególnie aktywne w pewnych dziedzinach takich jak ochrona socjalna, usługi socjalne, zdrowie, banki, ubezpieczenia, produkcja rolnicza, sprawy konsumenckie, praca stowarzyszona, rzemiosło, sektor mieszkaniowy, dostawy, usługi dla mieszkańców, szkolenie i edukacja, zakres kultury, działalność sportowa i rozrywka”.</p>	<p>II Europejska Konferencja Ekonomii Społecznej Ekonomia społeczna Kraków 2004. II Europejska Konferencja Ekonomii Społecznej Materiały, Ministerstwo Polityki Społecznej, Warszawa 2005.</p>
<p>„Ekonomia społeczna opisuje szeroką gamę organizacji usytuowanych pomiędzy państwem a rynkiem, które realizują misję zarówno ekonomiczną, jak i społeczną, i których ostatecznym celem jest nie podział zysków, lecz reinwestowanie ich w organizację w celu poszerzenia i ugruntowania jej działalności oraz jej ogólnej misji. Formy organizacyjne przyjmowane przez podmioty ekonomii społecznej zależą od krajowych ram prawnych i obejmują stowarzyszenia, tradycyjne spółdzielnie, spółdzielnie społeczne, instytucje charytatywne, fundacje oraz inne typy organizacyjne. Jednak niezależnie od różnych definicji i form organizacyjnych elementem łączącym ten zróżnicowany zbiór podmiotów jest ich rola w zakresie wspierania więzi społecznych w obszarach, w których tradycyjne programy prywatne lub publiczne mają ograniczoną możliwość skutecznego działania”.</p>	<p>Definicja zaproponowana podczas konferencji The Social Economy In Central, East and South-East Europe, 2005.</p>

<p>„Organizacje gospodarki [ekonomii] społecznej są podmiotami gospodarczymi i społecznymi aktywnymi we wszystkich sektorach. Wyróżniają się celami i szczególną formą przedsiębiorczości. Gospodarka społeczna obejmuje organizacje takie jak spółdzielnie, TUW, stowarzyszenia i fundacje. Ich aktywność jest wyraźna, zwłaszcza w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, wyżywienia, bankowości, ubezpieczeń, produkcji rolnej, spraw konsumenckich, aktywności zrzeszeń oraz organizowania zaplecza handlowego, rzemiosła, mieszkalnictwa, usług w miejscu zamieszkania, edukacji, szkoleń w dziedzinie kultury, sportu i aktywności w czasie wolnym”.</p>	<p>Ewa Leś Leś E. (red.), <i>Gospodarka społeczna i przedsiębiorstwo społeczne. Wprowadzenie do problematyki</i>, Wyd. UW, Warszawa 2008.</p>
<p>Ekonomia społeczna to „spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych oraz stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą”.</p>	<p>B. Roelants Roelants B., <i>Preparatory Dossier to the First European Social Economy Conference in the EU Candidate Countries</i>, Praha 2002.</p>
<p>„Pojęcie ekonomii społecznej obejmuje takie instytucje, jak Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych, organizacje wzajemnościowe, szczególne typy banków, fundusze poręczeniowe, spółdzielnie, przedsiębiorstwa społeczne i socjalne, agencje rozwoju regionalnego, stowarzyszenia, fundacje, różnego rodzaju nieformalne „rynki wymiany”. Wszystkie powyższe instytucje łączy uczestnictwo w systemie ekonomicznym, jednak wszystkie one specyficznie wychodzą z założenia, że istotną zasadą, organizującą rynek może być w pewnych sytuacjach nie tyle równość (w znaczeniu, jakie nadały mu eksperymenty lat komunizmu) i nie wolność (w libertariańskim znaczeniu), ale braterstwo i solidarność”.</p>	<p>Jan Jakub Wygnański Wygnański J.J., <i>O co chodzi w ekonomii społecznej i co ma do tego trzeci sektor?</i>, gazeta.ngo.pl, nr 11 [12.12.2009].</p>
<p>Do podmiotów ekonomii społecznej należy zaliczyć jedynie: „spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i niewidomych, organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w którymś z 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o pożytku publicznym i wolontariacie (Dz. U. z dnia 29 maja 2003 r. z późn. zm.), Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej”</p>	<p>Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013.</p>

<p>Ekonomia społeczna to „podmioty gospodarcze i społeczne aktywne we wszystkich sektorach. Wyróżniają się one ze względu na swoje cele oraz szczególną formę przedsiębiorczości. Ekonomia społeczna obejmuje takie podmioty jak: spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, stowarzyszenia i fundacje. Przedsiębiorstwa te działają w poszczególnych obszarach, takich jak: opieka społeczna, usługi dla społeczeństwa, zdrowie, banki, ubezpieczenia, produkcja rolnicza, sprawy konsumentów, praca stowarzyszeń, sektor mieszkaniowy, handel, usługi sąsiedzkie, kształcenie i szkolenie, kultura, sport i aktywność w czasie wolnym”.</p>	<p>Europejska Stała Konferencja Spółdzielni, Towarzystw Ubezpieczeń Wzajemnych, Organizacji i Fundacji (CEP-CMAP) Kwaśnicki W., <i>Gospodarka społeczna z perspektywy ekonomii liberalnej</i>, „Trzeci sektor” 2005, nr 2.</p>
<p>Pojęcie ekonomii społecznej dotyczy pięciu zasadniczych typów organizacji: spółdzielni, towarzystw opartych na zasadzie wzajemności stowarzyszeń, fundacji i przedsiębiorstw społecznych.</p>	<p>Komisja Unii Europejskiej.</p>
<p>Podjęcie strukturalno-operacyjne</p>	
<p>„Nowa gospodarka [ekonomia] społeczna to inicjatywy i przedsiębiorstwa, dla których jednym z głównych celów jest tworzenie korzyści społecznych i przestrzeganie następujących zasad:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pierwszeństwo pracy przed kapitałem; - demokratyczne podejmowanie decyzji; - realizacja usług dla społeczności lokalnych jako cel nadrzędny ; - umacnianie wiarygodności, jakości i trwałości działania; - utrzymywanie wysokiej jakości relacji wewnętrznych i zewnętrznych instytucji ekonomii społecznej; - kierowanie się zasadami efektywności ekonomicznej; - pozyskiwanie środków zarówno ze źródeł rynkowych (sprzedaż dóbr i usług), jak i nierynkowych (dotacje, subsydia, praca społeczna). 	<p>Definicja flamandzkiego konsorcjum na rzecz gospodarki społecznej VOSEC.</p>
<p>Ekonomia społeczna postrzegana jest jako „skodyfikowany zbiór zasad pozwalających na organizowanie się, podejmowanie inicjatyw czy zaspokajanie potrzeb. Instytucje ekonomii społecznej umożliwiają realizację ważnych funkcji (aktywizujących, socjalizujących, opiekuńczych, organizujących społeczności) wobec grup, społeczności terytorialnych i innych wspólnot”.</p>	<p>Krzysztof Herbst Herbst K., <i>Czy ekonomia społeczna wspomogła rozwój lokalny?</i>, „Ekonomia Społeczna Teksty”, 2006.</p>

<p>„Ekonomia społeczna obejmuje wszelkie rodzaje działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorstwa, głównie spółdzielnie, stowarzyszenia i towarzystwa świadczeń wzajemnych, które w swoich normach etycznych przestrzegają następujących zasad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. przedkładanie służby członkom lub wspólnocie ponad zysk; 2. autonomiczne zarządzanie; 3. demokratyczny proces decyzyjny; 4. prymat ludzi i pracy nad kapitałem przy dystrybucji dochodów”. 	<p>J. Defourny i P. Develtere Kwaśnicki W., <i>Gospodarka społeczna z perspektywy ekonomii liberalnej</i>, „Trzeci sektor” 2005, nr 2.</p>
<p>„Po pierwsze podmioty takie służą celom ponadindywidualnym (wspólnotowym lub społecznym), które mają być istotniejsze niż generowanie zysku. Po drugie: są one niezależnie zarządzane. Po trzecie: są to podmioty oparte o demokratyczne procesy podejmowania decyzji. Po czwarte: obowiązuje w nich prymat człowieka i pracy nad gromadzonym kapitałem i jego dystrybucją”.</p>	<p>C. Borzaga, J. Defourny C. Borzaga, J. Defourny, <i>The Emergence of Social Enterprise</i>, Routledge, London and New York 2001; [w:] J. Wygnański (przy wsparciu P. Frączaka), <i>Ekonomia społeczna w Polsce – definicje, zastosowania, oczekiwania, wątpliwości</i>. Raport otwarcia projektu „W poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej”, 2006.</p>
<p>„Ekonomia społeczna, w rozumieniu synonim pojęcia „gospodarka społeczna” czy „przedsiębiorczość społeczna, dotyczy praktyki – konkretnych rozwiązań prawnych, konkretnych podmiotów i sposobu, w jaki działają”.</p>	<p>Kuba Wygnański Wygnański K. przy wsparciu P. Frączaka, <i>Ekonomia społeczna w Polsce – definicje, zastosowania, oczekiwania, wątpliwości</i>, „Ekonomia Społeczna Teksty” 2006.</p>
<p>Ekonomia społeczna jest określana poprzez „historycznie uwarunkowany kodeks norm, w którym generalną zasadą w każdym przypadku jest nierozłączność i prymat celów społecznych od stosowności, a zarazem podporządkowanie środków gospodarczych”.</p>	<p>Krzysztof Herbst Herbst K., <i>NGO i ekonomia społeczna – części tej samej całości</i>, Stała Konferencja Ekonomii Społecznej, wrzesień 2005.</p>
<p>„Podmioty gospodarki [ekonomii] społecznej realizują trzy główne funkcje: funkcję reprezentowania interesów różnorodnych grup i społeczności, funkcję redystrybucyjną, a więc świadczenie pomocy, która inaczej byłaby nieosiągalna i funkcję produkcji dóbr i usług, w tym także dla osób najuboższych ekonomicznie, które nie mogą ich nabyć na rynku”.</p>	<p>Ewa Leś Leś E., Ołdak M. (red.), <i>Z teorii i praktyki gospodarki społecznej</i>, Tom 1, Warszawa 2006.</p>

<p>Ekonomia społeczna to „działalność gospodarcza kierująca się takimi normatywnymi zasadami, jak:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zasadniczym celem nie jest generowanie zysku i jego kapitalizacja; 2. dobrowolność uczestniczenia, przy czym zasadniczą podstawę uczestnictwa stanowi członkostwo, a tylko w szczególnych przypadkach stosunek zatrudnienia; 3. zarządzanie opiera się na demokratycznej zasadzie: jeden członek, jeden głos, albo zapewnia szeroką partycypację w procesach decyzyjnych; 4. dystrybucja dochodu służy w pierwszym rzędzie zaspokajaniu potrzeb społecznych czy pracowniczych, a akumulowany kapitał służy dalszemu rozwojowi działalności na rzecz zaspokojenia potrzeb społecznych”. 	<p>Piotr Sałustowicz Sałustowicz P., <i>Pojęcie, koncepcje i funkcje ekonomii społecznej</i>, „Ekonomia Społeczna Teksty”, nr 2/2007.</p>
<p>„Organizacje ekonomii społecznej wykazują cztery cechy:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) są własnością pracowników przedsiębiorstwa lub wspólnoty lub organizacji przedstawicielskiej w ramach takiej wspólnoty (terytorialnej lub zadaniowej). b) Zwykle z istoty swej wykazują wyraźne dążenie do poprawy jakości życia we wspólnocie. c) Niektóre organizacje, takie jak spółdzielnie spożywców, spółdzielnie produkcyjne, związki kredytowe, przekazują nadwyżki ekonomiczne lub zyski swoim członkom. Inne organizacje, takie jak te zajmujące się opieką nad dziećmi, turystyką, ochroną dziedzictwa, zarządzaniem majątkiem, przekazują wszelkie nadwyżki ekonomiczne lub zyski swojej wspólnocie. d) Organizacje mieszczą się w pełnym spektrum pomiędzy wydolnością, a niewydolnością komercyjną i mogą osiągać dochody z działalności handlowej, kontraktów z sektorem publicznym, darowizn w naturze, pracy świadczonej przez wolontariuszy i zbiórek funduszy”. 	<p>Definicja projektu The Social Economy In Northern Ireland.</p>
<p>„Sektor gospodarki, który pomaga i warunkuje usprawnianie państwa i rynku”.</p>	<p>J. Pearce Hausner J. (red.), <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik 1/2008 (2)</i>, MSAP, Kraków 2008.</p>

„Ekonomia społeczna nie jest nowym podejściem do ekonomii, lecz jej określonym segmentem działalności gospodarczej umieszczonym w trójkącie, którego ramiona wyznaczają: gospodarka rynkowa, społeczeństwo obywatelskie i państwo demokratyczne”.	Jerzy Hausner Hausner J. (red.), <i>Ekonomia społeczna. Kwartalnik 1/2007</i> , MSAP, Kraków 2007.
„Gospodarka [ekonomia] społeczna jest kategorią rozwoju, rozwoju lokalnego i dlatego muszą brać w tym udział administracja publiczna i biznes.	J. Kwiatkowski Kwiatkowski J., <i>Polski przepis na ekonomię społeczną, „Trzeci Sektor”, nr 9/2007.</i>
Aspekt rozwoju lokalnego	
Ekonomia społeczna „odgrywa istotną rolę w społecznym rozwoju lokalnym: wykorzystuje zasoby ludzkie uzupełniając działania sektora prywatnego i publicznego, zmniejsza zagrożenie wykluczenia społecznego, łagodzi napięcia i dysproporcje społeczne, wzmacnia społeczeństwo obywatelskie”.	Arkadiusz Jachimowicz Jachimowicz A., <i>Samorząd terytorialny i organizacje pozarządowe – partnerzy w rozwoju ekonomii społecznej? „Ekonomia Społeczna Teksty”, 2006.</i>
„To nie jest gospodarka wielkich gabarytów i ambicji. To najczęściej działalność skali miro, lokalnie zakorzeniona i podejmowana z myślą o bezradnych i wykluczonych, to działalność gospodarcza dla tych i z tymi, którzy o równości szans, nawet jeśli słyszeli, mogą jedynie pomarzyć”.	Jerzy Hausner Szopa B. (red.), <i>Ekonomia społeczna, kwartalnik 1/2007</i> , MSAP, Kraków 2007.
„Gospodarka społeczna jest społecznie zakorzeniona, często bowiem wyrasta z lokalnych inicjatyw”.	Jerzy Hausner Hausner J. (red.), <i>Ekonomia społeczna jako sektor gospodarki, „Ekonomia Społeczna Teksty”, 2007.</i>
Ekonomia społeczna „to narzędzie mobilizacji ekonomicznej i społecznej zaniedbanych społeczności lokalnych (czy też obszarów) oraz jako formułę zwiększania uczestnictwa ich członków (mieszkańców) w wymianie gospodarczej i życiu publicznym”.	Tomasz Kazimierczak, Marek Rymśza Kazimierczak T., Rymśza M., <i>Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna</i> , Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
Ekonomia społeczna to „przedsiębiorczość rozumiana jako chęć i umiejętność przyjmowania odpowiedzialności za swój los, a podjęcie oddolnej inicjatywy pojmowane jako przyjęcie odpowiedzialności za wspólnotę”.	Piotr Frączak, Jan Jakub Wygnański Frączak P., Wygnański J.J., <i>Ekonomia społeczna w Polsce – definicje, zastosowania, oczekiwania, wątpliwości, „Ekonomia Społeczna Teksty”, nr 1/2006.</i>

Pozostałe	
„Ekonomia społeczna radzi sobie z zaspokajaniem i wypełnianiem potrzeb, których nie mogą wypełnić inne sektory”	Ksymena Rosiek Rosiek K., <i>Ekonomia społeczna w strategii miasta Krakowa</i> , „Ekonomia Społeczna Teksty”, 2006.
„Za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli. Kryteria społeczne i ekonomiczne, którymi powinny charakteryzować się inicjatywy wpisujące się w ekonomię społeczną to: <u>Kryteria ekonomiczne:</u> - prowadzenie w sposób względnie ciągły, regularny działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne; - niezależność, suwerenność instytucji w stosunku do instytucji publicznych; - ponoszenie ryzyka ekonomicznego; - istnienie choćby nielicznego płatnego personelu. <u>Kryteria społeczne:</u> - wyraźna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia; - oddolny, obywatelski charakter inicjatywy; - specyficzny, możliwie demokratyczny system zarządzania; - możliwie wspólnotowy charakter działania; - ograniczona dystrybucja zysków. Ten zestaw kryteriów jest definicją idealnego przedsiębiorstwa społecznego. Od przedsięwzięć zaliczanych do tego sektora nie wymaga się zatem spełnienia wszystkich kryteriów, lecz większości z nich”.	Europejska Sieć Badawcza EMES (European Research Network) (za: http://www.ekonomiaspoleczna.pl).
„W wymiarze wartości ekonomię społeczną charakteryzują: solidarność i spójność społeczna, odpowiedzialność społeczna i zaangażowanie, demokracja i uczestnictwo, autonomia i niezależność”.	B. Roelants Roelants B., <i>Preparatory Dossier to the First European Social Economy Conference in the EU Candidate Countries</i> , Praha 2002.
„Ekonomia społeczna jest kategorią złożoną, łączącą społeczne i ekonomiczne aspekty aktywności obywatelskiej. Jej miejsce i rolę w społeczeństwie obywatelskim wyznacza szczególnie, wynikający z inicjatywy obywatelskiej, charakter przedsiębiorczości i zaradności społecznej”.	Sektorowy Program Operacyjny Społeczeństwo Obywatelskie 2007-2013.

<p>Ekonomia społeczna to „nauka o procesach ekonomicznych podejmowanych z pobudek społecznych dla osiągnięcia określonych rezultatów nie tylko finansowych, ale także społecznych”.</p>	<p>Andrzej Juros, Arkadiusz Biały Juros A., Biały A., <i>Diagnoza w zakresie współpracy instytucji rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej na Lubelszczyźnie</i>, Lublin 2009.</p>
<p>„Ekonomia społeczna opiera się na szeregu wartości: solidarności, partycypacji, samorządności i innych”.</p>	<p>Arkadiusz Jachimowicz Jachimowicz A., <i>Samorząd terytorialny i organizacje pozarządowe – partnerzy w rozwoju ekonomii społecznej?</i> „Ekonomia Społeczna Teksty”, 2006.</p>
<p>„Formuła ekonomii społecznej, wsparta zasadą subsydiarności i rozwoju zrównoważonego, jest manifestem działań na rzecz solidaryzmu i integracji społecznej”.</p>	<p>J. Rifkin Rifkin J., <i>Europejskie marzenie</i>, Nadir, Warszawa 2005.</p>

Złącznik nr 2.

Wybrane elementy RPO WŚ 2014-2020 dotyczące możliwości w zakresie: rewitalizacji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wsparcia zatrudnienia, rozwoju ekonomii społecznej w ramach EFR i EFS. Adresowanych m.in. do: pes, ngo, jst.

Oś priorytetowa 6. Rozwój miast.	EFR	Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.	Priorytet inwestycyjny 9b. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.	Cel szczegółowy: Wzmocniony Rozwój społeczno – gospodarczy, fizyczny, przestrzenny obszarów wiejskich, w tym przemysłowych.
			Wsparcie UE w wysokości: 50 037 691,00 EUR	

Typy przedsięwzięć:

- projekty wynikające z Lokalnych Planów/Programów Rewitalizacji, mające na celu rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych;
- projekty będą polegać na przebudowie, adaptacji zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych;
- elementem rewitalizacji mogą być również działania z zakresu kultury, które przyczynią się do poprawy spójności społecznej dzięki umożliwieniu mieszkańcom zdegradowanych obszarów lepszego dostępu do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych;
- zwiększenie potencjału turystycznego.

Beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- podmioty działające w imieniu JST,
- przedsiębiorstwa,
- partnerzy społeczni i gospodarczy,
- spółdzielnie,
- wspólnoty mieszkaniowe,
- jednostki administracji rządowej i instytucje kultury w ramach kompleksowych projektów koordynowanych przez JST.

Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne.	EFRR	Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.	Priorytet inwestycyjny 8b. Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcenie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój.	Cel szczegółowy: Poprawione warunki sprzyjające wzrostowi gospodarcemu poprzez wspieranie nowych i wzmocnienie dotychczasowych funkcji społeczno gospodarczych terenów ze specyficznymi potrzebami.
			Wsparcie UE w wysokości: 13 637 709,00 EUR	
<p>Typy przedsięwzięć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój i gospodarcze wykorzystanie wewnętrznego potencjału przynależnego danemu terytorium, • rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego, przemysłowego i naturalnego, • rozwój zasobów kultury jak również wspieranie rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych, • infrastruktura powstała w ramach Priorytetu inwestycyjnego będzie dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. <p>Beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ jednostki samorządu terytorialnego, ○ przedsiębiorcy. 				

Oś priorytetowa 7. Sprawne usługi publiczne.	EFRR	Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.	Priorytet inwestycyjny 9a. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.	Cel szczegółowy 2: Poprawiona jakość oraz szersze udostępnienie obiektów pomocy i integracji społecznej.
			Wsparcie UE w wysokości: 44 922 070,00 EUR	

Typy przedsięwzięć:

- usług o charakterze profilaktycznym, opiekuńczym (w tym opieki nad dziećmi do lat 3), opieki nad rodziną i pieczy zastępczej, usług towarzyszących procesowi usamodzielniania się, mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego, treningowego i socjalnego;
- inwestycje dotyczące placówek/ośrodków interwencji kryzysowej, a także diagnozowania i monitoringu problemów społecznych;
- inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- wsparcie uzyskują inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione;
- Wsparcie powiązane będzie z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług włączając formy stacjonarne;
- tworzenie efektywnej opieki środowiskowej będzie elementem równoległym do dostosowania usług społecznych do potrzeb społeczeństwa;
- inwestycje ukierunkowane na duże instytucje o charakterze opiekuńczo-pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób niepełnosprawnych, dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych.

Beneficjenci:				
<ul style="list-style-type: none"> ○ jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego, ○ stowarzyszenia i fundacje, ○ instytucje działające na rzecz świadczenia usług społecznych. 				
Oś priorytetowa 8. Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo.	EFS	Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.	Priorytet inwestycyjny 8vi. Aktywne i zdrowe starzenie się.	Cel szczegółowy: Wydłużenie aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym poprzez udział w programach zdrowotnych.
			Wsparcie UE w wysokości: 13 000 000,00 EUR	
Typy przedsięwzięć:				
<p>1. Przeciwdziałanie przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy przez osoby w wieku aktywności zawodowej, szczególnie ze względów zdrowotnych. W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wdrożenie programów zdrowotnych ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, w tym z zakresu ergonomii pracy, • wdrożenie programów przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia, • wdrożenie programów zdrowotnych dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych (w zakresie wykraczającym poza finansowanie w ramach systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego), • wdrożenie programów zdrowotnych dotyczących rehabilitacji medycznej w zakresie grup schorzeń będących najczęstszą przyczyną dezaktywizacji zawodowej, tj. m.in. rehabilitacji kardiologicznej, neurologicznej, psychiatrycznej, onkologicznej, pulmonologicznej oraz rehabilitacji narządów ruchu, rehabilitacji chorób zawodowych, ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej. <p>2. Wsparcie profilaktyki zdrowotnej w regionie. W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspierające realizację programów zdrowotnych (zgodnie z głównymi jednostkami chorobowymi zidentyfikowanymi na poziomie kraju określonymi w Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 - 2020), w tym działania koncentrujące się na eliminowaniu barier w dostępie do badań diagnostycznych oraz zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne, • wspierające realizację krajowych programów zdrowotnych w zakresie poprawy wykrywalności nowotworów raka szyjki macicy, jelita grubego i 				

piersi, w tym koncentrujące się na eliminowaniu barier w dostępie do badań diagnostycznych oraz zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne,

- w zakresie profilaktyki pierwotnej i wtórnej dotyczącej specyficznych jednostek chorobowych identyfikowanych w regionie w ramach Regionalnych Profilaktycznych Programów Zdrowotnych (RPPZ), w szczególności przeciwdziałania pylice w miejscu pracy. Przy realizacji RPPZ obligatoryjnie zastosowanie mają zapisy Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 - 2020.

Beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- podmioty lecznicze, wykonujące na terenie województwa działalność leczniczą finansowaną ze środków publicznych (posiadające kontrakt z NFZ lub umowę z ministrem właściwym ds. zdrowia),
- jednostki organizacyjne służby medycyny pracy,
- podmioty ekonomii społecznej w tym organizacje pozarządowe,
- związki zawodowe,
- pracodawcy i organizacje pracodawców.

<p>Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem.</p>	<p>EFS</p>	<p>Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.</p>	<p>Priorytet inwestycyjny 9i. Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.</p> <p>Wsparcie UE w wysokości: 33 252 672,00 EUR</p>	<p>Cel szczegółowy: Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez wzmocnienie ich szans na zatrudnienie.</p>
--	-------------------	--	---	--

Typy przedsięwzięć:

- kompleksowa i zindywidualizowana aktywizacja społeczno – zawodowa wykorzystująca w zależności od potrzeb elementy aktywizacji edukacyjnej, społecznej i zawodowej;
- narzędzia oraz formy aktywnej integracji i pracy socjalnej w szczególności kontrakty socjalne, programy aktywności lokalnej, programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami;
- kursy, szkolenia i inne zajęcia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych;

- aktywizację zawodową poprzez staże, subsydiowane zatrudnienie, zatrudnienie wspomaganie dla osób z niepełnosprawnościami oraz działania wspierające w tym poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trener pracy;
- reintegrację społeczną i zawodową realizowaną przez Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby Integracji Społecznej i Centra Integracji Społecznej;
- terapię oraz poradnictwo indywidualne i grupowe (w tym psychologiczne i psychospołeczne) wspierające umiejętności społeczne i zawodowe umożliwiające powrót do życia społecznego, w tym aktywizację zawodową i powrót na rynek pracy;
- wsparcie środowiskowe na rzecz integracji zawodowej i społecznej (m.in. działania związane z animacją lokalną, streetworkingiem, coachingiem, treningiem pracy) z uwzględnieniem wolontariatu.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) w szczególności:

- instytucje pomocy i integracji społecznej,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia JST,
- podmioty reintegracyjne, realizujące usługi reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe.

Grupy docelowe:

- osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby bezrobotne dla których ustalono trzeci profil pomocy (oddaleni od rynku pracy), zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
- otoczenie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w zakresie niezbędnym do wsparcia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w ramach programu.

Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem.	EFS	Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.	Priorytet inwestycyjny 9iv. Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.	Cel szczegółowy 1: Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
			Wsparcie UE w wysokości: 56 790 868,00 EUR	

Typy przedsięwzięć:

1. Ułatwianie dostępu i podnoszenie jakości usług społecznych.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- profilaktykę społeczną skierowaną do dzieci i rodzin w ramach działalności placówek wsparcia dziennego, świetlic środowiskowych itp.;
- wsparcie na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny tj. działania asystenta rodziny, grupy wsparcia, interwencja kryzysowa, warsztaty i poradnictwo dla rodzin, w tym m.in. specjalistyczne, terapeutyczne i prawne (poradnictwo prawne i obywatelskie świadczone w oparciu o zdiagnozowane, indywidualne potrzeby uczestników może być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu);
- wsparcie procesu usamodzielniania się i integracji ze środowiskiem, w tym poprzez specjalistyczne poradnictwo, usługi w mieszkaniach treningowych (np. pobyt czasowy z uwzględnieniem usług w formie treningów, nauki samodzielności, poradnictwa, pracy socjalnej, zmierzające do całkowitego usamodzielnienia) oraz mieszkaniach wspomaganych (pobyt stały dla osób starszych i niepełnosprawnych, częściowo lub całkowicie niesamodzielnych i wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych);
- rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej oraz wsparcie dla procesu deinstytucjonalizacji form instytucjonalnych pieczy zastępczej,
- wsparcie rodzin i wychowanków pieczy zastępczej w ramach m.in. poradnictwa, terapii i specjalistycznego wsparcia;
- podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób związanych ze świadczeniem usług społecznych, w tym osób sprawujących pieczę zastępczą (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu).

2. Deinstytucjonalizacja opieki nad osobami zależnymi, poprzez rozwój alternatywnych form opieki nad osobami niesamodzielnymi (w tym osobami starszymi), zgodnie z zapisami Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- rozwijanie działalności placówek zapewniających opiekę dzienną i całodobową dla osób zależnych (w tym osób starszych, niepełnosprawnych, chorych),
- usługi opiekuńcze i specjalistyczne w ramach opieki rodzinnej i środowiskowej m.in. w formie rodzinnych domów pomocy, usług asystenta osoby zależnej,

- szkolenia dla opiekunów (w szczególności członków rodzin) w zakresie opieki nad osobami zależnymi w tym osobami starszymi (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu),
- szkolenia oraz doradztwo w zakresie dostosowania podmiotów leczniczych do potrzeb osób zależnych w tym osób starszych (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu).

3. Programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych, zgodnie z zapisami Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 - 2020.

W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:

- wczesne wykrywanie wad rozwojowych w szczególności dotyczących układu krążenia u noworodków, niemowląt i małych dzieci, oraz zaburzeń słuchu, wzroku i mowy u dzieci w wieku szkolnym (z uwzględnieniem szkoleń pielęgniarek szkolnych),
- programy rehabilitacji leczniczej dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych,
- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie wiedzy na temat zaburzeń słuchu, wzroku i mowy u dzieci, następstw niezdiagnozowanych i nieleczonych dysfunkcji, możliwości terapii oraz kształtowanie właściwych zachowań prozdrowotnych w tym obszarze (działania te stanowiąc będą uzupełnienie dla pozostałych działań w ramach typu przedsięwzięć 2. i nie będą mogły być realizowane samodzielnie),
- podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób związanych ze świadczeniem usług zdrowotnych (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu).

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególności:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia JST,
- instytucje pomocy i integracji społecznej,
- podmioty organizujące pieczę zastępczą,
- podmioty ekonomii społecznej w tym organizacje pozarządowe,
- podmioty lecznicze wykonujące na terenie województwa świętokrzyskiego działalność leczniczą finansowaną ze środków publicznych,
- podmioty uprawnione do udzielania świadczeń zdrowotnych oraz realizujące zadania z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia.

Grupy docelowe:

- osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie, w tym rodziny i dzieci,
- pensjonariusze placówek opiekuńczych, osoby funkcjonujące w ramach rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- dzieci w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych,
- osoby zależne, osoby sprawujące opiekę nad osobą zależną lub po zakończonym okresie sprawowania opieki.

Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem.	EFS	Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.	Priorytet inwestycyjny 9v. Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia.	Cel szczegółowy: Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w kreowaniu nowych miejsc pracy.
			Wsparcie UE w wysokości: 9 530 641,00 EUR	

Typy przedsięwzięć:

1. Wsparcie sektora ekonomii społecznej.

- kompleksowe usługi wsparcia sektora ekonomii społecznej, w tym usługi animacyjne, inkubacyjne, biznesowe realizowane w ramach OWES;
- wsparcie dotacyjne związane z tworzeniem miejsc pracy w nowych lub istniejących podmiotach ekonomii społecznej,
- tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej, w tym klastrów ekonomii społecznej;
- podnoszenie kwalifikacji, umiejętności i doświadczenia zawodowego kadry podmiotów ekonomii społecznej (w tym pracowników i wolontariuszy).

2. Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

- inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym oraz OWES;
- budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji) w celu nawiązania stałej współpracy;
- organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców produktów i usług;
- współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), stosowania klauzul społecznych/społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecania zadań podmiotom ekonomii społecznej.

Beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególności:

- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe,
- podmioty działające na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem,
- Lokalne Grupy Działania,
- komórka organizacyjna/departament Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w zakresie działań związanych z koordynacją rozwoju sektora ekonomii społecznej.

Grupy docelowe:

- podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacja pozarządowe,
- osoby i podmioty planujące rozpocząć działalność gospodarczą w obszarze ekonomii społecznej,
- podmioty wspierające sektor ekonomii społecznej,
- osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Załącznik nr 3. Dane dotyczące wielkości sektora ekonomii społecznej w Polsce.

WOJEWÓDZTWA	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	SPÓŁDZIELNIE SOCJALNE	SPÓŁDZIELNIE PRACY	SPÓŁDZIELNIE INWALIDÓW I NIEWIDOMYCH	SPÓŁKI NON PROFIT	ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ	CENTRA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ
dolnośląskie	10 125	81	b.d.	b.d.	1	4	5	3	42
kujawsko - pomorskie	6 397	67	b.d.	b.d.	1	7	4	21	37
lubelskie	7 455	70	b.d.	9	3	6	10	20	58
lubuskie	3 358	48	11	6	0	0	10	8	20
łódzkie	7 964	85	45	8	1	6	4	14	40
małopolskie	10 813	90	120	20	2	6	5	12	64
mazowieckie	21 123	121	b.d.	21	3	6	11	18	73
opolskie	3 167	30	b.d.	b.d.	0	2	3	12	18
podlaskie	3 952	45	17	8	3	2	12	6	25
podkarpackie	3 952	93	b.d.	b.d.	1	9	b.d.	1	25
pomorskie	7 777	65	93	20	3	2	13	9	43
śląskie	10 814	105	50	12	2	9	15	22	55
świętokrzyskie	3 578	47	13	2	b.d.	4	6	11	26
warmińsko – mazurskie	5 047	76	24	19	5	7	7	47	35
wielkopolskie	11 870	155	b.d.	21	2	9	27	24	83
Zachodnio - pomorskie	5 545	64	34	10	1	4	8	14	26

Załącznik nr 4. Słownik terminologiczny (spójny z SZOOP RPO WŚ 2014-2020)

Akredytacja ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego – oznacza akredytację przyznaną przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, na podstawie rekomendacji Komitetu Akredytacyjnego, w związku ze spełnieniem przez OWES Standardów Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w ramach Systemu Akredytacji i Standardów Działania Instytucji Wsparcia Ekonomii Społecznej (AKSES).

Centrum integracji społecznej (CIS) – podmiot reintegracji społecznej i zawodowej utworzony na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z póź. zm.).

Deinstytucjonalizacja usług – proces przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w lokalnej społeczności, realizowany zgodnie z „Ogólnoeuropejskimi wytycznymi dotyczącymi przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności” i wymagający z jednej strony rozwoju usług świadczonych w lokalnej społeczności, z drugiej – stopniowego ograniczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej. Integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług jest prewencja, mająca zapobiegać umieszczaniu osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci - rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej.

Instytucje pomocy i integracji społecznej – jednostki organizacyjne pomocy społecznej określone w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2014 r. poz. 567 z póź. zm.), jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2014 r. poz. 619 z póź. zm.) oraz jednostki zatrudnienia socjalnego, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie, warsztaty terapii zajęciowej i inne podmioty prowadzące działalność w sferze pomocy i integracji społecznej (których głównym celem nie jest prowadzenie działalności gospodarczej).

Klub integracji społecznej (KIS) – podmiot reintegracji społecznej i zawodowej utworzony na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym:

- a) osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub kwalifikujące się do objęcia wsparciem pomocy społecznej, tj. spełniające co najmniej jedną z przesłanek określonych w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- b) osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- c) osoby przebywające w pieczy zastępczej lub opuszczające pieczę zastępczą oraz rodziny przeżywające trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- d) osoby nieletnie, wobec których zastosowano środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382);
- e) osoby przebywające w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z póź. zm.);
- f) osoby z niepełnosprawnością – osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z póź. zm.), a także osoby z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375);
- g) rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością, o ile co najmniej jeden z rodziców lub opiekunów nie pracuje ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością;
- h) osoby zakwalifikowane do III profilu pomocy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149, z póź. zm.);
- i) osoby niesamodzielne;
- j) osoby bezdomne lub dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań w rozumieniu Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego i realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020;
- k) osoby korzystające z PO PŻ.

Osoby z niepełnosprawnościami – osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z póź. zm.), a także osoby z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375).

Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej (OWES) – podmiot lub partnerstwo posiadające akredytację ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, świadczące łącznie wszystkie rodzaje usług wsparcia ekonomii społecznej.

Otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – to osoby spokrewnione lub niespokrewnione z osobami zagrożonymi ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wspólnie zamieszkujące i gospodarujące, a także inne osoby z najbliższego środowiska osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Za otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym można uznać wszystkie osoby, których udział w projekcie jest niezbędny dla skutecznego wsparcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Do otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym należą także osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą lub kandydaci do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, osoby prowadzące rodzinne domy dziecka i dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

Podmiot ekonomii społecznej:

- a) przedsiębiorstwo społeczne, w tym spółdzielnia socjalna, o której mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. Nr 94, poz. 651, z póź. zm.);
- b) podmiot reintegracyjny, realizujący usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: CIS i KIS, ZAZ i WTZ, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- c) organizacja pozarządowa lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, z póź. zm.);

d) podmiot sfery gospodarczej utworzony w związku z realizacją celu społecznego bądź dla którego leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej.

Grupę tę można podzielić na następujące podgrupy:

e) organizacje pozarządowe, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych;

f) spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie tj. spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych, działające w oparciu o ustawę z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2013 r. poz. 1443, z póź. zm.);

g) spółki non-profit, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, o ile udział sektora publicznego w spółce wynosi nie więcej niż 50%.

Pośrednik finansowy – podmiot wybrany przez podmiot zarządzający funduszem funduszy, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 i oferujący instrumenty finansowe bezpośrednio podmiotom ekonomii społecznej.

Przedsiębiorstwo społeczne – podmiot, który spełnia łącznie poniższe warunki:

a) jest podmiotem prowadzącym zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym działalność gospodarczą (wyodrębnioną pod względem organizacyjnym i rachunkowym), której celem jest:

b) integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób wyrażona poziomem zatrudnienia tych osób:

- zatrudnienie co najmniej 50% osób bezrobotnych, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy lub osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym lub
- zatrudnienie co najmniej 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności;
- b) lub realizacja usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2013 r. poz. 1457) lub usług wychowania przedszkolnego w przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego zgodnie z ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych: zatrudnienie co najmniej 20% osób, o których mowa w ppkt i;
- c) jest podmiotem, który nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;
- d) jest zarządzany na zasadach demokratycznych (w przypadku spółdzielni) albo co najmniej posiada ciało konsultacyjno-doradcze z udziałem pracowników lub innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami.

Ścieżka reintegracji – zestaw kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia, mających na celu wyprowadzenie osób lub rodzin z ubóstwa lub wykluczenia społecznego. Ścieżka reintegracji może być realizowana w ramach jednego projektu (ścieżka udziału w projekcie) lub – ze względu na złożoność problemów i potrzeb danej osoby lub rodziny – wykraczać poza ramy jednego projektu i być kontynuowana w innym projekcie lub poza projektowo. Wsparcie w ramach ścieżki reintegracji może być realizowane przez jedną lub przez kilka instytucji zazwyczaj w sposób sekwencyjny.

Środowisko zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym –

- a) osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, otoczenie tych osób lub społeczność lokalna, w której zamieszkują;

b) społeczność lokalna, którą cechuje co najmniej jedna z przesłanek wykluczających, o których mowa w pkt 11;

c) społeczność lokalna, która zamieszkuje obszary zdegradowane w rozumieniu Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 lub jej udział jest niezbędny w rewitalizacji, o której mowa w ww. wytycznych.

Usługa rozwojowa – usługa, w zakresie pozaszkolnych form edukacji, usługa wspomagająca edukację lub usługa doradztwa związanego z zarządzaniem zgodnie z przepisami w zakresie klasyfikacji wyrobów i usług, które pozwalają na rozwój przedsiębiorcom i ich pracownikom, lub mają na celu nabycie, utrzymanie lub wzrost poziomu wiedzy, umiejętności lub kompetencji społecznych pracowników przedsiębiorców (np. pojedyncza usługa doradcza lub szkoleniowa).

Usługi aktywnej integracji – usługi, których celem jest:

a) odbudowa i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu (reintegracja społeczna) lub

b) odbudowa i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy (reintegracja zawodowa) lub

c) zapobieganie procesom ubóstwa, marginalizacji i wykluczenia społecznego.

Do usług aktywnej integracji należą usługi o charakterze:

d) społecznym, których celem jest nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej,

e) zawodowym, których celem jest pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej wyboru lub zmiany zawodu, wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy, pomoc w utrzymaniu zatrudnienia;

f) edukacyjnym, których celem jest wzrost poziomu wykształcenia, dostosowanie wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy,

g) zdrowotnym, których celem jest wyeliminowanie lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie lub powodujących oddalenie od rynku pracy.

Usługi społeczne – są to następujące usługi społeczne świadczone w interesie ogólnym:

- a) usługi asystenckie – to usługi świadczone przez asystentów na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami umożliwiające stałe lub okresowe wsparcie tych osób i rodzin w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do ich aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego;
- b) usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w tym usługi krótkookresowego całodobowego i dziennego pobytu dla osób niesamodzielných, których celem jest zapewnienie opieki dla osób niesamodzielných w zastępstwie za opiekunów faktycznych, zwane dalej „usługami opiekuńczymi”;
- c) usługi wspierania rodziny zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w tym:
- d) praca z rodziną, w tym w szczególności asystentura rodzinna, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapia i mediacja; usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawna, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego; organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”;
- e) pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, w tym poprzez usługi placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej;
- f) pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu poprzez wsparcie rodzin wspierających;
- g) usługi systemu pieczy zastępczej zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- h) usługi w postaci mieszkań chronionych, zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i innych mieszkań wspomaganych;
- i) inne usługi społeczne wskazane w PO w ramach PI 9iv.

Usługi świadczone w lokalnej społeczności – usługi umożliwiające osobom niezależne życie w środowisku lokalnym. Usługi te zapobiegają odizolowaniu osób od rodziny i środowiska lokalnego, a gdy to nie jest możliwe, gwarantują tym osobom warunki życia jak najbardziej

zbliżone do warunków domowych i rodzinnych oraz umożliwiają podtrzymywanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich. Są to usługi świadczone w sposób:

- a) zindywidualizowany (dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby) oraz jak najbardziej zbliżony do warunków odpowiadających życiu w środowisku domowym i rodzinnym;
- b) umożliwiający odbiorcom tych usług kontrolę nad swoim życiem i nad decyzjami, które ich dotyczą;
- c) zapewniający, że odbiorcy usług nie są odizolowani od ogółu społeczności lub nie są zmuszeni do mieszkania razem;
- d) gwarantujący, że wymagania organizacyjne nie mają pierwszeństwa przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców.

Do usług świadczonych w lokalnej społeczności należą w szczególności:

- e) usługi wspierania rodziny, o których mowa w pkt 24 lit. c;
- f) rodzinna piecza zastępcza oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze do 14 osób, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej; oraz poniżej wymienione usługi, o ile spełniają warunki, o których mowa w lit. a-d:
- g) usługi asystenckie;
- h) usługi asystenckie i opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania,
- i) usługi w postaci mieszkań chronionych, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej;
- j) usługi w postaci mieszkań wspomaganych, o ile liczba miejsc jest nie większa niż 30; limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc w mieszkaniu;
- k) usługi w rodzinnym domu pomocy, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- l) usługi w ośrodkach wsparcia, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, o ile liczba miejsc całodobowego pobytu w tych ośrodkach jest nie większa niż 30. Limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc całodobowego pobytu w poszczególnych ośrodkach wsparcia;

m) usługi w domu pomocy społecznej o liczbie miejsc, która jest nie większa niż 30. Limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc.

Usługi użyteczności publicznej - usługi świadczone obywatelom przez administrację publiczną. Obejmują one dobra publiczne, które powinny być dostępne dla wszystkich, bez wykluczania kogokolwiek. Usługi użyteczności publicznej mogą być realizowane bezpośrednio przez podmioty będące częścią sektora publicznego lub poprzez finansowanie podmiotów prywatnych zapewniających daną usługę, w tym przez podmioty niekomercyjne – organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorstwa społeczne. Usługi użyteczności publicznej dzieli się na trzy rodzaje: usługi administracyjne, techniczne i społeczne. Podział ten ma charakter funkcjonalny, a nie formalny.

Usługi administracyjne są bezpośrednio związane z kwestiami dotyczącymi urzędowej obsługi obywateli (na przykład wydawanie dokumentów, prowadzenie rejestrów itp.). W całości są realizowane przez podmioty publiczne.

Usługi techniczne dotyczą infrastruktury: ciepłownictwa, produkcji i dostarczania energii, gospodarki wodnej, gospodarki odpadowej, zieleni komunalnej. Pewna część tych usług została sprywatyzowana.

Do usług społecznych użyteczności publicznej w gminach i powiatach jako podstawowe należy zaliczyć usługi w zakresie:

- promocji i ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej,
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- edukacji publicznej,
- kultury, kultury fizycznej i turystyki,
- polityki prorodzinnej,
- wspierania osób niepełnosprawnych,
- przeciwdziałania bezrobociu.

Usługi społeczne użyteczności publicznej mogą być w różnym stopniu i na różnych zasadach zlecane podmiotom prywatnym.

Usługi wsparcia ekonomii społecznej – usługi animacji lokalnej (usługi animacyjne), rozwoju ekonomii społecznej (usługi inkubacyjne) usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych (usługi biznesowe), rozumiane zgodnie z KPRES.

Zatrudnienie subsydiowane – formę pomocy finansowej dla pracodawcy stanowiącą zachętę do zatrudnienia, zakładającą redukcję kosztów ponoszonych przez niego na zatrudnienie pracowników zgodnie z art. 32 i 33 rozporządzenia Komisji Europejskiej (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1) oraz zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str. 1).

Zatrudnienie wspomagane – formę zintegrowanego, zindywidualizowanego wsparcia osób z niepełnosprawnościami, mającą na celu uzyskanie oraz utrzymanie zatrudnienia poprzez wsparcie trenera pracy, obejmującą działania motywacyjne, pomoc w określeniu rozwoju zawodowego, umiejętności miękkie, pośrednictwo pracy, oraz wsparcie w miejscu pracy i poza pracą.